

Veljeyttä, luottamusta ja tukea: moottoripyöräjengin sosiaalinen pääoma

Henri Izadi

0421922

Pro gradu -tutkielma

2019

Sosiaalityö

Lapin yliopisto

Lapin yliopisto, yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Työn nimi: Veljeyttä, luottamusta ja tukea: moottoripyöräjengien sosiaalinen pääoma

Tekijä: Henri Izadi

Koulutusohjelma/oppiaine: Sosiaalityö

Työn laji: Pro gradu -työ X Sivulaudaturtyö Lisensiaatintyö

Sivumäärä: 105

Vuosi: 2019

Tiivistelmä:

Tässä pro gradu -tutkielmassa tutkin moottoripyöräjengien yhteisöllisyyttä ja sosiaalista pääomaa. Pyrin tutkimuksella herättämään ajatuksia siitä, minkälaisia yhteisöllisiä keinoja nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi tarvitaan ja miten yhteisöt voivat yksilöihin vaikuttaa. Pyrin myös lisäämään tietoutta siitä, minkälaisia yksilön kannalta positiivisiaakin piirteitä perinteisesti negatiivisina yhteisinä pidettyihin moottoripyöräjengeihin voi kuulua.

Teoreettisena viitekehyksenä toimii yhteisöllisyyden ja sosiaalisen pääoman teoriat. Myös alakulttuuriteoria on tutkimuksessa otettu huomioon, koska se on omiaan selittämään moottoripyöräjengien ja niiden jäsenten toimintaa. Tarkastelen yhteisöllisyyttä yhteenkuuluvuuden tunteen, ryhmän jäsenten tärkeyden toisilleen ja jaetun uskon ryhmän kyvystä täyttää sen jäsenten tarpeita kautta. Sosiaalisen pääoman määrittelyn sellaisten vuorovaikutuksissa syntyvien resurssien kautta, jotka auttavat yksilöitä saavuttamaan tavoitteitaan.

Tutkimukseni aineisto on hankittu erään pohjoissuomalaisen moottoripyöräjengin jäseniä haastattelemalla ja heidän jengitiloissa havainnoimalla. Haastattelin viittä jengin täysjäsentä, joista neljä oli alle 30-vuotiaita. Kävin havainnoimassa heidän toimintaansa yhteensä kuusi kertaa. Analysoin aineiston teoriasidonnaista analyysimenetelmää käyttäen.

Aineiston perusteella tutkittavan moottoripyöräjengin yhteisöllisyys oli vahvaa ja se tuotti jäsenilleen sellaista sosiaalista pääomaa, josta he pystyivät hyötymään monella elämän osa-alueella. Aineiston perusteella sosiaalisella pääomalla oli merkittävä positiiv-

vinen vaikutus moottoripyöräjengin jäseniin. Tulos oli yllättävä, koska moottoripyöräjengin tärkeys ja rooli tutkittavien elämässä oli suurempi kuin mitä olisin tutkimusta aloittaessani voinut uskoa.

Avainsanat: Moottoripyöräjengi, rikollinen moottoripyöräkerho, jengiläisyys, alakulttuuri, yhteisö, yhteisöllisyys, sosiaalinen pääoma, sosiaalinen tuki.

Muita tietoja: Suostun tutkielman luovuttamiseen kirjastossa käytettäväksi: ☒ X

Suostun tutkielman luovuttamiseen Lapin maakuntakirjastossa käytettäväksi: ☐ (vain Lappia koskevat)

”Minun ystäväni ovat minun perheeni.

Määritelmäni perheelle on joku, joka on valmis tekemään kaikkensa puolestani, koska vaan, missä vaan, omasta turvallisuudestaan välittämättä.”

Sonny Barger, Helvetin Enkeleiden Oakland, Kalifornia -jaoston perustaja

(Barger 2009, 29.)

Sisällysluettelo

1 Johdanto.....	1
2 Tutkimuksen toteutus ja etiikka.....	5
2.1 Tutkimusaiheen valinta ja tutkimuksen etiikka	5
2.2 Aineistonkeruu.....	10
2.2.1 Yleistä aineistonkeruusta	10
2.2.2 Teemahaastattelu.....	13
2.2.3 Havainnointi.....	20
2.3 Aineiston analyysi.....	25
3 Moottoripyöräjengi	30
3.1 Moottoripyöräjengin määrittely ja tärkeitä termejä	30
3.2 Moottoripyöräjengi alakulttuurina ja sen toimintaperiaatteet.....	34
3.3 Moottoripyöräjengiläisten elämä	40
4 Moottoripyöräjengin yhteisöllisyys	47
4.1 Yhteisö ja ryhmä.....	47
4.2 Yhteisöllisyys moottoripyöräjengissä.....	50
5. Moottoripyöräjengin sosiaalinen pääoma.....	60
5.1 Sosiaalinen pääoma käsitteenä.....	60
5.2 Sosiaalinen tuki.....	65
5.3 Sosiaalisen pääoman seuraukset	78
5.4 Sosiaalisen pääoman varjopuolet.....	84
6. Yhteenveto ja pohdinta.....	91
Lähteet	97
Liitteet.....	103

1 Johdanto

Kun tekee googlen uutishaun sanalla moottoripyöräjengi, tulee satoja tuloksia. Uutisointia moottoripyöräjengeistä on tehty paljon. Muutaman ison moottoripyöräjengin nimi on usein uutisissa esillä ja uutisten joukosta on hyvin vaikea löytää jostain muusta kuin moottoripyöräjengien rikollisesta toiminnasta kertovaa uutista. Tällainen uutisointi on ymmärrettävää, mutta samaan aikaan omiaan antamaan yksipuolisen kuvan moottoripyöräjengiläisten elämästä. Uutisoinnin perusteella voisi kuvitella, että moottoripyöräjengiläisten kaikki aika menee rikosten tekemiseen.

On ymmärrettävää, että media ei kovinkaan usein kykene luomaan kokonaiskuvaa ilmiöstä, vaan uutisoi sellaisista asioista ja tapahtumista, jotka ovat ainutkertaisia tai herättävät voimakkaita tunteita ihmisissä. Tieteentekijöiden tehtävä on tehdä sellaista tutkimusta, joka lisää kokonaisvaltaista ymmärrystä eri ilmiöistä. Tähän tehtävään pyrin tässä Pro-gradu -työssä vastaamaan.

Tutkimukseni aihe on moottoripyöräjengien yhteisöllisyys ja niiden jäsenilleen tuoma sosiaalinen pääoma. Lähestyn sitä kolmen tutkimuskysymyksen avulla:

1. Minkälaista on tutkittavan moottoripyöräjengin yhteisöllisyys?
2. Miten tutkittava moottoripyöräjengi ja sen yhteisöllisyys vaikuttavat sen jäsenten sosiaalisen pääomaan?
3. Miten tutkittava moottoripyöräjengi auttaa sen jäseniä saavuttamaan omia tavoitteitaan?

Aihe on relevantti useasta syystä. Vaikka moottoripyöräjengejä ja jengejä ylipäänsä on tutkittu jo pitkään, vielä tänä päivänäkin tiedetään hyvin vähän siitä, miten ehkäistä jengien jäsenyyttä (Pedersen 2014, 68). Tämän tutkimuksen yksi tavoite on löytää tähän kysymykseen uusia mahdollisia näkökulmia valottamalla niitä hyötyjä, jota moottoripyöräjengi jäsenilleen tarjoaa. Näiden hyötyjen kautta voidaan pohtia, mikä muu yhteisö tai toiminta voisi tarjota samanlaisia hyötyjä henkilölle niin, että siinä ei olisi mukana joitakin yhteiskunnan mahdollisesti negatiivisina pitämistä moottoripyöräjengien piirteistä.

Toinen merkittävä näkökulma tutkimusaiheen valinnalle oli mahdollisuus tutkia nuoria moottoripyöräjengiläisiä. Nuoria jäseniä tutkimalla pyrin linkittämään tutkimuksen käynnissä olevaan syrjäytymiskeskusteluun. Mediassa syrjäytymistä on pidetty jopa suurimpana riskinä Suomen turvallisuudelle vuonna 2019 (MTV Uutiset 31.1.2019). Syrjäytyminen on niin vakava aihe, että myös tasavallan presidentti kommentoi sitä aika ajoin. Presidentti Sauli Niinistö puhuikin nimenomaan nuorten syrjäytymisestä: ”Se [yksi huoli ylitse muiden] on syrjäytyminen, jota nuorten keskuudessa tapahtuu. Se on vaarallinen ilmiö, ja siinä suhteessa tietenkin on paljon tehtävää.” (Maaseudun Tulevaisuus 20.10.2018.) Nuoret ovatkin erityisen herkkiä syrjäytymiselle (Newman ym. 2007, 245).

Presidentin huoli on ymmärrettävää. Syrjäytyminen on kansantalouden kannalta kallista ja se murentaa yhteiskunnan sisäistä luottamusta, taloudellista kehitystä ja tulonjaon tasaisuutta. Syrjäytyminen voi myös luoda uusia alakulttuureita. (Kajanoja 2002, 182–187) Linkki syrjäytymisen ja yhteisöllisyyden sekä sosiaalisen pääoman välillä on selkeä. Sosiaalisesta pääomasta puhutaankin usein juuri silloin kun puhutaan nuorten syrjäytymisen ehkäisemisestä (Korkiamäki 2016, 71). Yhteisöllisyyden puute lisää syrjäytymistä (Hiilamo 2011, 9). Ehkä juuri näistä syistä johtuen ystävyysverkostojen rooli nuorten elämässä on yhä merkityksellisempi (Helve ym. 2005, 208–209). Ihmiset yli päättään ovat iloisempia ja onnellisempia, kun he tuntevat sosiaalista kuuluvuuden tunnetta (Newman ym. 2007, 241).

Yhteisöllisyydellä ja sosiaalisella pääomalla on siis selkeä yhteys syrjäytymiseen. Pyrin tässä tutkimuksessa moottoripyöräjengien toiminnan ymmärtämisen lisäksi käyttämään tätä yhteyttä mahdollisten syrjäytymistä ehkäisevien keinojen löytämiseen. Teoreettisen viitekehyksen tarjoavat yhteisöteoriat sekä yhteisöllisyyden ja sosiaalisen pääoman teoriat. Näiden lisäksi oleellisena teoriana moottoripyöräjengien ymmärtämiseksi toimii alakulttuuriteoria. Rajaan tarkasti aiheen käsittelyn näihin teorioihin, koska aihetta on tutkittu näistä näkökulmista verraten vähän (esim. Decker ym. 2013, 386). Moottoripyöräjengien rikollisuutta en tutki, koska sitä on tutkittu paljon ja sen tutkiminen muuttaisi tutkimuksen rajauksen epäselväksi. Rikollisuutta on silti mahdotonta olla sivuuttamatta täysin tutkittavan aiheen luonteen takia, mutta se ei ole tutkimuksen keskiössä.

Tutkimukseni aineisto on hankittu haastatteleamalla moottoripyöräjengiläisiä ja havainnoimalla heidän toimintaansa erään moottoripyöräjengin kerhotiloissa. Haastattelijoista neljä oli alle 30-vuotiaita. Haastatteluaineisto on saatu litteroimalla haastatteluista tehdyt nauhoitukset. Havainnointiaineisto muodostuu tekemistäni muistiinpanoista. Koska tutkimusaihe on arka ja tutkittavien elämään liittyy vähintäänkin välillisesti rikollinen toiminta, tämän tutkimuksen painavin eettinen näkökulma on anonymiteetin säilyttäminen.

Gradu etenee johdannosta toiseen lukuun eli tutkimuksen toteutukseen. Tässä luvussa käyn läpi tutkimuksen toteutukseen liittyviä kysymyksiä, kuten tutkittavien löytämiseen ja lupien hankkimiseen liittyvää prosessia sekä aineistonkeruuseen ja analysointiin liittyviä käytänteitä. Tutkimuksen etiikkaa en käsittele vain yhdessä kappaleessa, vaan se on läsnä koko tutkimuspaperin ajan. Käyn kuitenkin heti tutkimuksen toteutusta käsittelevän kappaleen alussa läpi sen, mitä etiikka tässä yhteydessä tarkoittaa ja mistä tunnistaa tässä tutkimuksessa olevat eettiset kysymykset. Perusteluna sille, että etiikalle ei ole varsinaista omaa kappaletta, on se, että tutkimuksen arkaluonteisuuden vuoksi eettiset kysymykset ovat läsnä lähes joka vaiheessa tutkimusta, eikä niitä näin ollen voi niputtaa vain yhteen kappaleeseen.

Kolmas luku käsittelee moottoripyöräjengejä yleisenä ilmiönä ja käy läpi niiden tärkeimpiä toimintaperiaatteita. Tämä luku on keskeinen kahdesta syystä. Ensinnäkin moottoripyöräjengit ovat niin marginaalinen ilmiö, että lukijan olisi vaikea ymmärtää tutkimuksen tuloksia ilman jonkinlaista hahmotusta siitä, mikä on moottoripyöräjengi ja miten se toimii. Toiseksi, jotta tulokset olisivat yleistettäviä, koen hyödylliseksi perustella hyvin sen, että tutkittava jengi oikeasti on moottoripyöräjengi. Moottoripyöräjengejä koskevassa tutkimuksessa ei ole täydellistä yksimielisyyttä siitä, miten moottoripyöräjengi määritellään. Tästä syystä käyn luvun ensimmäisessä kappaleessa tarkasti läpi sen, että määriteltiinpä moottoripyöräjengi millä tavalla tahansa, tutkittava jengi täyttää sen kriteerit.

Neljännessä ja viidennessä luvussa peilaan analysoitua aineistoa teoriaan ja pyrin löytämään vastauksia esittämiini tutkimuskysymyksiin. Aloitan molemmat luvut aukaisemalla niihin liittyviä käsitteitä ja teoriaa ja siirryin sitten vertaamaan näitä teorioita hankittuun aineistoon. Kuudennessa luvussa arvioin saatuja tuloksia, niiden luotettavuutta

ja yleistettävyyttä ja viimeisenä käyn läpi omia pohdintoja saatuihin tuloksiin ja tutkitavaan aiheeseen liittyen.

Tutkijana yllätyin saaduista tuloksista ja tutkimuksen teko avasi minulle monia uusia näkökulmia sekä jengiläisiin että yleisesti syrjäytymiskeskusteluun. Se, että millään yhteisöllä voi olla niin suuri vaikutus jäseniinsä, tuli minulle tutkijana isona yllätyksenä. Tämä tutkimus ei ole ensimmäinen kosketus minulle yhteisöllisyyteen ja sosiaaliseen pääomiin liittyviin teorioihin. Siitä huolimatta käytännössä niiden vaikutuksen todistaminen oli kokemuksena mieleen painuva, eikä varmasti unohdu koskaan. Koko tutkimusprosessi oli sen arkaluontoisuudesta ja marginaalisuudesta johtuen jännittävä kokemus, joka teki tutkimuksen teosta omanlaisensa seikkailun.

2 Tutkimuksen toteutus ja etiikka

2.1 Tutkimusaiheen valinta ja tutkimuksen etiikka

Pro gradu -tutkimuksissa tutkija voi itse valita aiheensa. Kun tutkija voi itse valita aiheen, on aihetta valittaessa tärkeää ottaa huomioon useita näkökulmia. On hyvä varmistaa, että tutkimus on mahdollista toteuttaa käytettävissä olevilla resursseilla, tutkimusaihe on relevantti, tutkimusaihetta tutkimalla ei astuta jonkun toisen tutkijan varpaille, riittävän taustatiedon määrä ja miten se vaikuttaa tutkijan maineeseen. (Clarkeburn & Mustajoki 2007, 53–56.)

Tutkimusaiheen valinta ei ole itsestään selvä prosessi. Edellisessä luvussa kävin lyhyesti läpi muutamia asioita, jotka tekevät tutkimusaiheesta relevantin. Pidän hyödyllisenä käydä läpi tarkasti tutkijan tiedon intressit tutkimuksen avoimuuden ja ulkopuolisen arvioinnin helpottamisen vuoksi. Tiedonintresseillä tarkoitetaan niitä syitä ja vaikuttimia, jotka tutkijalla on kyseisen tiedon hankkimiseen. Tiedonintressinä voidaan pitää niin ikään yleistä metafyysistä intressiä, jolla tarkoitetaan tieteen tehtävää antaa kuvaa todellisuudesta ja selittää ilmiöiden toimintaa. (Pietarinen 2002, 63–64.)

Yksi tärkeimpiä syitä tutkimusaiheen valinnalle oli sattuma. Nuoruuden tuttavapiiristä minulla sattuu olemaan tuttuja ainakin viidessä eri moottoripyöräjengissä. Juuri siitä syystä, että minulla saattaisi olla helpompi päästä tutkimaan niitä, mieleeni juolahti ajatus siitä, että tekisin pro gradu -tutkielmani moottoripyöräjengeistä. Alkuperäinen intuitioni olikin oikea, vaikkakin pääsy tutkimaan moottoripyöräjengejä osoittautui monimutkaisemmaksi projektiksi kuin olin alun perin ajatellut.

Kun aloin alustavasti perehtymään aiheesta tehtyyn tutkimukseen, huomasin moottoripyöräjengeistä tehdyn tutkimuksen keskittyvän pitkälti moottoripyöräjengien rikollisuuteen. Moottoripyöräjengien sisäisistä suhteista ja yhteisöllisyydestä tutkimusta oli vaikea löytää. Ylipäänsä kun puhutaan ryhmädynamiikan näkökulmista, jengeistä tietoa on vähän. Jopa jengien väkivallan ilmenemisen ryhmädynamiikoista on vähän tietoa, mutta vielä suurempi aukko on siinä tiedossa, miten jengien ryhmädynamiikat toimivat jäsenien välillä liittyen ei-rikolliseen toimintaan (Decker ym. 2013, 386). Tutkimuksen vä-

häisyyttä voi selittää se, että monille tutkijoille moottoripyöräjengiläisten alakulttuuriin käsiksi pääseminen on lähes mahdotonta (Vale 1996, 143).

Tutkimus voi olla merkittävä sen takia, että se täyttää jonkin tietämyksessä olevan aukon (Puuronen 2007, 106). Juuri puuttuvan tiedon täyttäminen on yksi merkittävä tiedon intressi tämän tutkimuksen teossa. Eräässä moottoripyöräjengiä suomalaisessa kontekstissa tutkineessa tutkimuksessa ehdotetaankin yhdeksi jatkotutkimuksen aiheeksi moottoripyöräkerhon sisäisen yhteisöllisyyden tutkimisen (Kinnarinen 2005, 167).

Sosiaalitieteissä tutkimuksen hyöty määrittyy sen mukaan, kuinka hyödyllistä tieto on mikro- ja makroryhmien ymmärtämisessä (Fisher & Anushko 2008, 102). Tutkimusaiheen valinnalle olennaista on tutkijan aihetta kohtaan olevan kiinnostuksen lisäksi sen yhteiskunnallinen merkittävyys. Pienet alakulttuuritkin voivat olla yhteiskunnallisesti merkittäviä tutkimusaiheita, koska ne voivat heijastella kulttuurin sellaisia kehityspiirteitä, jotka muuten pysyisivät piilossa. (Puuronen 2007, 106.) Ensimmäisessä luvussa mainittu syrjäytyminen on juuri tällainen kulttuurin kehityspiirre, johon voidaan saada lisää tietoa moottoripyöräjengejä tutkimalla. Aiheen tärkeyttä lisää se, että syrjäytymisellä on monia negatiivisia vaikutuksia yksilölle. Syrjäytyminen aiheuttaa ongelmia sopeutumisessa, lisää taipuvaisuutta masennukseen ja ahdistukseen, laskee kykyä itsehillintään ja laskee omanarvon tuntoa. (Newman ym. 2007, 244.)

Tutkimuksen etiikan kannalta voi olla ongelmallista, jos tutkimus keskittyy pelkästään esimerkiksi jonkun etnisen ryhmän heikkouksiin, eikä ota huomioon vahvuuksia (Fisher & Anushko 2008, 104). Mielestäni tämä pätee tämän lisäksi moottoripyöräjengejä koskevan tutkimuksen kohdalla. Moottoripyöräjengiläisten rikollisuutta on tutkittu paljon ihan lähiaikoina ja myös Pohjois-Euroopassa (esim. Klement 2016a ja Blokland ym. 2017). Jotta moottoripyöräjengeistä saataisiin kokonaisvaltainen kuva, on mielestäni olennaista tutkia niiden eri puolia, eikä keskittyä pelkästään niissä tapahtuvan rikollisuuden tutkimiseen.

Tutkimuksellani on myös suora merkitys eli tiedon intressi sosiaalityön tutkimukselle ja käytännön työlle. Osan ihmisistä yhteisölliset vaihtoehdot ja tulevaisuuden näkymät ovat kapeammat kuin muilla ja juuri sosiaalityössä tällaisia ihmisiä kohdataan usein (Korkiamäki ym. 2008, 10). Jengejä ja niiden yhteisöllisyyttä sekä sosiaalista pääoma tutkimalla päästään toivottavasti lähemmäs ymmärrystä siitä, minkälaiset yhteisölliset

vaihtoehdot ihmisiä kiinnostavat. Suoraan jengien kanssa työskennellessä taas täytyy ottaa huomioon laajasti eri vaihtoehdot, joista suurin osa on oikeusjärjestelmän ulkopuolella toteutettavia vaihtoehtoja (Pyrooz ym. 2010, 885). Näen juuri sosiaalityöllä olevan rooli tällaisessa oikeusjärjestelmän ulkopuolella tehtävässä jengityössä. Sosiaalista pääomaa tutkittaessa on hyvä muistaa, että käsite on hyödyksi nimenomaan sosiaalityölle arvioimalla sosiaalisen pääoman hyötyjä eri toiminnoille, kuten sosiaaliselle inklusiolle ja sosiaalisten yhteyksien arvioinnille (Healy & Hampshire 2002, 232).

Tutkimusaihetta valittaessa tulee muistaa, että tutkimuksessa ei saa olla tutkijan omien piilotavoitteiden muodostamia eturistiriitoja, koska ne vaikuttavat tutkimuksen objektiivisuuteen. Tällaisia tavoitteita voivat olla tutkijan henkilökohtaiset tai taloudelliset kiinnostukset, jotka eivät käy tutkimuksesta ilmi ja jotka pyrkivät hyväksikäyttämään tutkittavia. (Fisher & Anushko 2008, 97.) Tällainen eturistiriitojen välttäminen on osa eettistä pohdintaa. Kaikessa sosiaalitieteiden tutkimuksessa eturistiriitoja ei pysty täysin välttämään ja onkin tärkeää olla niistä täysin avoin (mt., 97–99). Taloudellisia intressejä tutkimuksella ei ole, koska sitä ei ole rahoitettu millään tavalla. Välttääkseni minkäänlaista tutkittavien hyväksikäyttöä, kuvaan yksityiskohtaisesti ne prosessit, joilla tutkittavat on valittu. Käyn myös tarkasti läpi sen, miten aineistoa on kerätty. Erityisesti eettiset kysymykset käyn tarkasti läpi.

Tutkimuksen etiikkaa voi ymmärtää siitä näkökulmasta, että etiikalla tarkoitetaan päätöksentekotaitoa (Clarkeburn & Mustajoki 2007, 22). Luonteenomaista eettisille kysymyksille on selkeiden vastausten puute (mt., 22). Juuri tästä syystä valintoihin johtaneet perustelut on hyvä avata lukijalle. Etiikka on erityisesti läsnä tilanteissa, joiden ratkaisu ei ole ilmeinen ja jokainen mahdollisuus sisältää sekä negatiivisia että positiivisia näkökulmia (Kuula 2011, 21). Eettiset kysymykset voidaankin nähdä sellaisina kysymyksinä, joihin ei ole olemassa yksiselitteistä vastausta (Clarkeburn & Mustajoki 2007, 23). Tutkijan tehtäväksi jää pohtia mahdollisia ratkaisuja ja perehtyä miten muut tutkijat ovat samantyyppisissä tilanteissa toimineet.

Tutkija tekee itse ja kantaa vastuun eettisistä valinnoistaan (Kuula 2011, 21). Etiikka onkin tutkijan taitoa tehdä tietoisia ja perusteltuja ratkaisuja (Clarkeburn & Mustajoki 2007, 25). Perusteltu ratkaisu on sellainen, jossa siihen johtaneet näkökulmat on tuotu selkeästi esille ja ratkaisuun päätymiseen on selkeät syyt. Tietoisella ratkaisulla tarkoitetaan sitä, että tutkija on tietoinen siitä, että on tekemässä eettistä valintaa. Tässä tutki-

muksessa eettiset valinnat ovat läsnä monessa kohtaa ja eettisiä ratkaisuja on täytynyt tehdä pitkin tutkimuksen eri vaiheita. Vaikka eettiset normit eivät sido tutkijaa juridisesti vaan ammatillisesti (Kuula 2011, 58), on tutkijan otettava vastuu tekemistään valinnoista. Tämän vastuun ottamista helpottaa kaikkien näiden valintojen ja niihin johtaneiden perusteluiden avaaminen lukijan tarkasteltaviksi.

Yleisesti voi sanoa, että pyrin tutkimuksessani noudattamaan tutkimuseettisen neuvottelukunnan hyvää tieteellistä käytäntöä. Käytäntöihin kuuluvat muun muassa rehellisyys, huolellisuus, tarkkuus, kestävät tiedonhankintamenetelmät ja rahoituslähteiden avoimuus (Hyvä tieteellinen käytäntö 2012, 6). Koska tutkimuksen eettisyyden varmistaminen on paljolti riippuvainen tutkijan informoidusta ja sensitiivisestä etukäteissuunnittelusta (Fisher & Anushko 2008, 95), olen käyttänyt runsaasti aikaa tutkimuksen eri vaiheiden valmisteluun, ennen niiden varsinaista toteuttamista. Tämä erityisesti siitä syystä, että tutkijalla voi jäädä huomaamatta jonkin valinnan olevan eettinen kysymys (Clarkeburn & Mustajoki 2007, 22). Tästä syystä tässä tutkimuksessa pidän jokaista valintaa eettisenä kysymyksenä ja pyrin avaamaan ne lukijalle mahdollisimman seikka-
peräisesti. Jokainen tutkimuksessa esitetty valinta on siis osa tutkimuksen eettistä pohdintaa ja juuri tästä syystä en ole niputtanut eettistä pohdintaa yhdeksi omaksi kappaleekseen.

Käyn kuitenkin tässä läpi erikseen muutamia eettisiä näkökulmia, jotka eivät liity mihinkään yksittäiseen valintaan. Laadullisen tutkimuksen luotettavuudessa olennaista on tutkimuksen koherenssi eli johdonmukaisuus (Tuomi & Sarajärvi 2002, 135). Tarkka selonteko siitä, mitä tutkitaan, miten tutkitaan ja miten tutkimus on edennyt, on johdonmukaisuuden kannalta tähdellistä (mt., 135–138). Myös tutkimuksen validiteetti muodostuu isolta osalta sen sisältämästä tekstistä. Lukija voi tehdä tekstin perusteella päätelmiä siitä, kuinka perusteltuja tutkimuksen johtopäätökset ovat. (Lalander 2003, 181.) Juuri avoimuus on yksi osa tutkimuksen eettisyyttä. Tällä tarkoitetaan sitä, että tutkimuksessa käytetyt metodit, teoriat ja välineet ovat tuotu selkeästi esille. (Clarkeburn & Mustajoki 2007, 44.)

Hyvän tutkimuksen kriteerinä oleva johdonmukaisuus korostuu itse tekstissä argumentaation ja lähteiden käytön kautta (Tuomi & Sarajärvi 2002, 124). Lähteiden käyttö onkin yksi merkittävä osa tutkimuksen eettisyyttä. On pidettävä huolta, että lähteet viitataan oikein, lähteitä ei jätetä merkitsemättä, eikä jätetä pois merkittäviä aiheeseen liitty-

viä tutkimuksia valikoimalla vain itselle sopivat tutkimukset (Pohjola 2007, 15–17). Tästä syystä olen käynyt läpi lähteitä laajasti ja pyrkinyt ottamaan monipuolisesti eri näkökulmat huomioon. Sosiaalisen pääoman ollessa laaja monitieteellinen käsite, olen ottanut myös muiden tieteenalojen, kuten taloustieteen, näkökulmia huomioon.

Monipuolisen lähteiden käytön lisäksi tarkka viittaaminen on osa hyvää tieteellistä käytäntöä (Tuomi & Sarajärvi 2002, 130). Eettisessä tutkimuksessa annetaan selkeästi tunnustus muille tieteilijöille heidän tekemästä työstä (Clarkeburn & Mustajoki 2007, 44). Eettisyyteen kuuluu huolellisuus tutkimuksen teossa, jotta tutkimus on mahdollisimman tarkka (mt., 43).

Tutkijan on pohdittava omaa rooliaan ja asemoitumista tutkittavaan ilmiöön (Pohjola 2007, 23). Tässä suhteessa on helppo todeta, että tarkastelen ilmiötä ulkopuolisena, koska en itse kuulu tai ole kuulunut mihinkään moottoripyöräjengiin. Tutkijan rooliin liittyvät kysymykset eivät kuitenkaan ole näin yksinkertaisia ja tulenkin käymään tarkemmin omaa rooliani läpi käsitellessäni aineiston keräämistä haastatteluiden ja havainnoinnin avulla.

Tutkijan tulisi pyrkiä objektiivisuuteen ja tiedeyhteisön edustajalta odotetaan riippumattomuutta (Kuula 2011, 155). Tämä ei tarkoita, etteikö tutkijan oma näkemys saisi näkyä. Eettisyyteen liittyy nimittäin älyllinen vapaus, jolla tarkoitetaan tutkijan oikeutta työstää ja kritisoida olemassa olevia ideoita omien näkemystensä mukaisesti (Clarkeburn & Mustajoki 2007, 44). Lähdeviitteistä käy ilmi, mikä on tutkijan omaa pohdintaa ja mikä lainattua.

Tämän lisäksi on tärkeä muistaa pohtia etukäteen tutkijan asennetta tutkittavaan ilmiöön, jottei se vaikuta tutkimuksen tuloksiin (Pohjola 2007, 23). Tutkimuksen onnistumisen edellytyksenä on esimerkiksi se, että tutkija ei halveksi tutkittavien tekoja ja mielipiteitä, vaikka olisikin niistä eri mieltä (Puuronen 2007, 118). Halu tutkia moottoripyöräjengejä kumpuaa siitä, että ilmiö on vähän tutkittu ja siitä, että on mahdollisuus päästä tutkimaan kyseistä ilmiötä. Minulla ei ole mielipidettä siitä, onko moottoripyöräjengien olemassaolo hyvä vai huono asia. Rikollista toimintaa en kannata, mutta se ei ole tutkimukseni aiheena. En ole riippuvainen tutkimukseni tuloksista, vaan tulokset sinänsä ovat henkilökohtaisen elämäni kannalta yhdentekeviä. Niiden kiinnostavuus on puhtaas-

ti tulosten merkitys sosiaalitieteille ja sosiaalityölle sekä työkalujen löytämiselle nuorten miesten syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

Näin ollen voin todeta, että asenteeni moottoripyöräjengeihin ei vaikuta tutkimukse tuloksiin. Koska tuttavapiirissäni on ollut moottoripyöräjengiläisiä nuoruudesta asti ja olen heitä tavannutkin aika ajoin, on minulle ollut jo pitkään selvää, miten monimuotoinen ihmisryhmä on kyseessä. Näin ollen en suhtaudu heihin ennakkoluuloisesti, vaan kohtaan jokaisen yksilönä. Pidän tätä olennaisena tekijänä sen suhteen, että tutkimuksen tulokset eivät vaarannu tutkijan ennakkoluulojen vuoksi. Pyrkimys on oppia ymmärtämään tutkittavaa ilmiötä, eikä jonkin toiminnan ymmärtäminen tarkoita toiminnan hyväksymistä (Puuronen 2007, 118).

2.2 Aineistonkeruu

2.2.1 Yleistä aineistonkeruusta

Tutkittavan jengin nimeä en tässä tutkimuksessa mainitse. Kyseessä on pohjoissuomalainen moottoripyöräjengi, jossa on noin parikymmentä jäsentä. Tutkimukseeni jengi valikoitui sattuman kautta. Olin yhteydessä tuttuuni, joka on kyseisen jengin jäsen, ja kysyin josko olisi mahdollista tutkia heidän jengiään. Monesti ensimmäinen askel kentälle pääsyssä onkin jonkun sellaisen henkilön löytäminen, joka tuntee kyseistä kenttää (Puuronen 2007, 108). Tuttuni tunsu kentän hyvin ja ohjasi olemaan yhteydessä heidän moottoripyöräjengin presidenttiin eli johtajaan. Jotta voidaan päästä tutkimaan suljettumpia ryhmiä, voi olla tarpeellista löytää avainhenkilö, joka helpottaa pääsyä tutkittavaan ryhmään (Grönfors 2010, 162). Jengin presidentti osoittautui tällaiseksi avainhenkilöksi.

Kerrottuaani presidentille tutkimuksen aiheesta hän kävi sitä läpi muiden jengin jäsenten kanssa. Kävin tutkimuksen sisällön tarkkaan läpi, koska tutkimuksessa merkittävänä eettisenä periaatteena on informointiin perustuva suostumus (Hirsjärvi & Hurme 2000, 20). Informoidulla tarkoitetaan sitä, että heidän osallistuminen täytyy perustua kokonaisvaltaiseen ja avoimeen tietoon tutkimuksen teosta ja tarkoituksesta (Christians 2008, 192). Tutkimuksessa on varmistettava, että tutkimuskohteet ovat tietoisia mitä tarkalleen ottaen tutkitaan (Tuomi & Sarajärvi 2002, 128). Tästä johtuen kerroin jengille tarkasti tutkittavan aiheen ja siihen sisältyvät osa-alueet.

Tutkittaville täytyy antaa kaikki se tieto, joka voi vaikuttaa heidän halukkuuteen osallistua (Fisher & Anushko 2008, 99). Osallistujien tulee esimerkiksi tietää, että tutkimus on julkinen ja ihmisillä on siihen pääsy (Gillham 2005, 13). Nämä kaikki asiat kävin jengin presidentin kanssa läpi, joka kertoi ne eteenpäin muille jengin jäsenille.

Kävin tässä vaiheessa muutaman kerran tapaamassa jengin jäseniä ja vastaamassa heidän tutkimusta koskeviin kysymyksiin. Koska tutkittavien informointiin kuuluu perustiedot tutkimuksesta, kuka sitä tekee ja mihin kerättyjä tietoja käytetään (Kuula 2011, 61), oli tämä hyvä keino varmistaa kaikkien jengiläisten olevan kartalla tutkimuksen sisällöstä. Eräs jengin jäsen esitti huolen siitä, että jos Keskusrikospoliisi on yhteydessä minuun, joudunko paljastamaan mahdollisesti havaitsemiani rikoksia. Lupasin selvittää asian ja kävin myöhemmin heidän kanssaan läpi, että jos tutkittavaan ryhmään liittyy rikollisuus, tutkijan on tehtävä selväksi, ettei hän ole poliisi, eikä hän ole velvollinen kertomaan vähäpätöisistä rikoksista, kuten huumausaineiden hallussapidosta tai käytöstä (Puuronen 2007, 105–106).

Lopulta muutama viikkoa kestäneen keskusteluvaiheen päätteeksi jengin presidentti kertoi, että he suostuvat tutkimuksen kohteeksi. Monien yhteisöjen tutkimiseen on saatava virallinen tai epävirallinen lupa yhteisöltä (Grönfors 2010, 163). Haastatteluaineistoissa kirjallisen luvan pyytäminen ei ole tarpeellista, ellei haastatteluaineistoon yhdistetä viranomaisilta saatavia muita tietoja tai sitä säilytetä tunnisteellisena (Kuula 2011, 117). Koska tutkittavan moottoripyöräjengin toimintatavat olivat epäformaalit, ei lupaa allekirjoitettu paperisena, vaan se sovittiin jengin presidentin kanssa suullisesti. Jengi oli valtuuttanut presidentin toimimaan yhteyshenkilönä tutkimukseen liittyvissä asioissa.

Vaikka lupa tuli presidentiltä, oli tutkittavan jengin jäsenet tietoisia tutkimuksen sisällöstä ja heihin kohdistuvista odotuksista (kts. Gillham 2005, 12.) Presidentin kanssa sovimme myös, että jengi saa tarkistaa lopullisen työn ennen sen julkaisua ja ilmoittaa onko siinä jotain, jota he esimerkiksi haluaisivat poistettavan. Jengin tarkistuksen jälkeen ainoa pyydetty muutos oli häivyttää eräs haastateltavan käyttämä termi pois, jotta se ei paljastaisi liikaa tietoa tutkittavasta jengistä.

Eräs eettinen pohdinta liittyi siihen, että varsinaiseen haastatteluun en päätenyt valitsemaan kuin jengin täysjäseniä. Koin, että jengin kokelasjäsenillä ei ollut riittävää itsemääräämisoikeutta. Itsemääräämisoikeuden kunnioittamisella tarkoitetaan sitä, että ihmisille annetaan mahdollisuus päättää, osallistuuko hän tutkimukseen vai ei (Kuula 2011, 61). Kokelasjäsenillä ei ole sanavaltaa jengin päätöksenteossa, vaan he joutuvat toimimaan jengin päätösten mukaisesti kannattivatpa he päätöstä tai eivät. Tutkimuksen eettisyyteen kuuluu kuitenkin tutkittavien vapaaehtoinen osallistuminen tutkimukseen (Tuomi & Sarajärvi 2002, 128). Koska vapaaehtoisen osallistumisen raja olisi epäselvä kokelasjäsenten kohdalla, tein selkeän valinnan haastatella vain jengin täysjäseniä. Havainnointi saattoi kohdistua myös kokelasjäseniin, mutta se kohdistui samalla tavalla myös jengin tiloissa oleviin vieraisiin, jotka eivät olleet tietoisia tutkimuksesta. Tätä käyn tarkemmin läpi myöhemmin havainnoinnin käsittelyn yhteydessä.

Isoin eettinen pohdinta liittyi anonymiteettiin ja luottamuksellisuuteen. Tutkimuksessa luottamuksellisuus ja yksityisyys ovat tärkeitä eettisiä periaatteita (Hirsjärvi & Hurme 2000, 20). On siis tärkeää pitää huolta tutkimuksessa mukana olevien ihmisten salaisena pysymisestä (Pohjola 2007, 18). Tässä tutkimuksessa henkilöiden salaamisen lisäksi olennaista on tutkittavan moottoripyöräjengin salassa pitäminen, koska moottoripyöräjengi itse ei halunnut tuoda nimeään esille. Tutkimuksen kirjoittamisessa on otettava huomioon se tosiseikka, että vaikka tutkittavia ei voitaisikaan yksittäisinä tunnistaa, negatiivinen kirjoittamistyyli voi olla leimaavaa koko ihmisryhmälle (Kuula 2011, 63).

Tutkimuksen luottamuksellisuuteen liittyy olennaisesti aineiston salassa pysyminen (Tuomi & Sarajärvi 2002, 128–129). Merkittävä eettinen kysymys onkin aineiston säilyttäminen (Gillham 2005, 13). Tutkijan eettisenä vastuuna on siis miettiä sitä, miten saatu aineisto säilytetään (mt., 10). Anonymiteetin varmistaminen ei ole niin olennaista sellaisissa tutkimuksissa, jotka eivät koske arkaluonteisia aiheita (mt., 13). Tutkimusaiheeni on kuitenkin arkaluontoinen, koska hankittu aineisto sisältää jonkin verran tietoa esimerkiksi rikollisesta toiminnasta ja tutkittavien henkilökohtaisen elämän haasteista. Aineiston ollessa arkaluontoinen, tai jos sen säilyttämiselle ei ole tutkittavilta lupaa, tulee se hävittää tutkimuksen päätyttyä (Kuula 2011, 244).

Päädyin tutkittavan moottoripyöräjengin kanssa siihen, että aineisto tuhoetaan kokonaisuudessaan tutkimuksen päätyttyä. Tähän sisältyy sekä nauhoitukset ja niistä tehdyt litteroidut tekstit että havainnointimuistiinpanot. Myös heroiinin käyttäjiä tutkinut ja

tutkittavien heroiinin käyttöä seurannut Philip Lalander (2003) päätyi tutkimuksensa etiikkaa pohiessaan siihen, että tärkein arvo on tutkittavien anonymiteetin suojaaminen. Tutkimuksen valmistuttua hän tuhosi nauhat, jotta niitä ei voitaisi käyttää oikeudessa todistusaineistona. (Lalander 2003, 172.)

Aineiston tuhoamisesta seuraa tutkimuksen luotettavuuden kannalta haaste. Tutkimuksen etiikkaan kuuluu se, että koetuloksia ei saa väärentää (Clarkeburn & Mustajoki 2007, 51). Kun aineisto tuhotaan, eivät muut tutkijat voi toisintaa tutkimuksen tuloksia käymällä läpi aineistoa ja todeta tutkimustulosten paikkansa pitävyyttä. Tässä yhteydessä anonymiteetin säilyttäminen ja tutkittavien oikeuksien suojaaminen on kuitenkin suurempi arvo ja lukijan on luotettava tutkijan kykyyn tuoda kaikki aineistoista esille nousseet näkökulmat lukijan tietoisuuteen.

Tässä tutkimuksessa on useita etnografisen tutkimuksen piirteitä, joten ammennan ajatuksia etnografista tutkimusta käsittelevästä kirjallisuudesta. Sen sijaan, että järjestettäisiin koetilanteita, etnografisissa tutkimuksissa tutkitaan ihmisten jokapäiväistä toimintaa. Se ei ole yksi tutkimusmenetelmä vaan lähestymistapa, jossa käytetään hyödyksi useita eri menetelmiä. Etnografinen tutkimus on empiirinen tapa tutkia ja siinä kerätään erilaista havaintoaineistoa tutkittavasta ilmiöstä. Aineistoina voi olla haastatteluita, havainnointia, kuva- ja ääninauhoituksia, valokuvia, tarinoita ja kertomuksia. Etnografisessa tutkimuksessa aineiston kerääminen edellyttää kentälle menemistä. Tutkija osallistuu tutkittavan ihmisryhmän tai alakulttuurin toimintaan tai vähintään haastattelee heitä. (Puuronen 2007, 102–103.) Etnografisessa tutkimusotteessa yhteiskuntaa analysoidaan ja uutta tietoa saadaan pienistä yksityiskohdista (Armstrong 2008, 54).

2.2.2 Teemahaastattelu

Etnografisen tutkimuksen luotettavuus perustuu pitkälti siihen, että asian tutkimiseksi on käytetty aiheeseen soveltuvia menetelmiä (Puuronen 2007, 116). Tutkimusmetodien tulisi siis soveltua tutkimuskysymyksiin ja aineistonkeruutarpeisiin (Gillham 2005, 8). Valitsin yhdeksi tutkimusmetodiksi haastattelun, koska haastattelu on joustava tapa kerätä tietoa. Tämä johtuu siitä, että se mahdollistaa tiedonhankinnan suuntaamisen haastattelutilanteen aikana. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 34.) Se on olennaista sillon, kun aiheesta ei tiedetä paljoa. Haastattelu sopiikin tiedonkeruumenetelmäksi sellaiseen aihe-

seen, josta ei tiedetä paljon (Hirsjärvi & Hurme 2000, 35). Haastattelun etuna on sen joustavuus. Tutkija voi täsmentää, selventää ja oikaista väärinkäsityksiä. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 75.) Tämä on olennaista, kun on kyseessä vähän tutkittu aihe, jolloin tutkijakaan ei aina välttämättä tiedä mitä tai miten kysyä asioita.

Haastattelut kertovat tilastoja paremmin minkälaista on elää tietynlaista elämää. Nimenomaan haastatteluiden ihmismäisyys vetoaa lukijaan. (Gillham 2005, 8.) Haastattelu sopii menetelmäksi silloin, kun on tarvetta selventää ja syventää vastauksia tiettyyn aiheeseen ja yksi sen etu on se, että sen avulla saadaan aihetta kuvaavia esimerkkejä (Hirsjärvi & Hurme 2000, 35).

Valitsin haastattelumenetelmäksi teemahaastattelun. Käytän termiä teemahaastattelu, vaikka joskus kirjallisuudessa käytetään sen englanninkielistä vastinparia puolistrukturoitu haastattelu, joka tulee sanoista semi-structured interview (esim. Gillham 2005). Teemahaastattelulla saatu aineisto sopii tutkimukseen hyvin, koska tutkittavasta asiasta ei löydy paljoa tietoa sovellettuna omaan aiheeseeni ja se on vähän kartoitettu alue (Hirsjärvi ym. 2009, 205). Tutkijana en osaisi kysyä yksittäisiä tarkasti määriteltyjä kysymyksiä, jotka olisivat olennaisia strukturoidussa haastattelussa (Eskola & Vastamäki 2010, 28). Teemahaastattelu ei ole kuitenkaan täysin vapaa, vaan se etenee tiettyjen teemojen ja niihin liittyvien tarkentavien kysymysten avulla (Tuomi & Sarajärvi 2002, 77). Teemahaastattelussa samat kysymykset esitetään kaikille, mutta kysymykset ovat avoimia ja haastattelija voi kysyä lisätietoa asiasta kokiessaan, että haastateltavalla on vielä jotain annettavaa kyseiseen aiheeseen (Gillham 2005, 70).

Teemahaastattelussa on olennaista valmistautua etukäteen huolella ja miettiä mistä lähestymistavasta tutkittavaa asiaa lähestyy ja millä kysymyksillä asiaa kartoittaa (mt., 70–72). Teemahaastattelussa tutkija tietää haastattelijoiden kokeneen jonkin tilanteen ja tutkija on selvittänyt tutkittavaan ilmiöön liittyviä prosesseja ja kokonaisuutta. Tämän perusteella tutkija on päätenyt tiettyihin oletuksiin, joiden perusteella hän luo haastattelurungon. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 47.) Valitut teemat määräytyvät aikaisemman tutkimuksen perusteella (Tuomi & Sarajärvi 2002, 77–78). Tästä syystä haastattelurungon valmistelemiseksi on hyvä perehtyä aiheeseen liittyvään teoriaan ja nostaa haastattelussa olevat teemat teoriasta (Hirsjärvi & Hurme 2000, 66). Teemahaastattelua miettiessä on syytä miettiä minkälaiset vastaukset vastaavat tutkimuskysymyksiini (Eskola 2007,

39). Osaltaan teemoja selvensi myös tehty havainnointi, joka käydään myöhemmin tarkemmin läpi.

Haastattelussa on mahdollisuus selventää saatuja vastauksia ja syventää saatua tietoa (Hirsjärvi ym. 2010, 205). Näin ollen mahdollistetaan, ettei tutkittavasta aiheesta jää mitään olennaista pois. Pyrin varmistamaan haastattelulla saatavan aineiston vastaavuuden tutkittavaan aiheeseen niin, että haastatteluteemat nousevat pääosin suoraan tutkimuskysymyksiini liittyvistä teorioista. Intuitiota saatan käyttää jonkun alateeman valitsemiseen, mutta pääosin teoria ja kirjallisuus määrittelee teemat. (Kts. Eskola & Vastamäki 2010, 35). Vaikka olen johtanut teemahaastattelun teemat aikaisemmasta kirjallisuudesta ja teoriasta, olen jonkin verran muuttanut teoreettisia käsitteitä yleiskielisempään ja mitattavampaan muotoon. Tutkimusta ei esimerkiksi edesauta kysyä sosiaalisesta pääomasta, koska se ei ole monelle terminä tuttu. Luottamuksesta ja avunsaannista taas on helpompi keskustella. (Kts. mt., 34–35.)

Tärkeintä haastattelussa on saada niin paljon tietoa halutusta asiasta kuin mahdollista (Tuomi & Sarajärvi 2002, 75). Tästä syystä varsinaisessa haastattelurungossa (liite 1) on sellaisia teemoja, jotka eivät näy niin vahvasti lopullisessa tutkimuksessa. Tutkijana ajattelin, että on parempi sisällyttää sellaisiakin teemoja, jotka eivät välttämättä ole niin olennaisia, kuin ottaa riski jonkun olennaisen teeman poisjäämisestä. Teemahaastatteluiden aiheiden ja kysymysten muodostaminen on aikaa vievä prosessi (Gillham 2005, 79) ja erityisesti teorioiden ja tutkimusten läpikäyminen kesti useita kuukausia ja jatkui vielä teemojen muodostamisen jälkeen koko tutkimuksen ajan.

Laadullisessa tutkimuksessa pyritään kuvaamaan ja antamaan teoreettisesti mielekäs tulkinta jollekin ilmiölle. Sen tarkoituksena ei ole saada aikaan tilastollista yleistystä. Tästä syystä on tärkeää, että tutkittavat henkilöt tietävät tutkittavasta ilmiöstä mahdollisimman paljon. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 87–88.) Haastattelussa tulisi siis haastatella sellaisia henkilöitä, joilla on tietoa tutkittavasta asiasta ja jotka ovat mahdollisesti mukana tutkimukseen liittyvässä toiminnassa (Eskola ym. 2018, 30). Tutkijan tulee perustella, kuinka tutkittavat yksilöt on valittu (Clarkeburn & Mustajoki 2007, 71).

Jengin presidentti antoi minulle vapaat kädet pyytää haastatteluun ketä tahansa jengin jäsentä, kunhan jäsen itse suostuu haastatteluun. Otoksoon perustelussa tulee ottaa huomioon, että isompi otoskoko lisää tutkimuksen laatua. Sen lisäksi on otettava huo-

mioon rajalliset resurssit ja aika, jotka puoltavat pienempää otoskokoa. (Mt, 70–71.) Päädyin haastattelemaan viittä eri tutkittavan moottoripyöräjengin jäsentä, jotka olivat arvoltaan joko täysjäseniä tai upseereita. Teemahaastattelututkimuksessa aineiston koon ei tarvitse perustua tilastolliseen edustavuuteen. Vaikka aineisto olisi pieni, voi siitä tehdä teoreettisesti mielenkiintoisia johtopäätöksiä. (Eskola 2007, 41.) Haastateltavat olivat olleet jengin jäseniä kolmesta kuuteen vuotta. Yksi haastateltava oli jengin perustajajäsen. Kukaan ei kieltäytynyt haastattelusta, eli kaikki haastateltavat olivat niitä, jotka minulla oli ensimmäisenä mielessä kysyä haastatteluun. Haastateltavista neljä oli iältään 20–30-vuotiaita ja yksi hieman yli 30. Vaikka tutkimuksen liittämiseksi nuorten syrjäytymiseen oli hyvä valita nuoria haastateltaviksi, pidin hyödyllisenä valita yhden hieman vanhemman haastateltavan voidakseni verrata vastausten yhtenevyyttä.

Tutkijan on tehtävä valinta siitä, käyttääkö yksilöhaastattelua vai ryhmähaastattelua, johon myös parihaastattelu kuuluu. Tämän valinnan tulisi perustua tutkimuksen aiheeseen ja siihen, keitä haastateltavat ovat. Ryhmähaastattelu on erityisen hyödyllinen silloin, kun haastateltavat arastelevat haastattelua. (Hirsjärvi ym. 2009, 210–211.) Koska kyseessä oli arkaluontoinen aihe ja halusin varmistaa, ettei kukaan vain myötäile muiden vastauksia, päädyin haastattelemaan kaikki haastateltavat yksitellen. Jälkeenpäin ajateltuna tämä tuntui olleen viisas ratkaisu, koska aineistoissa selkeästi näkyy vastausten yksilöllisyys, vaikka teemat ovatkin samoja.

Haastateltaviin olin yhteydessä henkilökohtaisesti, koska suora henkilökohtainen yhteydenotto haastateltaviin on yleensä tehokkain tapa (Eskola ym. 2018, 31). Kun haastateltavat olivat antaneet suostumuksensa haastatteluun, olin uudelleen yhteydessä käytännön seikoista. Haastattelun valmistautumisessa on hyvä sopia tarkka paikka ja aika haastattelulle (Gillham 2005, 77). Haastattelua ei kannata tehdä sellaisessa paikassa, jossa haastateltava kokee olonsa epävarmaksi (Eskola & Vastamäki 2010, 29). Haastattelupaikan kannalta on tärkeää, että kommunikointi ei häiriinny (Hirsjärvi & Hurme 2000, 74). Tästä syystä haastattelu kannattaa tehdä rauhallisessa paikassa, jossa ei ole liikaa häiriötekijöitä. Haastateltavan kotikentällä tehdyllä haastattelulla on suurempi mahdollisuus onnistua. (Eskola & Vastamäki 2010, 29–30.)

Päädyinkin siihen, että annan haastateltavien ehdottaa, missä haastattelu tehdään (kts. Hirsjärvi & Hurme 2000, 74). Osa haastatteluista tehtiin haastateltavien kotona ja osa jengin tiloissa. Yksi haastateltava antoi perusteluksi jengin tiloissa tehtävälle haastatte-

lulle sen, että voi samalla tupakoida haastattelun aikana. Jengin tiloissa tehdyt haastattelut tehtiin sellaisessa huoneessa, jossa sai olla rauhassa. Haastatteluiden aikana haastateltavat olivat varmistaneet, että jengin tiloissa ei ollut juurikaan muita paikalla aiheuttamassa meteliä. Yleensä haastattelut tehdään 08:00–20:00 välisenä aikana ja vain poikkeuksina muina aikoina (Hirsjärvi & Hurme 2000, 73). Näin tapahtui myös tämän tutkimuksen haastatteluiden kohdalla. Osa haastatteluista tapahtui päiväsaikaan ja osa työpäivän jälkeisenä aikana.

Haastatteluun valmistautumisessa on hyvä varmistaa nauhoittamisen toimivuus ja paristojen riittävyys (Gillham 2005, 77). Varmistuksesta huolimatta yhdessä haastattelussa patterit loppuivat nauhurista kesken haastattelun ja ne piti vaihtaa. Haastattelu keskeytettiin heti, eikä haastattelua jatkettu pattereiden vaihdon aikana, joten mitään olennaista ei nauhalta jäänyt uupumaan.

Itse haastattelutilanteessa oli olennaista aloittaa ja lopettaa haastattelu selkeästi, niin että haastateltava tietää milloin haastattelu on varsinaisesti meneillään (Ruusuvuori ja Tiittula 2005, 24–25). Haastattelu aloitetaan rennommalla puheella esimerkiksi säästä. Sen lisäksi alussa tutkija kertoo roolistaan ja tutkimuksestaan. (Mt, 24–25.) Vaikka tutkimuksen sisältö oli käyty haastateltavien kanssa läpi jo ennen heidän suostumusta haastatteluun, tutkijan on hyvä vielä kerrata haastattelun ja koko tutkimuksen tarkoitus (Gillham 2005, 78). Haastattelun tarkan aiheen kertominen on nimenomaan eettisestä näkökulmasta oikein (Tuomi & Sarajärvi 2002, 75). Myös haastateltavan luottamuksen saaminen heti alussa on olennaista. Luottamuksen takaamiseksi haastattelijan on kerrottava haastattelun tarkoituksesta, pidettävä tietoja luottamuksellisina ja pidettävä huolta haastateltavan anonymiteetin säilymisestä (Ruusuvuori ja Tiittula 2005, 41). Kun nämä asiat olivat haastateltaville selkeitä, oli heidän helpompi ja luottavaisempi vastata haastattelussa esitettyihin kysymyksiin.

Haastattelutilanteessa teemaluettelo ohjaa tutkijaa keskustelemaan oikeista asioista ja teemoja rakennetaan erilaisilla spesifimmeillä kysymyksillä (Hirsjärvi & Hurme 2000, 66). Yksi haastattelijan tärkeistä taidoista onkin kyky pyytää selvennyksiä aiheista, joista ajattelee tutkittavalla olevan vielä lisätietoa. Esimerkkien kysyminen on tehokas keino selvittää aihetta. (Gillham 2005, 33.) Tässä onnistuin tutkijana omasta mielestäni hyvin ja aineistosta huomaakin sen elävöitymisen esimerkkien avulla.

Hyvä haastattelija oivaltaa nopeasti vastauksen merkitykset ja löytää vastauksesta uudet suunnat, joihin keskustelua voi johdatella (Hirsjärvi & Hurme 2000, 103). Yksi yllätyksenä noussut teema oli vapauden tärkeys moottoripyöräjengiläisille. Tämän noustessa eräässä haastattelussa esiin, pyrin varmistamaan muiden haastattelijoiden näkemykset samaan teemaan. Onkin hyvä varmistaa, että haastateltavat vastaavat samoihin asioihin. Jos toinen haastateltava on kommentoinut jotain asiaan, joka ei spontaanisti ilmene toisessa haastattelussa, voi haastateltava kysyä: ”entäs tämä asia?”. Näin varmistetaan vastaukset samoihin asioihin. (Gillham 2005, 76.) Eri haastateltavien kanssa asiat saatettiin käydä eri järjestyksessä, koska haastateltavat saattoivat luontaisesti alkaa puhumaan jostakin toisesta teemassa toisen teeman yhteydessä, enkä tutkijana nähnyt tarpeelliseksi olla liian jäykkä haastatteluteemojen järjestyksessä. Ehkä juuri tästä syystä teemahaastattelussa varsinaisilla kysymyksillä ei ole tarkkaa muotoa tai järjestystä (Hirsjärvi ym. 2009, 208).

Tutkijan vastuulla on varmistaa, ettei haastattelusta muodostu sellaista, että arkaluontoista tai tutkimukselle epäolennaista tietoa paljastuu ihmisten elämästä haastattelun aikana. Yksi keino tähän on haastattelun aluksi käydä selkeästi läpi tutkimuksen tarkoitus ja tutkijan asema haastattelussa tutkijana. (Gillham 2005, 10–11.) Tutkijan on itse ratkaistava etäisyyden ja läheisyyden suhde haastattelutilanteessa (Kuula 2011, 141). Ratkaisin asian niin, että pyrin tekemään alusta asti selväksi roolini tutkijana ja tähden-tämään vastausten olevan osa tieteellistä tutkimusta eikä vain rentoa keskustelua, jollaisena haastattelu saattoi välillä näyttäytyä.

Tutkijan positioon haastattelutilanteessa liittyy muitakin näkökulmia. Haastatteluun valmistautumisessa on hyvä miettiä omaa ulkonäköä ja pohtia mitä se viestii. Ihmiset eivät välttämättä koe oloaan mukavammaksi, jos haastattelija on suttuinen. Tämä ei välttämättä tarkoita, että pitäisi olla pukeutunut virallisesti. (Gillham 2005, 77.) Päädyin pukeutumaan siisteihin mutta arkisiin vaatteisiin, kuten farkkuihin ja huppariin, jotta en viestittäisi minkäänlaisesta ylemmyyden tunteesta. Tällainen vaatetus on sinänsä hyvin luonnollinen, koska pukeudun normaalistikin niin.

Tutkijan positioon liittyy myös tutkijan puhetyyli. Ensinnäkin ennen varsinaista haastattelua on hyvä puhua muista asioista, jotta tilanteeseen tulee miellyttävä ja rento ilmapiiri (Eskola & Vastamäki 2010, 32). Näin toimin jokaisen haastateltavan kanssa. Pyrin tekemään koko haastattelutilanteesta mahdollisimman keskustelunomaisen, jotta haasta-

teltavat kokisivat puhumisen luontevaksi ja helpoksi (kts. Eskola & Vastamäki 2010, 38). Koin onnistuneeni tässä erittäin hyvin, koska sain kaikilta haastateltavilta kattavat vastaukset joka teemaan ja haastateltavat tuntuivat ilmaisevan itseään helposti ja luontevasti.

Haastattelu sujui joustavasti. Joustavuudella tarkoitan esimerkiksi kielellisen ilmaisun mukautuvaisuutta käyttämällä kieltä, joka on haastateltavalle ymmärrettävää ja mukavaa (kts. Hirsjärvi & Hurme 2000, 103.) Joustavuuden onnistuminen oli olennaista, koska yksi eettinen kysymys haastattelun aikana on tutkijan ja tutkittavien eroavaisuuksien tiedostaminen. Erilaiset yhteiskuntaluokalliset tai kulttuuriset taustatekijät voivat vaikuttaa puheeseen niin, että syntyy väärinymmärryksiä. (Gillham 2005, 14–15.) Ei ole esimerkiksi tarpeenmukaista käyttää yhteiskuntatieteellistä slangia vaan puhua ymmärrettävällä tavalla ja karsia liialliset sivistyssanat pois. (Eskola & Vastamäki 2010, 33–34.) Väärinymmärryksiä ei näiden ohjeiden noudattamisen vuoksi haastattelujen aikana ilmennyt.

Haastattelijan on osoitettava, että hän on kiinnostunut haastateltavasta ja tämän sanomisista (Ruusuvuori ja Tiittula 2005, 41). Tutkija ohjaa haastattelua tiettyihin teemoihin kannustamalla, ohjaamalla keskustelua ja esittämällä kysymyksiä (mt., 23). Myös huumori oli haastatteluissa läsnä ja jokaisen haastateltavan kanssa naurettiin useita kertoja. Huumori soveltuu hyvin käytettäväksi keskustelun avaajaksi, keskustelun jumiutumisen avaamiseksi ja raskaan aiheen keventämiseksi (Eskola & Vastamäki 2010, 32). Huumori toimi erityisesti raskaiden aiheiden keventäjänä.

Voi käydä niin, että haastattelu etenee kuin itsestään ja ei tarvitse hirveästi kysymyksiä esittää. Täytyy vain tarkistaa, että kaikki teemat tulevat käsitellyksi. (Mt., 36.) Kaikki haastattelut etenivät edellä kuvatulla tavalla ja onnistuivat hyvin. Etukäteisvalmistautuminen sekä haastattelurungon tekemiseksi että haastattelussa tärkeiden asioiden tiedostamiseksi osoittautui avaintekijäksi haastattelujen onnistumisen kannalta.

Haastatteluihin liittyi monia eettisiä kysymyksiä, jotka vaativat pohdintaa ennen haastatteluiden toteuttamista. Teemahaastattelussa ei voi kysyä mitä tahansa, vaan kysymykset määräytyvät tutkimustehtävän mukaisesti (Tuomi & Sarajärvi 2002, 77). Eettistä toimintaa on pitää huoli haastattelun aikana siitä, että haastattelu pysyy aiheessa, eikä

poukkoile sellaisille urille, joissa paljastuisi arkaluonteista ja tutkimuksen kannalta ei olennaista tietoa tutkittavista (Fisher & Amushko 2008, 100).

Vuorovaikutustilanteessa tutkijalla on lähtökohtaisesti suurempi valta, koska hän ohjaillee tilannetta (Kuula 2011, 139). Näin ollen tutkijan vastuulla on vältellä kysymästä asioista, jotka eivät suoraan liity tutkittavaan aiheeseen. Varsinkin moottoripyöräjengeihin liittyvän aiheen tutkimisessa täytyy olla tarkkana, koska houkutus voi olla kova lähteä kyselemään esimerkiksi ihmisten huumeiden käytöstä tai suhteesta järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Henkilöiden nimien ja paikkojen kysyminen haastateltaessa rikollisen elämän parissa olevia voi näyttäytyä kuulustelulta ja poliisien kysymyksiltä (Lalander 2003, 175).

Haastatteluissa voi nousta myös luontaisesti esille tietoa arkaluontoisista asioista, kuten rikollisuudesta. Tällaisessa tilanteessa tutkijan tulee pyrkiä ohjaamaan keskustelua toiseen suuntaan. On tärkeää pitää mielessä mitä tutkitaan ja onko arkaluontoinen tieto olennaista tutkimuksen kannalta. (Fisher & Anushko 2008, 99.)

Eräs näkökulma, jonka pidän olennaisena lukijan kannalta tuoda esille, liittyi tutkittavien näkemyksien kommentointiin. Tutkittavien sanomiset ja mielipiteet voivat olla tutkijalle hankalia ja tutkija voi kokea tilanteet hankaliksi, mutta tutkijan neutraalius tällaisissa tilanteissa voi olla viisain ratkaisu. Tutkija voi myös harkita kärjekkäisiin mielipiteisiin vastaamista ja vaihtoehtoisen näkökulman tarjoamista. (Kuula 2011, 154.) Luottamuksen luomiseksi tutkittaessa rikollista elämää eläviä on kuitenkin tärkeää kunnioittaa tutkittavia ja kohdella heitä ihmisinä, eikä antaa ennakkoluulojen viedä tilaa. Tutkittavat tulisi nähdä kanssaihmisinä. (Lalander 2003, 175.) Juuri tästä syystä päädyin siihen, etten missään tapauksessa yritä tuoda vaihtoehtoista näkökulmaa mihinkään mielipiteeseen, vaan suhtaudun kuulemaani vain saatuna tietona. Haastattelijan tulee pyrkiä käyttäytymään neutraalisti ja puolueettomasti olemalla osoittamatta mielipiteitään (Hirsjärvi & Hurme 2000, 97–98.)

2.2.3 Havainnointi

Toisena aineistonkeruumenetelmänä käytin havainnointia. Käytän tässä tutkimuksessa niin sanottua menetelmätriangulaatiota, eli käytän useita menetelmiä yhteen tutkimusai-

heeseen (Hirsjärvi & Hurme 2000, 39). Kuten haastattelu, myös havainnointi, sopii sellaisten aiheiden tutkimiseksi, joista tiedetään hyvin vähän (Tuomi & Sarajärvi 2002, 83). Havainnointi on siitä hyvä tutkimusmenetelmä, että sitä voi käyttää muiden tiedonkeruumenetelmien rinnalla (Hirsjärvi & Hurme 2000, 37). Tällä tavalla monipuolistetaan tutkittavasta ilmiöstä saatua tietoa (Tuomi & Sarajärvi 2002, 83). Monipuolistamisen lisäksi se syventää saatua tietoa (Grönfors 2010, 15).

Tutkimuskohteiden toimintaan osallistuminen on tyypillistä etnografiselle tutkimukselle (Vilkka 2018, 163). Iso etu tällaisessa tavassa tutkia on se, että sillä saadaan suoraa ja välitöntä tietoa yksilöiden ja ryhmien käyttäytymisestä (Hirsjärvi ym. 2009, 213). Siinä missä haastattelu kääntyy aineistoiksi haastattelunauhoituksen litterointina, havainnointi kääntyy aineistoiksi kentällä tehtävistä huomioista tallennetuista muistiinpanoista (Puuronen 2007, 113).

Kuten haastatteluun valmistautumisessa, myös havainnoinnissa, olennaista on etukäteen pohtia mitä tarkkailee lukemalla tutkimuksia, keskustelemalla ja vapaammalla havainnoinnilla (Aarnos 2010, 174). Tutkijan havaintoihin vaikuttavat hänen ymmärryksensä ja esitietonsa tutkittavasta ilmiöstä, koska teoreettiset käsitteet ja teoria ohjaavat tutkijan kykyä havainnoida (Vilkka 2018, 159). Havainnointi tehdään tarkkailemalla ja tarkkailemisessa tarpeellista on tietää mihin asioihin kiinnittää huomiota niin, että ne ovat tutkimuksen kannalta olennaisia (mt., 174). Teinkin havainnoinnin avuksi etukäteen listan asioista, joihin kiinnittää huomiota havainnointia tehdessäni (liite 2).

Käytin tutkimuksen teossa niin sanottua osallistuvaa havainnointia eli osallistuin tutkitavien toimintaan (Hirsjärvi ym. 2009, 216). Tutkimuskohteiden toimintaan osallistuminen on tyypillistä etnografiselle tutkimukselle. Se auttaa luomaan kokonaiskuvaa tutkitavasta aiheesta. Tutkija ymmärtää paremmin tiettyjä alakulttuurin kannalta olennaisia asioita, kuten puhe- ja toimintatapoja, rooleja ja niiden merkityksiä alakulttuurin kannalta. (Vilkka 2018, 163–164.) Osallistuvassa havainnoinnissa mahdollistetaan kuulon ja näön lisäksi myös muiden aistien käyttäminen ja tunteiden havainnoiminen (Grönfors 2010, 161). Tutkimukseni havainnointi on lähellä perinteistä antropologista tutkimusta, koska siinä ei pyritä vaikuttamaan havainnoitavien toimintaan (Tuomi & Sarajärvi 2002, 84).

Osallistuvassa havainnoinnissa tutkijalle muodostuu usein jokin rooli. Havainnoinnissa osallistumisen aste voi vaihdella siitä, että pyrkii aktiivisesti pääsemään ryhmän jäseneksi siihen, että tutkittaville on heti alussa selvää, että tutkija on tekemässä havaintoja. Jälkimmäisessä tutkija pyrkii rakentamaan hyvät suhteet tutkittaviinsa ja esittää tutkittaville kysymyksiä. (Hirsjärvi ym. 2009, 216–217.) Luonnollisestikaan havainnointiini ei liittynyt pyrkimys päästä ryhmän jäseneksi ja tämä oli kaikille täysin selvää. Suurin pohdinta tutkijan positioon havainnoinnin yhteydessä liittyi muille vieraille tutkijan läsnäolon selittäminen. Tutkijan tulee eettisesti pohtia sitä, kuinka selväksi tekee tutkijan aseman. Jos tutkijan asema ei ole kaikille selvä, on mietittävä haittaako tutkimuksen teko tai tulokset tutkittavaa ryhmää. (Gillham 2005, 11.)

Tutkimuskohteen rakentamat roolit tutkijasta muodostuvat monesti ensikohtaamisen perusteella. Näihin rooleihin vaikuttaa ikä, sukupuoli ja pukeutuminen sekä siviilisäätö ja kotipaikka. (Vilkkä 2018, 167.) Ikäni, sukupuoleni ja pukeutumisen puolesta istuin helposti siihen joukkoon, jota jengin tiloissa oleskeli. Heti alussa minulle asetettiin vierailijan rooli, eli olin paikalla tavallaan jengin ja sen jäsenten vieraana, kuten moni muukin paikalla olijoista. Pitäydyin vieraan roolissa, koska tällä tavalla välttyttiin salassapito-ongelmilta muiden vieraiden ollessa epätietoisia roolistani tutkijana. En kokenut, että roolistani vierailijana koituisi haittaa kenellekään.

Jengin jäsenet tietysti tiesivät minun olevan paikalla tutkimustarkoituksessa. Tästä huolimatta osallistuvassa havainnoinnissa tutkimuskohteen ihmiset ottavat tutkijan vastaan aina ensin ihmisenä ja vasta toissijaisesti tutkijana (mt., 167). Tämä näkyi jengin jäsenten suhtautumisessa minuun selkeästi. He eivät ainakaan näkyvästi muuttaneet toimintatapojaan ja käytöstään ollessani paikalla. Olin itse asiassa hyvin yllättynyt jengin suhtautumisesta tutkimuksen tekoon. Kun kysyin jengin presidentiltä, milloin voin mennä heidän kerhotiloihin havainnoimaan ja pitääkö siitä ilmoittaa etukäteen, hän sanoi, että milloin vain voin mennä ja on parempi mennä ilmoittamatta, niin saatu tieto on mahdollisimman aitoa.

Osallistumista vaativassa etnografisessa tutkimuksessa tutkija ei tule yhteisön jäseneksi, vaan pääsee askeleen lähemmäksi luottamussuhdetta, joka on olennaista tiedon tuottamisen kannalta (mt., 164–165). Tutkijana en epäröinyt jakaa joitakin asioita myös itseltäni, jotta suhde olisi molemmin puolin luotettava ja aito. Aina en ollut aktiivisena osapuolena keskusteluissa ja tilanteissa, vaan saatoin tarkkailla niitä ikään kuin sivustakat-

sojana. Havainnoinnissa onkin tavallista se, että välillä tutkija osallistuu ja välillä vain tarkkailee, eli havaintojen tekeminen yhdistetään osallistumiseen (Grönfors 2010, 161). Tarkkaillessani saatoin olla tilanteessa ja keskusteluissa kyllä läsnä, mutta lähinnä kuunnella keskustelun sisältöä ilman, että vaikuttaisin keskustelun suuntaan esittämällä kysymyksiä tai kommentteja.

Havainnointi onnistui hyvin ja sitä kautta tuli paljon hyödyllistä ja täydentävää tietoa tutkimusaiheeseen. Yksi havainnoinnin onnistumisen edellytyksistä oli tutkijan persoonana (kts. Grönfors 2010, 155). Kentälle pääsyn edellytyksenä on tutkijan mukautuminen kulttuuriin. Tärkeimpiä näistä ominaisuuksista on ikä ja sukupuoli. Näiden lisäksi oli hyödyllistä olla ulkoiselta olemukselta kulttuurin sopiva, jotta minut otettiin vakavasti. Mukautuminen kulttuurin tapoihin jossain määrin on hyödyllistä. (kts. Puuronen 2007, 108.) Pyrin käyttäytymään havainnointia tehdessä samantyyppisesti, kuin muutkin paikalla olevat. Tämä osoittautui minulle aika luontevaksi. Partakaan ei ollut ainakaan haitaksi ulkoisen olemuksen sopivuuden kannalta. Alkoholia tai huumeita en käyttänyt kertaakaan havainnoinnin aikana. En kuitenkaan ottanut mitään kantaa muiden alkoholin tai huumeiden käyttöön, koska tutkijan ei tulisi pyrkiä muuttamaan havainnoitavien toimintaa (Grönfors 2010, 156).

Pelkät muistinvaraiset muistiinpanot havainnoinnista eivät riitä, vaan on hyvä olla mukana esimerkiksi kynä ja paperia (mt., 164). En kuitenkaan kokenut kulttuuriin sopivaksi istuskella kerhotilalla kynä ja paperi kädessä. Havainnoinnissa voikin olla vaikeaa tallentaa tietoa suoraan paikan päällä. Tällöin tutkijan on kirjattava havainnot myöhemmin. (Hirsjärvi ym. 2009, 213–214.) Ratkaisin ongelman tekemällä jatkuvasti pieniä kirjauksia älypuhelimkeen. Poistuessani kerhotilalta autoon tein vielä muutamia tarkentavia kirjauksia jo tekemiini muistiinpanoihin, jotta päästyäni kotiin varsinaisesti kirjoittamaan, muistiinpanot olisivat mahdollisimman tarkat.

Havainnoinnissa tutkija ei voi huomata kaikkea, vaan on keskityttävä tiettyihin tutkimuskysymysten kannalta olennaisiin asioihin (Puuronen 2007, 112). Kaikkea ei ole tarpeen kirjata, joten pyrin kirjaamaan vain ne asiat, jotka olivat tutkimuksen kannalta olennaisia (Grönfors 2010, 165–166). Tärkeää oli pitää erillään havainnot ja omat tulokset havainnoista (Hirsjärvi ym. 2009, 217). Jälkeenpäin lukiessani havaintoja, koin onnistuneeni niissä hyvin. Ongelmaksi ei muodostunut sitä, että jotain tutkimuksen kannalta olennaista olisi jäänyt pois. Kuten teemahaastatteluissakin, mieluummin otin

mukaan aineistoon jotain ylimääräistä ja jätin analyysivaiheessa pois, kuin olisin riskeerannut jonkun olennaisen tiedon puuttumisen sitten analyysivaiheessa.

Havainnointia tehdessä oli otettava huomioon se, että tutkijan havainnointi ei saa aiheuttaa kärsimystä tai vahinkoa tutkimuskohteille (Vilkkä 2018, 169). Tämä on yksi tutkijan eettisistä velvoitteista havainnoinnin yhteydessä (Kuula 2011, 62; Clarkeburn & Mustajoki 2007, 44). Havainnoinnin yhteydessä en aiheuttanut minkäänlaista vahinkoa tutkittaville tai heidän kerhotoiloissaan oleskeleville muille vieraille. Ainoa heille koituvana haittana mahdollisesti pidettävä asia oli heidän menetetty aika minun kanssa käytyihin keskusteluihin. Tähän he olivat selkeästi etukäteen suostuneet, eikä se tuntunut haittaavan heitä millään tavalla. Tutkittaville voi myös aiheutua vahinkoa, jos tutkittavilta saatuja tietoja luovutetaan ulkopuolisille (Kuula 2011, 62). Tästä syystä olen pitänyt erityistä huolta tutkittavien anonymiteetin huolehtimisesta.

Joidenkin osakulttuureiden tutkiminen voi olla vaarallista ja johtaa vaikeisiin eettisiin valintoihin (Puuronen 2007, 105). Myös moottoripyöräkerhojen alakulttuureita tutkineen J. Mark Watsonin (1980) mukaan poikkeavan alakulttuurin tutkiminen voi olla vaarallista (Watson 1980, 34). Varsinaisiin vaarallisiin tilanteisiin en havainnoinnin yhteydessä joutunut. Rikollisen toiminnan todistamiseen suhtautumista jouduin miettimään havainnoinnin yhteydessä. Havaintoja tehdessä täytyy olla luottamuksellinen ja sensitiivinen, koska havaintoja tehdessä voi joutua olemaan arkaluontoisten asioiden kanssa tekemisissä, vaikka ne eivät suoraan liittyisikään tutkittavaan aiheeseen. Rikollinen toiminta lukeutuu tällaisiin asioihin. (Vilkkä 2018, 170.) On lähes mahdotonta tehdä etnografista tutkimusta rikollisista alakulttuureista ilman, että päätyisi näkemään eri rikosten tapahtumista (Lalander 2003, 174).

Tutkimuseettiseltä kannalta olennaista on tutkijan omien roolien ja asenteiden tiedostaminen sekä moninaisuuden kunnioittaminen (Vilkkä 2018, 170). Päädyin siihen ratkaisuun, että en puutu toisten tekemisiin, vaikka näkisin mitä. Positioni oli olla tutkija, joka havainnoi, ja ainoa osallistuminen tapahtui keskusteluihin ja aktiviteetteihin, kuten biljardin pelaamiseen, osallistumalla. Pyrkimykseni ei ollut muuttaa tai vaikuttaa kenenkään toimintaan. Tällainen suhtautuminen oli helppoa itselleni, koska ei tarvinnut miettiä miten reagoida, jos näen jotain rikollista toimintaa. Suhtautuminen oli myös tutkittavan jengin kannalta helppoa, koska heidän ei tarvinnut miettiä mitä voivat minun nähdessä tehdä ja mitä eivät.

2.3 Aineiston analyysi

Aineistoa kertyi kokonaisuudessaan paljon ja se oli riittävää kattavan analysoinnin kannalta. Teemahaastattelun avulla kerätty aineisto onkin runsas ja sitä kertyy paljon (Hirsjärvi & Hurme 2000, 135). Kokonaisuudessaan aineistoa oli vielä runsaammin, koska haastatteluaineistoon yhdistyi vielä havainnoinnin avulla saatu aineisto. Tutkijana koin aineistoa analysoidessa saavuttaneeni tietyssä vaiheessa saturaatiopisteen. Saturaatiolla tarkoitetaan tilannetta, jossa tutkittavat eivät enää tuo juurikaan uutta tietoa vaan toistavat samoja asioita. Saturaatiolla voidaan perustella aineiston riittävyyttä. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 89–90.) Saturaatiopisteen saavuttamisen jälkeen aineiston hyöty oli lähinnä monipuolistaa itse tutkimuksessa käytettäviä lainauksia haastatteluista, ei niinkään lisätä aineiston analyysin kannalta oleellisia vastauksia ja oivalluksia.

Ennen aineiston analyysiä se täytyy ensin kirjoittaa helposti analysoitavaan muotoon, eli litteroitava (Puuronen 2007, 114). Litterointi on tavallaan ensimmäinen osa aineiston analyysia heti haastattelun jälkeen (Eskola & Vastamäki 2010, 42). Litteroinnissa oli muistettava, että on eettisesti tarpeellista pitää huolta tiedon tarkkuudesta. Tutkija ei saa väärentää tietoa tai poistaa mitään merkittävää. (Christians 2008, 194.) Litterointi oli aikaa vievä prosessi ja tarkistin litterointitekstien oikeellisuuden useampaan kertaan litteroinnin jälkeen vertaamalla valmiita tekstejä vielä nauhoitusten sisältöön.

Sellaisissa tutkimuksissa, joissa tutkimusta tehdään sekä haastatteluin että havainnoiden, aineiston analyysiä tehdään koko tutkimusprosessin aikana (Hirsjärvi ym. 2009, 223). Tämä näkyi esimerkiksi siinä, että havainnoinnissa huomaamani asiat saattoivat vaikuttaa jonkin verran teemahaastattelurungon sisältöön. Aineiston sisällön analyysin halusin tehdä erittäin huolellisesti, koska teemahaastattelu on suosituin laadullisen tutkimuksen tekotapa ja sitä käytetään monesti huonosti. Suurin ongelma on nimenomaan aineiston laiska analyysi. Pelkkä sitaattien poimiminen tutkimusraporttiin ei tarkoita kunnollista analyysiä. (Eskola 2007, 34–35.) Sisällönanalyysi on tekstin analyysiä (Tuomi & Sarajärvi 2002, 105). Tässä tutkimuksessa kyse on litteroitujen haastatteluiden ja havainnoinnin tuottamien päiväkirjamerkintöjen analysoinnista. Analyysin tarkoituksena on luoda selkeä sanallinen kuvaus tutkittavasta ilmiöstä järjestämällä se tiiviiseen muotoon kadottamatta mitään olennaista (mt., 110).

Havainnointiaineiston analyysi ei eroa merkittävästi teemahaastatteluaineiston analyysistä (Grönfors 2010, 167). Kohtelin tietystä mielessä molempia aineistoja yhtenä analyysin aikana, eli analysoin molemmat aineistot samalla tavalla. Käytin aineiston analyysissa teoriasidonnaista analyysimenetelmää. Tällä tarkoitetaan sitä, että analyysissa on teoreettisia kytkeitä, mutta se ei nouse suoraan yhdestä teoriasta. Teorialuvussa käydään siis läpi useita aiheeseen liittyviä teoreetikkoja ja teorioita sekä aikaisempia tutkimustuloksia. Ei ole välttämätöntä nojautua yhteen suureen teoriaan, vaan voi käyttää useita teorioita, ilmiöitä ja käsitteitä ja linkittää aineisto niihin. Teoriat ja käsitteet toimivat eräänlaisina silmälaseina ilmiötä tarkastellessa. (Eskola 2018, 212–214.) Teoriasidonnaiseen analyysiin päädyin, koska aihe on vähän tutkittu, enkä voinut olla varma siitä, mitä kaikkea aineistosta nousee esille.

Etenin aineiston analyysissä niin sanottua pystysuoraa menetelmää käyttäen, eli kirjoitin auki aineistosta löydetty havainnot teemoittain sen sijaan, että olisin kirjoittanut ne haastateltava kerrallaan. Tässä vaiheessa kirjoitetaan analyysiä aineistosta ja sidotaan se kunnolla teoriaan. Sitten on tarkoitus editoida tekstiä lopulliseen muotoonsa, ennen viimeistä tekstin finalisointia. (Mt., 223–227.)

Litteroinnin jälkeen luonnollinen seuraava vaihe onkin järjestellä aineisto teemoittain (Eskola 2018, 219; Hirsjärvi & Hurme 2000, 141, 147). Järjestely teemoittain tarkoittaa, että teeman alla on jokaisen haastateltavan vastaukset kyseiseen teemaan (Eskola & Vastamäki 2010, 43). Aineiston analyysivaiheessa teemoihin pilkkominen on nimenomaan teemahaastattelun ominaisuus ja vahvuus (Eskola 2007, 43). Teemahaastattelun teemat antavat nimittäin valmiit viitteet aineiston analyysille (Gillham 2005, 75).

Tämän jälkeen aineistoa luetaan ja hahmotetaan sen sisältöä aktiivisesti (Hirsjärvi & Hurme 2000, 143). Tässä vaiheessa on olennaista tehdä muistiinpanoja lukiessa aineistoa läpi useita kertoja. Muistiinpanoihin voi kirjoittaa teoreettisia kytkeitä, ideoita ja pohdintoja. (Eskola 2018, 220–221.) Muistiinpanoja kertyi analyysin aikana kymmeniä sivuja.

Aineiston analyysissä on hyvä ensin poimia aineistosta tutkijaa kiinnostavat asiat, kerätä ne yhteen ja jättää kaikki muu pois (Tuomi & Sarajärvi 2002, 94). Tein tämän ensin selventämällä aineistoa, eli poistamalla sieltä selkeästi epäolennaisia seikkoja tutkimuksen kannalta (Hirsjärvi & Hurme 2000, 137). Tätä voi kutsua myös pelkistämiseksi (kts.

Tuomi & Sarajärvi 2002, 111). Aineistoa analysoidaan tässä vaiheessa poimimalla sieltä ne asiat, jotka ovat tutkijan kysymyksenasettelun kannalta olennaisia. Aineistoa tarkastellaan siis tietystä teoreettisesta näkökulmasta ja pelkistetään jättämällä ylimääräinen pois. (Alasuutari 2011, 40.)

Tämän jälkeen teemoittain olevasta aineistoista yhdistellään niitä havaintoja, jotka liittyvät läheisesti toisiinsa (mt., 40). Tutkimusta varten on hyvä luoda alaluokkia, johon jaotellaan aineistoa tarkemmin (Gillham 2005, 138). Tätä vaihetta kutsutaan myös luokitteluksi (esim. Hirsjärvi & Hurme 2000, 142). Yhdistämisen taustalla on ajatus siitä, että aineistossa on useita eri esimerkkejä samasta ilmiöstä (Alasuutari 2011, 40). Aineiston luokittelulla tarkoitetaan tässä yhteydessä samoista asioista eri tavoilla puhumisen luokittelua yhden alaluokan alle (Tuomi & Sarajärvi 2002, 112–113).

Tuttuus ja vastavuoroisuus ovat esimerkkejä tässä analyysin vaiheessa löytyvistä alaluokista. Molemmat ovat olennainen osa sosiaaliseen pääomaan liittyvää luottamusta. Haastattelija voi puhua tuttuuden tai vastavuoroisuuden tärkeydestä monella eri tavalla ja tutkijan tehtävä on kyetä luokittelemaan ne saman alaluokan alle. Luokkien nimeäminen voi vaihdella tutkimuksen edetessä ja se vaatii luovuutta. Yksi tärkeä ominaisuus luokkien nimeämisessä on niiden kyky kuvata siihen sisältyvien toteamusten luonnetta. (Gillham 2005, 138.) Käytettävät käsitteet nousevat kuitenkin tavalla tai toisella teoriasista (Tuomi & Sarajärvi 2002, 116).

Luokista ei saa muodostua liian kapeita, koska tällöin todellista luokittelua ei tapahdu. On parempi tehdä luokasta liian laaja, kuin liian kapea. (Gillham 2005, 139.) Toisaalta, jos yhdessä luokassa alkaa olla liikaa aineistoa, on hyvä pyrkiä jakamaan sitä alaluokiksi (mt., 139). Näin kävi esimerkiksi luottamuksen kohdalla. Alun perin se oli oma luokansa, mutta koska siihen sisältyi useita eri alaluokkia, kuten edellä mainitut tuttuus ja vastavuoroisuus, piti se jakaa vielä omiin alaluokkiin.

Lopuksi tehtävässä abstrahoinnissa aineisto liitetään teoreettisiin käsitteisiin ja saadaan aikaan niistä nousevat johtopäätökset (Tuomi & Sarajärvi 2002, 115). Aineistosta havaitut asiat tuodaan osaksi teoriaa (mt., 99). Tätä vaihetta voidaan kutsua varsinaiseksi analyysiksi. Luokiteltu aineisto pyritään analysoimaan niin, että tutkija ymmärtää ilmiön teoreettisesta viitekehyksestä (Hirsjärvi & Hurme 2000, 143–144). Johtopäätökset muodostuvat teorian ja aineistoista tehtyjen havaintojen vuoropuhelussa. Teoriasidon-

naisessa analyysissä tunnistetaan aikaisemman tiedon vaikutus, mutta se ei sido tai testaa vaan avaa ajatussuuntia. Tarkoitus ei siis ole pelkästään testata olemassa olevaa teoriaa. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 98.)

Teoriasidonnaisen analyysin päättelylogiikka on niin sanottua abduktiivista päättelyä. Abduktiivisessa päättelyssä tutkijan ajatteluprosessi vaihtelee aineistosta löydetyn ja teorian välillä. Tällaisessa ajatteluprosessissa voi syntyä jotain ihan uuttakin. (mt., 99.) Todellisuudessa teoria on mukana koko analyysivaiheen läpi, koska aineistosta löydettyjä havaintoja vertaa väistämättä teoriaan. Loppuvaiheessa kyse oli ehkä enemmänkin kaikkien havaintojen linkittämisestä käytössä oleva teorioihin, niin ettei yksikään havainto jäänyt tarkastelematta teoreettisesta viitekehyksestä, eikä tutkimuskysymykset jääneet vastaamatta. Tätä kutsutaan synteisien tekemiseksi. Synteeseillä tarkoitetaan pääseikkojen kokoamista yhteen johtopäätöksiksi ja selkeiden vastausten antamista tutkimuskysymyksiin (Hirsjärvi ym. 2009, 230).

Ennen lopullisen analysoidun aineiston käyttämistä tutkimuspaperissa sitaattien muodossa, sitä täytyi vielä muokata julkaistavaan muotoon. Tärkein osa muokkausta oli aineiston anonymisointi niin, ettei haastateltavia voi tunnistaa käytetyistä sitaateista. Sosiaalitieteiden eettisiin periaatteisiin kuuluu tutkittavien anonymiteetin säilyminen. Tutkijan on pidettävä huolta siitä, että tutkittavien tiedot eivät leviä ja ne julkaistaan niin, että anonymiteetti säilyy. (Christians 2008, 193.) Laadullista tutkimusta tehdessä täytyy erikseen arvioida mitä epäsuoria tunnisteita, kuten työpaikka, ammatti, ikä ja koulu, julkaistavasta tutkimuksesta jätetään pois tai karkeistetaan (Kuula 2011, 245). Täydellistä anonymiteettiä ei voi taata, koska aina voi olla joku, joka pystyy päättämään mistä instituutiosta tai tutkittavasta on kysymys. Tästä huolimatta tutkijan on pyrittävä salaamaan kaikki henkilöitävissä olevat tiedot. (Christians 2008, 193.)

Anonymisoin aineistoa niin, että muokkasin osan murre sanoista joko yleiskielisempään muotoon tai jotain toista murrealuetta edustavaan muotoon. Jos olen poistanut tekstistä jotain, olen merkinnyt sulkeisiin jonkin huomion poistamisesta. Esimerkiksi jos jokin haastateltava puhui siskostaan, olisin merkinnyt sulkeisiin, että haastattelija puhuu läheisestä sukulaisestaan. Tähtimerkkien (*) sisälle olen merkinnyt tekemistä kuvaavat huomiot, kuten nauramisen tai tupakan sytyttämisen.

Olennaista anonymiteetin kannalta oli varmistaa myös se, etteivät muut jengin jäsenet tiedä kenestä haastateltavasta on kyse. Tästä syystä aineistosta otettuja sitaatteja ei tulla otsikoimaan kenenkään kuvitteellisen henkilön nimen alle (esim. Paavo sanoo), vaan jokainen sitaatti on erillinen. Tällä vältetään se mahdollisuus, että jengin jäsenet yhdistelisivät sitaatteja ja saisivat sitä kautta selville, kuka jengin jäsen Paavo on, ja mitä kaikkea hän on haastattelussa sanonut. Olen haastateltaville luvannut, että teen kaikkeni, ettei edes muut jengin jäsenet pysty saamaan selville mitä he ovat sanoneet ja tämä on yksi siihen liittyvä varotoimi. Tutkimusetiikka vaatii tutkittavien henkilöiden tietojen suojaamisen (Vilkkä 2018, 170).

Numeroin kuitenkin sitaatit jokaisen erillisen aihealueen kohdalla samalla numerolla jokaisen haastateltavan kohdalla, jotta lukija tietää monenko eri haastateltavan sitaatteja on kyseisessä kohdassa käytetty. Esimerkiksi luottamukseen liittyvää tuttuutta käsitellessä puhun toisten kanssa vietetyn ajan määrästä. Tässä yhteydessä sitaatit on numeroitu (esim. haastateltava 1, haastateltava 2, jne.). Myös tuttuuteen liittyvässä veljeyden käsittelyssä käytetyissä sitaateissa numeroin haastattelut. Numerojärjestys vietetyn ajan määrässä ja veljeydessä ei kuitenkaan ole sama juurikin anonymiteetin varmistamisen vuoksi. Tämä tarkoittaa sitä, että saman haastateltavan sitaatti saattaa olla nimellä ”haastateltava 1” puhuttaessa vietetyn ajan määrästä, mutta puhuttaessa veljeydestä se saattaa olla ”haastateltava 4”.

Havainnointimateriaaleja en merkitse tarkasti havainnointipäivämäärän mukaan. Kävin havainnoimassa jengin kerhotiloissa yhteensä kuusi kertaa ja olen merkinnyt havainnoinnit yksinkertaisesti yhdestä kuuteen numeroin. Ensimmäinen havainnointikerta on siis merkattu havainnointi 1, toinen kerta havainnointi 2 jne.

3 Moottoripyöräjengi

3.1 Moottoripyöräjengin määrittely ja tärkeitä termejä

Käyn tarkasti läpi tutkittavan moottoripyöräjengin suhteen moottoripyöräjengeistä tehtyyn tutkimukseen kahdesta syystä. Ensinnäkin tulosten yleistettävyyden kannalta on olennaista perustella se, että tutkittava ryhmä todella on moottoripyöräjengi. Toiseksi etnografisen tutkimuksen tavoitteena on tarkka kuvaus tutkittavasta kohteesta (Puuronen 2007, 115). Ilman tarkkaa kuvausta lukijalla ei ole mahdollisuutta ymmärtää kunnolla tutkimuksen tuloksia, koska ilmiö on vähän tunnettu, eikä pelkästään median varassa voi saada kokonaisvaltaista kuvaa tutkittavasta ilmiöstä.

Englanniksi moottoripyöräjengeistä käytetään usein termiä *outlaw motorcycle club* (esim. Klement 2016b, 453), jonka suora käännös on *rikollinen moottoripyöräkerho* tai *lain ulkopuolella toimiva moottoripyöräkerho*. Myös Watson (1980) puhuu tutkimuksessaan lain ulkopuolella toimivista moottoripyöräkerhoista, mutta ei anna selkeää määritelmää sille, mikä lasketaan lain ulkopuolella toimivaksi kerhoksi. Lain ulkopuolella toimiva moottoripyöräkerho määritellään yleensä sellaiseksi, joka ei kuulu virallisesti kansalliseen moottoripyöräjärjestöön (esim. Dulaney 2005), mutta joissakin tutkimuksissa saatetaan määritellä kansalliseen järjestöönkin kuuluvia moottoripyöräjengejä, kuten Hells Angels MC, No Name MC tai Bandidos MC, lain ulkopuolella toimiviksi (esim. Klement 2016a, 132). Christian Klement (2016a, 132) määrittää osaksi lain ulkopuolella toimivia moottoripyöräkerhoja myös jo mainittujen kerhojen support-kerhot, johon tutkittava kerho kuuluu. Suomessa kansalliseen Biker Unioniin kuuluu esimerkiksi Hells Angels MC ja Bandidos MC (Biker Union 2019). Myös tutkittava jengi kuuluu kansalliseen Biker Unioniin.

Watson listaa paljon asioita, jotka liittyvät nimenomaan lain ulkopuolella toimivien moottoripyöräkerhojen toimintaan. Näissä tuntuu olevan paljon yhtymäkohtia tutkittavaan kerhoon. Watson (1980, 35) listaa jengiläisten elämäntyyliin kuuluvan tatuoinnit, parrat, likaiset farkut, korvakorut, lippalakit, saappaat sekä liivit, jossa on kerhon tunnukset. Watsonin mukaan tällaiset kerhot ovat verrattain usein mukana laittomassa toiminnassa. (Watson 1980, 35.) Tarkka määrittely on vaikeaa, koska tutkimuskohteena ei ollut kerhon toiminnan laillisuus tai laittomuus, mutta havainnoista voi päätellä heidän

ainakin suhtautuvan huumeisiin liberaalisti ja järjestelmällisesti harjoittavan laitonta baaritoimintaa myymällä alkoholituotteita kerhotilassaan olevalta baaritiskiltä.

Watson (1980) listaa osaksi lain ulkopuolella toimivien moottoripyöräkerhojen toimintaa olevan tiukat kirjalliset säännöt, demokraattisen tavan päättää kerhon asioista ja väkivallalla jäsenten pakottamisen noudattamaan kerhon sääntöjä. Näiden lisäksi Watson kuvaa kerholaisten elämään kuuluvan huumeiden käyttöä ja kerhon maineen puolustamista. Myös rasistiset ajatukset ovat osana kerhon arvoja. (Watson 1980, 36–37.) Laajasti järjestäytynyttä rikollisuutta tutkineen Mark Lauchsin (2018) mukaan rikollinen moottoripyöräkerho ei välttämättä ole osa järjestäytynyttä rikollisuutta, vaikka siellä tapahtuisikin rikollista toimintaa. Voi olla, että suurin osa jäsenistä eivät oikeastaan ole mukana rikollisessa toiminnassa. Se mikä näitä kerhoja yhdistää, on koeajan vaativa ja vain miehille tarkoitettu jäsenyys, lojaalisuus ja salaperäisyys, sitoutuminen tehokkaisiin moottoripyöriin ja sääntöjen ja ylempiarvoisten antamien ohjeiden noudattaminen. (Lauchs 2018.) Voikin sanoa, etteivät rikolliset moottoripyöräkerhot ole niinkään ulkopuolisia lain silmissä vaan muiden moottoripyöräkerhojen silmissä (Lauchs ym. 2015, 2).

Yllämainittujen näkökohtien perusteella voidaan todeta, että tutkittava jengi menee selkeästi määritelmään lain ulkopuolinen moottoripyöräkerho. Tatuoinnit, parrat, kerhon tunnuksilla varustetut liivit ja laittoman toiminnan ainakin ajoittainen läsnäolo ovat läsnä tutkittavassa jengissä. William E. Thompson (2008) argumentoi, että ainakin Yhdysvalloissa esille on muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta noussut uusi moottoripyöräilijöiden alakulttuuri, joka on epävirallinen, epävakaa ja löyhä (Thompson 2008). Tutkimukseni jengi ei sovi tällaiseen löyhän alakulttuurin kategoriaan, koska kyseessä on selkeästi tiivis jengi. Rikollisia moottoripyöräkerhoja on kahdenlaisia: niitä, jotka elävät vapaata elämää ja seuraavat maskuliinisia arvoja ja niitä, jotka pyrkivät hyötymään rahallisesti rikollisella toiminnalla (Lauchs 2018, 2).

Koska tutkimus ei kohdistunut rikolliseen toimintaan, ei voi tietää kumpaan kategoriaan tutkittava jengi kuuluu. Huomionarvoista on, että Lauchs määrittelee molemmat tyypit silti rikollisiksi moottoripyöräkerhoiksi. Moottoripyöräkerhojen toiminta vaihtelee vain vähän tai ei ollenkaan rikollista toimintaa sisältävistä lähinnä ajamisen vuoksi yhteen kokoontuvista kerhoista aina kovaa järjestäytynyttä rikollisuutta harrastaviin kerhoihin (Quinn & Forsythe 2009, 238–239).

Thompson (2008) tekee jaon kovan linjan (hard-core) moottoripyöräilijöihin ja uuden alakulttuurin moottoripyöräilijöihin. Kovan linjan moottoripyöräilijöille merkkien ja käytöksen aiheuttama stigma ei haittaa, mutta uuden alakulttuurin moottoripyöräilijät pyrkivät välttämään sitä. Kovan linjan moottoripyöräilijät eivät välttämättä koe samantilaista tarvetta noudattaa sääntöjä ja kehotuksia. (Thompson 2008.) Moottoripyöräkerhot voikin jakaa kahteen ryhmään. Toiseen kuuluvat ne kerhot, joilla on värit tai merkit ja toiseen ryhmään kaikki loput. Ensimmäiseen ryhmään kuuluvien kerhojen tyyli ja toiminta on selkeästi rajumpaa ja enemmän yhteiskunnan rajamailla olevaa, kun taas jälkimmäisen ryhmän tyyli muistuttaa enemmän harrastustoimintaa. (Esim. Vale 1996.) Tämän jaottelun mukaan tutkittava jengi kuuluu kovan linjan moottoripyöräilijöihin, joilla on omat värit (jengin tunnukset) ja joiden toiminta on rajumpaa ja enemmän yhteiskunnan rajamailla olevaa.

Tarkalla käytetyllä termillä ei ole kuitenkaan niin paljon merkitystä, koska kaikki moottoripyöräkerhot kuuluvat samaan alakulttuuriin ja omaavat samoja piirteitä. Suurin ero on rikollisuuden asteen määrässä sekä jengin että yksilöiden harjoittamana ja tämä ei ole tutkimuksen aihe. (kts. Quinn & Forsythe 2009.)

Suomeksi käytän tässä tutkimuksessa pääosin termiä *moottoripyöräjengi*. Jengi-sanan tarkan määritelmän kannalta olennaista avaintekijää ei ole saatu määriteltä (Decker ym. 2013, 380.) Jengiläiseksi identifioitumista ja jengin määritelmää tutkineen Beth Bjerregaardin (2002, 50) mukaan jengiä ei voi määritellä sen jäsenten identifioitumisen perusteella, vaan ryhmän ominaisuuksien perusteella. Jengin määritelmä on perinteisesti jaettu kahteen. Ensimmäinen määritelmä liittyy jengin syntyyn ja muotoutumiseen ja toinen liittyy jengin poikkeavaan käytökseen. Suurin osa tutkijoista käyttää jengin määrittelyssä hyödyksi sen organisaatorakennetta, tarkoitusta ja symbolisia piirteitä. Esimerkkejä tällaisten määritelmien mukaisien jengien ominaisuuksista ovat ryhmän organisoituneisuus, ryhmän oma alue, ryhmän sisäiset tapaamiset, solidaarisuus jäsenten kesken sekä jengissä tapahtuvat eri tyyppiset rikokset, kuten huumeisiin liittyvät rikokset ja väkivalta. Myös se, että ryhmällä on oma nimi, pidetään yhtenä viitteinä siihen, että kyseessä on jengi. Osassa myöhempää tutkimusta yhtenä ominaisuutena on pidetty yhteistä tapaa pukeutua tai käyttää symboleita. (Bjerregaard 2002, 33–35.)

Koska tutkittava moottoripyöräkerho täyttää selkeästi jengin määritelmän, sopii termi moottoripyöräjengi siihen käytettäväksi. Sitä käytetään Suomessa yleisesti ainakin mediassa (esim. Savon sanomat 18.7.2017). Se on myös sanana helpompi kuin rikollinen moottoripyöräkerho. Sitä käytetään englanninkielisessäkin tutkimuksessa joskus rikollisen moottoripyöräkerhon sijaan (esim. Piano 2018). Saatan viitata tutkittavaan moottoripyöräjengiin myös pelkästään jenginä.

Moottoripyöräjengin käyttö on sopivaa myös sen takia, että tutkittava jengi on erään ison ja tunnetun suomalaisen prosenttijengin support-kerho. Prosenttijengillä tarkoitetaan jengiä, joka kantaa liiveissään salmiakkikuvioita, jossa on sisällä kirjoitettuna ”1%”. Tällä moottoripyöräjengit virallisesti ilmoittavat harjoittavansa rikollista toimintaa. Support-kerholla tarkoitetaan kerhoja, jotka pitävät yllä suhdetta johonkin isompaan jengiin, ilmaisevat tukensa heille virallisesti ja ovat mukana rikollisesta toiminnasta vähäisestä kohtalaiseen määrään. (Kts. Quinn & Forsythe 2009.)

Viitaan tässä tutkimuksessa pääosin tutkittavaan jengiin nimenomaan moottoripyöräjenginä tai lyhyesti jenginä. Myös osa tutkimuksesta käyttää tätä termiä. Välillä viitaan lain ulkopuolella toimivana moottoripyöräkerhona, koska tämä termi esiintyy tutkimuksessa paljon. Oli kumpi termi tahansa käytössä, molemmat kuvaavat hyvin tutkittavaa jengiä. Myös termit ryhmä ja yhteisö ovat käytössä siinä määrin, kun ne tutkimuksessa nousevat esille. Tutkittava ryhmä on siis samaan aikaan moottoripyöräjengi, lain ulkopuolella toimiva moottoripyöräkerho, jengi, ryhmä ja yhteisö.

Moottoripyörärolien rooli moottoripyöräjengeissä ei ole selvä. Vaikka moottoripyörät ovat merkittävä osa moottoripyöräjengien toimintaa, olin yllätynyt siitä, kuinka vähän se näkyi havainnoinnin yhteydessä. Tätä saattoi osin selittää se, että ajokausi oli ohi. Havainnoin seuraavaa:

*Yllätyin siitä, että kertaakaan keskustelu ei käynyt moottoripyörissä tai moottoripyöräilyyn liittyvissä teemoissa.
Havainnointi 5*

Tästä huolimatta moni haastateltava mainitsi moottoripyöräilyn tärkeänä asiana:

*Haastattelija: No mikä, mikä tämä moottoripyöräjengin tarkoitus on?
Haastateltava: No pitää moottoripyöräilykulttuuria yllä ja toki onhan tässä sitte extrana kaikki nämä omat, että on tällainen oma porukka ja luottopiiri ja. Mutta pääsääntöinen tarkotushan on moottoripyöräily.
Haastattelu 1*

Että mikä siihen ajaa (moottoripyöräjengiin)? No vittu rakkaus moottoripyöriä kohtaan ainaki sitte ja. Ja rakkaus moottoripyöräkerhoja kohtaan. Mä sen ainaki iteltä aika nuorelta iältä muistasin että on ollu moottoripyörät kiinnostuksen kohteena ja sitte partanaamasedät ku ne painelee harrikoilla menemään onhan se hyvän näköstä jostain syystä. Mutta vitunkos sille mahtaa.

Haastattelu 2

Haastatteluissa esiin nousi moottoripyöräilyn lisäksi tärkeänä moottoripyöräilykulttuuri ja kerhotoiminta. Haastatteluiden ymmärtämiseksi on hyödyllistä käydä läpi muutamia moottoripyöräjengialakulttuuriin liittyviä olennaisia termejä. Viimeisen havainnointikerran jälkeen huomasin sisäistäneeni nopeasti alakulttuurissa käytössä olleita sanoja:

Huomasin, että olen oppinut tallilla vieraillessani sanoja, joita ei muualla tule vastaan. Tallilla esimerkiksi tarkoitetaan jengin kerhotilaa, joka toimii fyysisenä kokous-, hengaus- ja korjauspaikkana. Hängerillä eli hängaroundilla tarkoitetaan vasta testausvaiheessa olevaa jäseneksi pyrkivää. Prosu eli prospect on jo vähän virallisempi kokelasjäsen, joka saa kantaa jengin nimeä liiveissä, muttei jengin logoa. Upseerilla tarkoitetaan täysjäsentä, jolla on jokin tehtävä. Esimerkiksi jengin presidentti, spokesman ja rahastonhoitaja ovat upseereita. Henkilökunta on ylesinimitys prospecteille ja hängereille.

Havainnointi 6

Talli, hängeri, prosu ja upseeri ovat oivallisia esimerkkejä sanoille, jotka eivät ole yleisesti ymmärrettävissä. Ne tarvitsevat kontekstin ja kulttuurisen ymmärryksen, jotta voi ymmärtää mitä niillä tarkoitetaan. Seuraavaksi käsittelenkin moottoripyöräjengialakulttuurille ominaisia piirteitä.

3.2 Moottoripyöräjengi alakulttuurina ja sen toimintaperiaatteet

Moottoripyöräkerholaiset ovat osa *alakulttuuria*, jota kuvaa selkeä arvopohja ja elämäntapa (Watson 1982, 337). Jengin toiminnan ymmärtämiseksi on hyödyllistä ymmärtää alakulttuureihin yleisesti kuuluvia piirteitä. Alakulttuuria kuvastaa hyvin seuraava haastattelussa esille tullut näkökulma:

Tietenki siinä varmaan tulee se kerho osuus että onhan siinä varmaan se sitte jengijuttu tulee siinä että tämä on niinku tosi paljon enemmän kö harrastus. Tämä on aika paljon semmonen elämäntyöli.

Haastattelu 1

Sosiologisesti määriteltynä alakulttuurilla tarkoitetaan ryhmää ihmisiä, joilla on yhteiset arvot ja jotka poikkeavat ympäröivän yhteiskunnan kulttuurista. Tällöin puhutaan kulttuurin sisällä olevasta kulttuurista. Alakulttuurin normit, arvot ja uskomukset ovat erilaisia kuin ympäröivässä yhteiskunnassa. (Clinard & Meier 1989, 12.) Käytän tässä tut-

kimuksessa samantapaista määritelmää termille alakulttuuri, kuin esimerkiksi nuorisolakulttuureita tutkiessa monesti käytetään. Tässä yhteydessä alakulttuurilla tarkoitetaan yleisen kansallisen kulttuurin sisällä olevaa ryhmää ihmisiä, joilla on oma joukko esteettisiä, poliittisia ja muita arvoja, sekä omia symboleita, käyttäytymismalleja ja elämäntapoja. Samaan aikaan heidän kulttuurissaan voi olla osia yleisen kulttuurin elementeistä. (Latysheva 2011, 74.)

Nimenomaan jengejä tutkiessa alakulttuurinäkökulmalla tarkoitetaan kulttuurin sisällä olevaa toista kulttuuria (Zhang 2017, 954). Yksi alakulttuuria määrittävä tekijä on erilaisen elämäntyylin etsiminen, erityisesti vallalla olevasta elämäntyylistä poiketen (Sautkin 2017, 60). Kyse ei siis ole siitä, että alakulttuurin edustajilla olisi vaikeuksia ymmärtää valtakulttuuriin kuuluvia, vaan valtakulttuurin edustajalla voi olla vaikeuksia ymmärtää alakulttuuria, koska siihen kuuluvat käyttäytymismallit ja arvot eivät ole tuttuja. Valtakulttuurilla ja rikollisella alakulttuurilla on samat perusarvot, mutta arvojen suhde toisiinsa on erilainen (Taruvuori 2010, 122).

Osa tutkijoista on kritisoinut alakulttuurin käsitettä. Kritiikkinä on ollut sen soveltumattomuus esimerkiksi nykyisiin nuorisokulttuureihin, jotka ovat dynaamisia ja yksilölähtöisiä. Kritisoijien mukaan alakulttuurin käsite on liian struktuurallisesti määritelty ja yhteisöön fiksattu. (Esim. Hodkinson 2016, 629.) Tähän tutkimukseen se sopii kuitenkin hyvin, koska tutkittavana on selkeästi rajattu yhteisö. Alakulttuureista tehtyyn tutkimukseen kattavasti perehtyneen J. Patrick Williamsin (2018, 15–16) analyysin mukaan alakulttuuri on terminä edelleen elinvoimainen ja ajankohtainen tutkimuksessa. Alakulttuuri-termin vastustaminen voikin johtua sen kapeakatseisesta ymmärtämisestä (esim. Hodkinson 2016).

Lyhyesti sanottuna alakulttuuri on joukko elämäntapoja, jotka rohkaisevat ja oikeuttavat sellaista käytöstä, jota laajempi yhteiskunta pitää poikkeavana (Bordua 1961, 120). Daniel Wolfin (1991) mukaan rikollisten moottoripyöräkerhojen elämäntyyli muodostaa oman alakulttuurinsa (Wolf 1991, 33). Yksi merkittävä vahvuus termillä alakulttuuri on sen kyky määritellä ja kuvailla yhteiskunnassa ilmenevää poikkeavaa käytöstä (Blackman 2014, 507). Se auttaa ymmärtämään jengissä tapahtuvaa toimintaa. Jengien alakulttuurissa voi olla omat säännöt sille mitä huumeita käytetään, jengin sisäiselle hierarkialle, mitä merkitystä on jengin symboleilla, merkeillä ja liivien logolla sekä mitkä jengit

ovat liittolaisia ja mitkä vihollisia (Stodolska ym. 2017, 12). Alakulttuurit siis sääntelevät siihen kuuluvien henkilöiden käytöstä (Blackman 2014, 503).

Alakulttuureja tarkasteltaessa on hyvä ymmärtää, että alakulttuuri ei istu homogeeniseen ja järjestäytyneeseen yhteiskuntaan (Sautkin 2017, 60). Ehkä tämä selittää sitä, miksi moottoripyöräjengiläiset ovat oma alakulttuurinsa. He elävät yhteiskunnan marginaalissa (Piano 2018, 356). Tällainen näkökulma nousi myös eräässä haastattelussa:

Haastattelija: Tuota miten sie luonnehtisit että poikkeako tää jengi ja sen jäsenet ympäröivästä yhteiskunnasta?

Haastateltava: Kyllä poikkeaa. Kyllähän me ollaan vähän semmosia outasteja tai oman elämän sankareita että ei olla kyllä yhtään niinku normaalit ihmiset.

Haastattelija: Miten? Mikä se ero tavallaan on osaaksie sitä jotenki hakea?

Haastateltava: No monellahan on vähän tämmöstä villiä taustaa tai että on vähän syrjäytyneisyyttä tai. Ei olla niinku lukion käyneitä, toimistotöitä tekeviä vaan tämmösiä vähän. Miten sen nyt sanoo. Kulmikkaampia ihmisiä.

Haastattelu 1

Moottoripyöräjengeissä tapahtuvaa rikollisuutta voidaan tulkita alakulttuurinäkökulman kautta. Rikollisten moottoripyöräkerhojen jäsenten rikollisuus muistuttaa pääosin alakulttuureihin tyypillisesti kuuluvaa yhteiskunnan sopimattomana pitämää käytöstä (Lauchs ym. 2015, 3). Moottoripyöräjengiläisen elämäntyyli leimaakin jengiläisiä ympäröivän yhteiskunnan silmissä ja erottaa siitä (Piano 2018, 371). Osa rikollisen alakulttuuriin arvomaailmaa on nimenomaan itsenäisyys yhteiskunnasta ja sen arvoista (Taruvuori 2010, 124). Moottoripyöräkerholaiset pitävät ulkopuolista maailmaa heikkona, ylikontrolloituna ja pahana (Watson 1982, 345). Tämä nousee haastatteluissa esille vapauden teeman kautta:

Haastattelija: Mainitsit tuossa että näytetään muille että eletään vapaata elämää nii ketä ne muut on jolle te näytätte sitä?

Haastateltava: No sehän on sitte tätä ns normaalit ihmiset, harmaa massa, lampaat jotka seuraa valtiovaltaa. Nämä ns. Ei se ole mitään varmaan yhtä erityistä. Se on vaan tällänen.

Haastattelu 2

Tunteet voivat olla tietyllä tapaa molemminpuolisia. Syrjäytymisen tunteet ja asenteet eri instituutioita kohtaan voivat olla osa alakulttuuria (Clinard & Meier 1989, 13). Tämäkin nousee esille eräässä haastattelussa:

Ei nyt voi sanoa että aivan niinku täydellinen luotto olis tuonne niinku itsessään yhteiskuntaan että mä oon huomannu että jos mä tarvin jotaki apua nii se yleensä järjestyy helpommin nimenomaan kerhon ja kavereitten kautta entäku yhteiskunnan kautta. Oli se sitte just, tarttee vähän rahaa lainaan että saa vaikka laskut maksettua tai aivan sama mitä mutta kyl se yleensä helpompi on ja.

Haastattelu 3

Alakulttuuriin kuuluu selkeät valtakulttuurista poikkeavat normit ja merkitykset (Clifford & Meier 1989, 12). Kaikki moottoripyöräjengit ovat siis sitoutuneet samoihin asioihin.

Joo kyllä se, kyllä se tuntuu olevan niinku halki Suomen mitä käyny nii kuitenkin ne on ne just samat asiat on tärkeitä kaikille niinku tässä niinkö skenessä vai genressä vai miten sen haluaakaan sanoa.

Haastattelu 3

Yksi alakulttuurin arvoista on muiden moottoripyöräkerhojen jäsenten auttaminen:

Joskus tulee sitte toisesta paikkaa avustuspyy-, avustuspyyntöä, eiku apupyöntöjä, eikö vittu. Että tarvivat kaveria johonki. Autetaan kyllä. Yleensä porukkaa käy myös aika paljon täällä muualta.

Haastattelu 4

Nii ja ylipäänsäkki hommaanhan myös perustuu se että jos tästä on niinku ohikulkija joltaki toiselta moottoripyöräkerholta ja sattuu jotaki pyörälle tai jotaki nii tottakai me niinkö autetaan. Että tämä niinku tämä moottoripyöräkulttuuri on vähäsen semmonen laajempi asia että oikeestaan missä vaan on aina apua. Jos tuntee tai ei välttämättä tarvi tunteakkaa muita moottoripyöräkerholaisia tai eri kerhoon kuuluvia nii kyllä niiltä aina avun saa. Mutta tämä kaikki taas perustuu siihen kulttuuriin, moottoripyöräkulttuuriin.

Haastattelu 4

Moottoripyöräjengiläisten alakulttuuriin kuuluu vaikkakin epävirallisesti, silti standardisoidusti, pukukoodi. Tärkein osa sitä on liivit, joiden etupuolella saattaa olla erilaisia persoonallisia pinnejä, mitaleja tai logoja. Liivien takana on niin sanotut värit, eli jengin tunnukset. Tunnuksiin kuuluvat logo ja nimi ja paikkakunta, jolla jengi vaikuttaa. (Piano 2018, 357.) Jengin logo saatetaan myös ottaa ihoon tatuoinnin muodossa (Kinnarinen 2005, 104).

Jengiliiveissä näkyy takana jengin logo ja nimi. Edessä on jäsenen nimi tai lempinimi, arvo jengin hierarkiassa ja jengin paikkakunta. Kokelasjäsenten liivissä ei ollut jengin logoa takana.

Havainnointi 1

Käyttämällä selkeitä tunnistettavissa olevia merkkejä, kuten hihattomien liivien selkämyksessä olevaa jengin tunnusta, luodaan kuvaa ”me vastaan he” -asetelmasta (Blokland ym. 2017, 6). Sillä on myös merkitystä alakulttuurin sisällä olevassa jengien välisessä kommunikaatiossa:

No kyllä se tottakai sitte niinku muitten kerhojen kesken nii kuitenkin liivit kertoo hyvin paljon siitä että minkä arvonen sää oot tavallaan hierarkiassa tai näin ikään että niinku muut kerhot näkee mihin sää kuulut ja minkä arvonen sää oot ja näin ees päin.

Haastattelu 1

Moottoripyöräjengien liivien käytössä näyttäytyy olevan yhtäläisyyksiä skinhead-alakulttuurissa olevaan ulkoasun merkitykseen. Skinhead-alakulttuurissa ulkoasu ja siihen liittyvät muutokset ovat olennainen osa skinhead-alakulttuurista kiinnostuneiden nuorten matkaa kohti vahvempaa identifioitumista kyseiseen alakulttuuriin. Ulkoasu on myös tärkeässä roolissa oman kiinnostuksen näyttämisessä muille. (Perho 2000, 91–92.) Skinhead-alakulttuurista kiinnostuneiden nuorten ulkoasun voidaan nähdä yhdistävän heitä kyseiseen alakulttuuriin (mt., 66).

Rikollisten alakulttuurien arvomaailmassa uskollisuus ryhmälle, luottamus ja lojaalius ovat merkittäviä arvostuksen säilyttämisen kannalta. Henkilön paikka jengissä määräytyy ryhmän hierarkian mukaan, mutta uskollisuutta vaaditaan joka tasolla, oli kyseessä sitten presidentti tai kokelasjäsen. (Taruvuori 2010, 109.) Kaikki haastatellut jengin jäsenet kertovat olevan valmiita tekemään melkein mitä vain jengitovereidensa puolesta. Yksi jäsen veti rajan toisen ihmisen tappamiseen. Eräs kertoi olevansa valmis jopa kuolemaan toisten puolesta.

Mitä ihan omilta kerhoveljiltä oppinu niinnii. Justiinsa tää tuota lojaalius. Että kuinka äärimmilleen sellasen pystyy viemään verrattuna sitte siihe mikä mun käsitys vaikka sitte on ollu tuota sitä aikasempi.

Haastattelu 1

Haastattelija: Mm. Tuota onks sulla jos ajattelet iha henkilökohtasesti nii mitä sie oot valmis tekemään jengin puolesta tai eteen?

Haastateltava: En tiiä. Kuolemaan. Kyllä tämä on niinku niin iso elämän siis tämä on niinku niin suurin osa minun elämää että mä oon kyllä valmis tekemään kaikkeni tämän puolesta.

Haastattelu 2

Se on melkeen, se on niinku rajaton mitä se on. Jos joku soittas mulle että viittikkö käyä tappamassa jonku nii tottakai okei no tuo menis jo aivan tyhmäksi.

Haastattelu 3

Jengien tapa tehdä päätöksiä voi olla yllättävä. Rikollisia moottoripyöräkerhoja johdetaan sotilaalliseen tyyliin, mutta päätöksenteko on demokraattista (Lauchs ym. 2015, 2). Haastatteluista kävi ilmi, että hierarkia on olennainen ulospäin. Se on myös tarpeellinen työkalu tehtävänjakoon liittyen. Ainakaan tutkittavassa jengissä se ei kuitenkaan aseta ketään toisen yläpuolelle vaan kokoukset on pääasiallinen päätöksenteon tapa.

Haastattelija: Minkälainen hierarkia teillä on?

Haastateltava: Meillähän on. Tämäki on enemmän semmonen mikä näkyy ulospäin.

Haastattelu 1

Se et jos sulla on joku muu ku member lappu tuossa (liivien etumuksessa) nii se kertoo enemmänki siitä virasta mitä sinä hoijat kerholle. Ei se niinku tavallaan ei niinku nosta ketään toisen yläpuolelle et se demokratiahan meillä on semmonen erittäinkin tärkeä asia siinä.

Haastattelu 2

Jengin eri upseerit tulivat hyvin esille seuraavassa haastattelussa:

Meillähän on ihan presidentti. Sitte on varapresidentit, kersantti (sergeant in arms) ja roadkäppi (roadcaptain), spokesman, jäsenet ja sitte on ns. henkilökunta elikkä prospectit ja hängerit.

Haastattelu 3

Demokraattinen päätöksenteko tapahtuu kuukausittain järjestettävissä kokouksissa, jossa täysjäsenillä on äänioikeus. Kuukausittaisissa kokouksissa puhutaan yhteisistä asioista, kuten kerhotilan kunnostamisesta ja yhteisistä reissuista (Kinnarinen 2005, 127).

Haastattelija: Tuota mites teillä päätöksenteko tapahtuu?

Haastateltava: Demokratia. Meillä on kokouksia. Pyritään pitämään aina vähintään kerran kuukauteen ja siellä niinku katottas sitte niinku tämmöset tavallaan polttavat aiheet. Ei niitä nyt loppupeleissä ku niin vähän aina asiaa mitä puhutaan mutta sillälaila että jos jotaki päätöstä tehhään niin kaikkien ääni pitää saaha kuulumaan. Ja sitte yhdessä. Jos ei, jos ei päädytä mihinkää semmoseen yhteiseen ratkaisuun nii sillo me äänestetään. Ja aivan niinku normaali tämmösillä kokouskäytännöillä että.

Haastattelu 2

Jengien alakulttuurit kehittävät omat koodinsa käytökselle (Stodolska ym. 2017, 11). Säännöt, joita jengin jäsenet joutuvat noudattamaan, perustuvat pitkälti jaetuille arvoille ja tarpeille (McMillan & Chavis 1986, 17). Tutkittavalla jengillä on olemassa kirjalliset säännöt, mutta yksikään haastateltava ei tuntunut muistavan niiden tarkkaa sisältöä. Tärkeimmät haastatteluissa esille nousevat säännöt liittyvät jengin maineen ylläpitämiseen, jengitovereiden kunnioittamiseen ja paikkojen pitämiseen kunnossa.

Haastattelija: Onko teillä kirjoitetut säännöt?

*Haastateltava: No on meillä nyt joitaki semmosia sääntöjä jos joku muistaa vaan noudattaa niitä. Pitäs varmaan itelläki vähä lukea uuelleen niitä. *Nauraa* Mutta siis meillä on niinko paikkojen siivouspäivät on kirjoitettu ylös ja kuka hoitaa mitäki ja mitä saa tehdä että. No pääsääntöset säännöthän on juuriki että pitää paikat siistinä, siivota omat jäljet ja ei saa valehella toisille.*

Haastattelu 1

Niin etsie voi, ei niinku kuka vaan ei voi meistä nyt alkaa mennä ja alkaa tuolla perseileen kylällä just sen takia että se aiheuttaa sitte paskaa kaikille muillekki.

Haastattelu 2

Ei siinä hirveesti nyt semmosia sääntöjä kuitenkaan ole mitkää ei maalaisjärjellä aateltuna nii. Niin. Mitäpä niitä nyt on. Veljen puolta pidetään. Se kai se on se tärkein.

Haastattelu 3

Eräs haastateltava antaa kiinnostavan selityksen sille, miksi ei muista kirjallisia sääntöjä:

Haastattelija: No kuinka tärkeitä ne on jos te ette ees muista niitä sääntöjä?
Haastateltava: Niin.. Ku niitten mukaan on tavallaan oppinu elämään mutta.
Niin.
Haastattelu 1

Tiivistyksenä todettakoon, että käytännön johtaminen tapahtuu upseerien kautta, jotka äänestetään jengiläisten kesken. Kaikki isommat hallinnolliset päätökset tapahtuvat kuitenkin enemmistön hyväksymänä ja toiminta perustuu yhteiseen sääntökirjaan. (Wolf 1991, 272.)

3.3 Moottoripyöräjengiläisten elämä

Talli, eli jengin kerhotila, on erottamaton osa moottoripyöräjengiläisen elämää (Kinna-rinen 2005, 124). Moottoripyöräjengeillä on oma baaritiski, joka on avoin kerhon ulkopuolisille. Baarissa jengin jäsenet juhlivat yhdessä ja kohtaavat toisiaan. Sen lisäksi baaritoiminnan avulla jengin jäsenet tutustuvat muihin jengin ulkopuolisiin ihmisiin. Juuri moottoripyöräjengien harjoittama baaritoiminta toimii kohtaamispaikkana jengin jäsenten ja ulkopuolisten kanssa. (Wolf 1991, 180–181.) Ensimmäiseltä havainnointikerralta tallentamani muistiinpanot kuvaavat hyvin tallin ilmapiiriä:

Saavuin kerhotilalle ilta-aikaan seuraamaan sen tapahtumia. Kerhotilan ulkopuolella on parkissa moottoripyöriä ja autoja. Sen ulkoseinällä koristaa oman kerhon logo ja nimi sekä tuen osoitus eräälle tunnetulle suomalaiselle moottoripyöräjengille. Kerhotilaan päästäkseen on painettava ovikelloa ja odotettava, että ovi aukaistaan sähköisesti. Sisällä on kameravalvonta, josta näkee ovelle ja eri puolille kerhotilan ympäristöä. Sisällä on hämärä valaistus ja tupakansavua leijailee ilmassa. Kerhotilassa on seinillä erilaista aseisiin ja suomalaisuuteen liittyvää rekvisiittaa. Kerhotilassa on oma baari, jonka tiskillä istuu useita ihmisiä, joista joillakin on liivit päällä ja joillakin ei. Kerhotilassa tai ”tallissa” on tilat autojen ja moottoripyörien laittamista varten, tilat nukkumiseen, sauna, isot yhteiset hengaustilat sekä privaattimpia huoneita. Siellä on mahdollista pelata esimerkiksi biljardia, tikkaa tai korttia.
Havainnointi 1

Moottoripyöräjengiin jäseneksi pääseminen ei ole ihan yksinkertaista. Liittyminen on kuitenkin vapaaehtoista (mt., 271). Liittymiseen voi olla useita syitä. Alakulttuuriin päätymistä nuorten miesten keskuudessa tutkinut Jan Terpstra (2006) luonnehtii alakulttuuriin päättymiseen vaikuttavan erilaisia tekijöitä. Näitä tekijöitä on muun muassa maine muiden ikätovereiden keskuudessa. Tämä maine muodostuu itsenäisyydestä kouluun ja

auktoriteetteihin nähden, valmius ”kovuuteen” (=toughness), uskollisuus omia kohtaan ja opettajien ja poliisien voittaminen viisaudessa. Kaikki nämä lisäävät mainetta, joka johtaa poikkeavaan käytökseen ja alakulttuurin suuntaan ajautumiseen. Yksi tekijä on pettymykset eri instituutioiden, kuten koulun ja työn suhteen. Myös kokemus siitä, että kohdellaan epäonnistujana, vaikuttaa. Ikätovereiden ryhmien väliset suhteet liittyen eri alueiden hallintaan ja kilpailuun keskenään voivat osaltaan vaikuttaa alakulttuurin piiriin ajautumiseen. Tällainen kilpailu voi edistää ”kovan” käytöksen lisääntymistä. Sen lisäksi omien vanhempien välinpitämätön suhtautuminen lapsen ongelmiin koulussa voi olla yksi tekijä. (Terpstra 2006, 97.)

Jengiin liittymiseen voivat vaikuttaa myös ikätovereiden rikollisuus, vanhempien valvonta, aggressiiviset tai impulsiiviset luonteenpiirteet, asenteet rikollista toimintaa kohtaan ja negatiiviset elämäntapahtumat, kuten vakava sairaus, koulusta hyllyttäminen ja intiimien sosiaalisten suhteiden hajoaminen (Pedersen 2014, 56). Lähtökohtana moottoripyöräjengiin liittymiselle on se, että perinteiset reitit statuksen, kunnioituksen ja yhteiskunnan hyväksynnän saamiseksi on suurimmalta osalta moottoripyöräkerholaisia suljettu (Watson 1982, 346). Moottoripyöräjengistä etsitään pitkäkestoisia arvoja, käytäytymismalleja ja symboleita oman identiteetin rakentamiseksi (Wolf 1991, 33).

Moottoripyöräjengiin liittyminen alkaa jengin jäseniin tutustumalla.

Haastattelija: Tuota. Jengin jäsenyys. Miten tähän jengiin pääsee jäseneksi?

Haastateltava: Jonku tutun kautta. Sitäku jonku kautta alkaa pyörimään täällä tai, tai niin. Niihän se yleensä lähtee. Tunnet jonkun jo entuudestaan kerhossa olevan tai jonku joku pyörä kerholla, alat pyörimään kerholla, tutustut porukkaan, osotat halukkuuden että sä haluat porukkaan ja sitte sua pyydetään jossaki vaiheessa porukkaan. Että niinku se ei oo mikään hakemus, täytyä tuo ja oot mukana vaan sun pitää näyttää että sä haluat tähän ja jonku pitää tavallaan suositella sua kerhoon. Sä et voi vaan yhtäkkiä päättää että mie haluan tulla porukkaan nytten.

Haastattelu 1

Tämän jälkeen tulee virallinen liittyminen hangaroundiksi:

Sitte jos se siltä tuntuu lampsit joku kerta kuukausikokoukseen ja kysyt että no pääseekö sitä hängeriksi. Sitte asiasta äänestetään. Hängeriäänestykseen tais riittää puolet äänistä, jos on joo nii saa tulla kokeileen. Hängerillä ei oikeestaan ole vielä mitään oikeuksia mutta velvotteita kyllä senki eestä. Ne on just nämä vessan siivoamiset ja kuskin nakit ja muut nii ne kyllä lankeaa aika huoletta heille sitte että. Ja sen et lähtee toisen kerhon bileisiin vetään viinaa nii, kyllä se on se joka siellä joutuu selvinpäin olemaan ja kattelemaan ja.

Haastattelu 2

Kun hangaround vaihe on ohi, tulee pääsy kokelasjäseneksi eli prospektiksi. Kokelasjäsenenestä (prospect) jäseneksi pääseminen on intensiivinen ja vaativa prosessi, jonka aikana kokelasjäsenen on omaksuttava moottoripyöräjengialakulttuurin ydinarvot, päästävä sisään jengin sosiaaliseen todellisuuteen, tutustuttava jengin sääntöihin ja odotuksiin sekä suoritettava hänelle annetut tehtävät aina tallin siistimisestä juoksupoikana olemiseen (Wolf 1991, 88–92).

Prospectina sitte, sulta kysytään siinä vaiheessa ko joku on, joku jäsenistä ehdottaa että nyt mää haluan tuon prospectiäänestykseen. Sillon se otetaan äänestykseen. Mutta siinä vaiheessa vielä kysytään kuitenkin sitte tältä hängeriltä että no miltä se tuntuu. Että haluatko sinä jatkaa etiäpäin että tämä on nyt sitte mistä alkaa se vähän niin sanotusti kivisempi latu.

Haastattelu 2

Täysjäsenet olivat suurimmaksi osaksi vain nauttimassa illasta ja seurasta, kun taas kokelasjäsenet olivat baaritiskillä, autokuskina tai tyhjentämässä tuhkakuppeja.

Havainnointi 2

Prospecteilla on just se että ne. Niillä on samat tehtävät mitkä hangarundeilla mutta niiltä me jo ootetaan sitä että ne tapahtuu.

Haastattelu 3

Prospectina on sitte jo vähän niinko voi sanoa että on niinko firman omaisuutta että.

Haastattelu 2

Kokelasjäsenestä täysjäseneksi pääsy tapahtuu riittävän pitkän ajan kuluessa. Vaadittavat ajat riippuvat moottoripyöräjengien omista käytännöistä, mutta ne on tässä häivytetty pois jengin tunnistamisen välttämiseksi. Tutkittavassa jengissä jäseneksi ei pääse ennen kuin on ollut hangaroundina ja kokelasjäsenenä yhteensä vähintään toista vuotta.

Siinähan on tietenkin se että niinku hangaround ja prospect äänestyksiin ku aletaan äänestämään nii siinä on. Oliko siinä nyt näin että yli puolet jos saat äänistää nii oot mukana. Mut sitte taas member äänestykseen meillä tarvitaan se että se pitää olla melkeen niinku yksimielinen se äänestys.

Haastattelu 3

Siinä vaiheessa ku prospect on valmis jäseneksi nii sillo se äänestetään jäseneksi. Ja sillon pitää olla tosiaan jo ainaki vähintää yhteensä se (mainitsee ajan) takana porukassa ja sitte tuota oma moottoripyörä.

Haastattelu 3

Jengistä eroaminen ainakin tutkittavan jengin tapauksessa on ilmeisesti hyväksyttävää hyvällä perusteella. Jengistä voidaan myös erottaa, jos muu jengi kokee sen tarpeelliseksi. Kiinnostavaa on huomata, että jos jengin jäsen erotetaan, niin koko alakulttuuri yhdessä tuumin sulkee henkilön alakulttuurin ulkopuolelle.

Eräässä vaiheessa iltaa juttelin jengin jäsenten kanssa entisistä jäsenistä. He kertoivat, että muutama hyvä tyyppi on joutunut lähtemään jengistä pakottavista ulkopuolelta aiheutuvista syistä, kuten työ- tai perhetilanteesta. Puhetta oli myös tapauksesta, jossa jäsen oli jouduttu erottamaan huonon käytöksen tai valintojen takia.

Havainnointi 3

Sitte taas tietenkin on nämä tilanteet että jos on vaikka elämäntilanne semmonen että nyt ei enää vaan kiinnosta. Et siis. Haluaa alkaa kannattaa vihreitä arvoja eikä enää mitään moottoripyöräilyä eikä mitään tämmösiä näin et siis kaikki tämmöset asiat että miksi haluat lähteä. Niin eihän me voida alkaa edelleenkin ketään ohjailemaan että eihän me aleta niinku syyllistämään jos nyt vaan tulee semmonen tilanne että haluaa lähteä nii kyllä me annetaan lähteä. Että parempi se on niinku päästää pois ku entä raahata sitte mukana semmosta jolla ei ole todellista semmosta halua ja tahtoa olla mukana porukassa.

Haastattelu 3

Aika pahasti pitää töpätä kuitenkin että sitte niinku pistetään pois kerhosta. Koska me ollaan ihmisiä kaikki, me tekee virheitä ja tämmösiä näin.

Haastattelu 3

Sitte tietenkin myös tässä on se että siinä vaiheessa ku tämmönen jäsen (joka on tehnyt jotain jengille haitallista) lähtee pois että jos se pakotetaan lähtemään pois nii silloin se on out. Ja silloin nämä, se asia menee eteenpäin sen verran että monet muukin kerhot saa tämän asian tietoon. Ja näillä typeillä ei sitte ole asiaa enää niillekkään kerhoille.

Haastattelu 3

Jengiin liittymisen syitä on useita, mutta jengiläisiä näyttää yhdistävän tietyt taustatekijät. Haastatelluista kaikki viisi olivat koulutustaustaltaan ammattikoulun käyneitä. Suurin osa moottoripyöräkerholaisista ovatkin perhetaustaltaan työväenluokkaa (Watson 1982, 346). Kolmella viidestä oli rikkinäinen perhetausta ja paljon sisaruksia, joista he eivät tunteneet kaikkia kunnolla. Neljä viidestä eivät haastatteluhetkellä olleet parisuhhteissa. Kolmelle viidestä tutkittava jengi oli ensimmäinen moottoripyöräjengi. Kahdella oli aikaisempaa jäsenyyttä jossakin toisessa jengissä. Neljä viidestä mainitsi vaikeasta nuoruudesta. Viides henkilö kertoo myös vaikeasta nuoruudesta havainnoinnin yhteydessä, mutta se ei noussut haastattelussa esille. Vaikea nuoruus saattoi tarkoittaa pienten rikosten tekemistä, syrjäytyneisyyden kokemuksia tai oman tai perheen sisäisten mielenterveysongelmien kanssa painimista.

Mutta sitte taas oon eläny (kertoo yksityiskohdan lapsuudesta) niin tottunu vähän tämmöseen köyhempään vaatimattomampaan elämään.

Haastattelu 1

(Poistettu tarkka sukulaisuussuhde, perheenjäsenellä) on aika vaikea masennus minkä kanssa joutunu elämään aika, mitä ihmeellisimmissäkin merkeissä välissä...

Haastattelu 2

Paljon viinaa ja paljon varkauksia ja tuhotöitä ja pahoinpitelyä ja.. (kertoo nuoruudesta)

Haastattelu 2

Ennen sitä saatto vaan mennä aukoon päätä jollekin miettimättä ollenkaa seuraamuksista. Sitä saatto jopa ryöstää jonku miettimättä ollenkaa seuraamuksia.

Haastattelu 1

Haastattelija: Haluakko kertoa vähän minkälaista sun elämä oli ennen tätä jengiä?

Haastateltava: Mm. No vähän sellasta oman paikan hakemista. Hyvinki pitkälti. Että tuota noin niin. No eihän sitä hirveesti ole keskittynyt niihin niinku muisti saattaa heittää mutta nii. Aina ollu sitä ennen ainaki vähän tälleen niinkö, ei oo missään voinu olla täysin oma ittensä. Sillä lailla että. Niin. Aina vähän joutunu oleen varuillaan.

Haastattelija: Osaatko yhtään sanoa mistä se johtuu?

*Haastateltava: Ehkä se on tämä mun hemaseva luonne. *molemmat nauraa* En tuota tiiä. Nii. Vaikeapa tuohon on sanoa että mistä se johtuu. No varmaan juuriki siitä että minkälainen henkilö mä olen. Tällanen näin niin se sitte tuota. Jos sain päin ehkä omaksutaan outona.*

Haastattelu 3

Vaikka väkivalta ja rikokset eivät ole tämän tutkimuksen aihe, ilmiön ymmärtämiseksi koen hyödyllisenä tiedostaa niiden läsnäolo jengiläisten elämässä. Jengien jäsenillä on huomattavasti suurempi riski olla mukana rikollisessa toiminnassa kuin ikätovereillaan (Decker ym. 2013, 372). Tutkittavien jengiläisten elämässä väkivalta ei tuntunut olevan määrittävä tekijä, mutta se oli läsnä. Eräässä haastattelussa tuli ilmi väkivaltainen hyökkäys jengiä kohtaan, mutta siitä ei voi sen tunnistettavuuden takia tuoda esille yksityiskohtia tähän tutkimukseen.

Siis sillälailla meillä nyt ei ole mitää älyttömän rikollista toimintaa kuitenkaa että ei niinku sillä lailla. Jotaki vähän ehkä pikkusen väkivallalla uhkailua tämmöstä näin saattaa olla vähän. Mutta. Näin.

Haastattelu 1

No onhan ollu tilanteita että joku meistä on ollu esim. Jotaki meistä on vaikka uhkailtu tai ollu vaarassa että joku käy kimppuun...

Haastattelu 2

Eihän se koskaan oo oikeen mutta tommoseen tavan tallajaan verrattuna kyllähän mä oon vaikka ite henkilökohtaisesti paljon helpommin käytän väkivaltaa jos semmonen tilanne tulee ku normaali ihminen että mulle siinä ei oo nii isoa semmosta kynnystä olla käyttämättä sitä.

Haastattelu 2

Haastateltava: Onkai nuita nyt joskus saattanu avari kaks tulla jollekki henkilökunnasta jos ne oikeen jotaki typerää on tehny mutta ku ei meillä semmosia niinku varsinaisia rankutuksia ole. Se voi olla vähän ylimäärästä tiskivuoroa joskus esimerkiksi vähän viikonloppusin joutuu pitemmälle venymään ja olemaan useammin siellä tiskin takana. Sillonko on tiskivuorossa nii sillonhan sä justinsa katot siinä että ketä meitä on siinä ja laittelet meille musiikkitoiveita soimaan ja ehkä kippaat viinaa mottiin ja tyhjentelet tuhvikset ja muuta että ne on semmosia aika maanläheisiä rangaistuksia että ei ne niinku ole mitään semmosta. Sano taanko näin että esimerkiksi fyysisiä rangaistuksia nii ei oikeastaan ole.

Haastattelija: Mainittit kuitenkin tuossa että avaria saattaa tulla.

Haastateltava: Nojoo kyllä niitä nyt joskus tieteenki jos oikee. Itä oon kerran yhtä prospectia vetäny avarilla sillee että sillä varmasti soi kotelossa aika kauan.

Haastattelu 3

*Rahaa. No sitähan se tuntuu et se lähinnä vaa vie meillähan on jäsenmaksut ja muut nehän rullaa koko ajan ja. Niillähan me rahotetaan tää meijän toiminta että toisin vaikka telkkarissa nii kerrotaanki nii kaikki jengithä ei voi perkele myyä huumeita ja rahottaa sillä toimintaansa et kyllä me vittu jou'utaan töihin vään-tyyn joka aamu. Mut silleen niinkö. Nii emmää tiä. Emmää nyt osaa tohon vasta-
ta.*

Haastattelu 3

Viimeisessä aineistopöiminnassa nousee esille se, ettei jengi voi rahoittaa toimintaansa rikollisella toiminnalla. Osassa tutkimuksista moottoripyöräjengit linkitetään järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Moottoripyöräjengejä ei alun perin luotu rikollista toimintaa varten, mutta ne ovat kehittyneet järjestäytyneen rikollisuuden ryhmittymiksi. Järjestäytyneistä moottoripyöräjengeistä on tullut hänen mukaansa yksi kansalaisyhteiskunnan suurimmista uhista. (Piano 2017, 298.) Toisissa tutkimuksissa taas nousee esiin sellainen näkökulma, että rikollisen moottoripyöräkerhon yksittäinen jäsen voi olla mukana järjestäytyneessä rikollisuudessa, mutta se ei tarkoita, että kerho itsessään olisi mukana siinä. Kerho ei kuitenkaan kerro sen jäsenten toiminnasta poliisille. (Esim. Lauchs 2018, 11.)

Moottoripyöräjengiläisen elämää määrittää osaksi heidän maine yhteiskunnan silmissä. Alakulttuuri on tyyliltään sellaista, että se kulkee normalisointia vastaan. Alakulttuuri voi näin ollen loukata tyylillään hiljaista enemmistöä ja se haastaa ykseyden ja koheesion periaatteet. (Hebdige 1993, 18.) Moottoripyöräkerholaisia pidetään ulkopuolelta katsottuna pelottavina, vaarallisina ja rappeutuneina (Watson 1982, 335). Myös kaikki haastateltavat puhuivat saamastaan maineesta. Mainesta puhun tarkemmin viidennessä luvussa.

Edelleenki se stigma mikä on, mediahan on tehny oman osanasa siihen, sehän oli tossa pari vuotta sittehän tuntu että ei lehissä muuta ollukkaa ku. Annettiin kaikille pyöräkerhoille vähän niinku semmonen että nää on nyt kaikki vähintään jotaki saatanan narkkareita ja hulluja ja murhaajia, tappajia että. Aivan sama mitä ne on sinne niinkö.

Haastattelu 1

Miehisyys ja maskuliinisuus ovat olennaisia piirteitä moottoripyöräjengien alakulttuurissa. Tutkittavan jengin kaikki jäsenet olivat miehiä. Moottoripyöräilijöiden alakulttuuri onkin miesten dominoiva alue (Thompson 2008, 106). Moottoripyöräilyyn liitetään itsenäisyys ja machoilu (Quinn & Forsythe 2009, 261). Kuten huumeidenkäyttäjien ala-

kulttuurit, myös moottoripyöräjengialakulttuuri sisältää oletuksia sellaisista maskuliinisista ominaisuuksista, joita on tyypillisesti pidetty kovana miehuutena (Lalander 2003, 134). Tällaisia maskuliinisia ominaisuuksia ovat voimakkuus, kovuus ja kyky puolustaa itseään (mt., 140). Miesten dominoimassa moottoripyöräjengialakulttuurissa miehenä oleminen tarkoittaa kovuutta ja vahvuutta sekä kykyä päättää itse elämästään ja olla vapaana (Wolf 1991, 90; 132–135). Maskuliinisiin ominaisuuksiin kuuluvat myös kyky toimia nopeasti, itsenäisesti ja poikkeavasti, kyky hallita ja olla näyttämättä tunteitaan, kyky pysyä rauhallisena stressaavissa tilanteissa sekä kyky pärjätä hyvin materiaalisilla mittapuilla, kuten rahallisesti (Lalander 2003, 134–138).

4 Moottoripyöräjengin yhteisöllisyys

4.1 Yhteisö ja ryhmä

Tässä tutkimuksessa käytän tutkittavasta moottoripyöräjengistä termejä yhteisö ja ryhmä ja vertaan saamiani tuloksia myös yhteisöistä ja ryhmistä tehtyyn tutkimukseen. Yhteisön tarkka määrittely on olennaista, koska yhteisöllisyydellä tarkoitetaan yhteisön sisällä olevia vuorovaikutusprosesseja (Lehtonen 1990, 25–26). Yhteisön ominaisuuksien havaitseminen helpottaa näiden vuorovaikutusprosessien ymmärtämistä. Yhteisön käsitettä voi lähestyä monesta eri näkökulmasta (Saastamoinen 2009, 42). Se ei ole käsitteenä selkeä ja se voidaan määritellä monella tavalla. Tämä aiheuttaa vaikeuksia yhteisön käyttämiselle terminä. (Lehtonen 1990, 14–16.) Yhteisön käsite on nimenomaan tieteellisesti erittäin vaikeasti määriteltävissä (Saastamoinen 2009, 35).

Aikaisemmin vielä teollisessakin yhteiskunnassa ihmisen luokka-asema ja status määritteli vahvasti sitä, minkälaisissa yhteisöissä henkilö oli jäsenenä. Nykyään yhteisöjen jäsenyys on huomattavasti vapaammin valittavissa. (Aro 2011, 53.) Voidaan ajatella, että modernissa maailmassa yhteisöllisyys on mahdollisuus ja yksilö voi valita niistä itselleen mieleisen (esim. Saastamoinen 2009; Vanhalakka-Ruoho & Filander 2009).

Yhteisö on jotain, joka säännönmukaistaa vuorovaikutusta ja tuo siihen kokemuksellista merkitystä (Lehtonen 1990, 31). Yhteisöt voidaan jakaa karkeasti kahdenlaiseen luokkaan: toiminnalliseen ja symboliseen (mt., 23). Käsittelen tutkittavaa yhteisöä molempien kautta, koska se täyttää molempien kriteerit. Yhteisöt vaihtelevat muodoltaan, mutta niissä on yhteisiä piirteitä. Toiminnallisen yhteisöt piirteet voidaan jakaa kolmeen osaan: jäsenten välisiin vuorovaikutussuhteisiin, yksittäisten jäsenten toiminnan vapausasteeseen ja jäsenten ja ei-jäsenten vuorovaikutuksen sääntöihin. (Mt., 25.)

Ensimmäiseen kuuluu jäsenten keskinäiset käyttäytymissäännöt, normit, sisäinen hierarkia ja sanktiot. Toiseen poikkeavan käyttäytymisen sieto ja kolmanteen jäseniä ja ei-jäseniä koskevien käyttäytymisnormien ero. Jos nämä kaikki eivät ole osana jotakin vuorovaikutusjärjestelmää, kyseessä ei todennäköisesti ole yhteisö. (Mt., 25.) Yhteisöjä voi olla monen eri kokoisia alkaen muutamasta henkilöstä ja jatkuen aina valtavien maantieteellisiin alueisiin (Saastamoinen 2009, 41–42). Tutkittavassa jengissä on selke-

ät käyttäytymissäännöt, normit ja hierarkia, se sääntelee säännöillä poikkeavaa käyttäytymistä ja sanktioi sitä ja siinä on selkeä jäsenyys. Kyseessä on siis selkeästi ainakin toiminnallinen yhteisö.

Yhteisö voi muodostua myös yhteisestä arvopohjasta, joka voi muodostua ideologiasta tai kulttuurillista arvoista. Tällöin puhutaan symbolisesta yhteisöstä, joka muodostuu käytännön kautta ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. (Lehtonen 1990, 27.) Myös Amitai Etzioni (2000) määrittelee yhteisön kulttuuristen tekijöiden kautta. Hän pitää yhteisöä verkkona ihmisten välisiä suhteita, jotka menevät ristiin ja tukevat toisiaan, sekä ryhmän jäsenten sitoutumisena yhteiseen arvopohjaan, normeihin, merkityksiin ja jaettuun historiaan, eli kulttuuriin. Yhteisössä voi olla konflikteja, mutta yhteisö on sellainen sosiaalinen kokonaisuus, jolla on tarvittavat siteet ja yhteiset arvot konfliktien riittävään rajaamiseen. (Etzioni 2000, 188–189.)

Yhteisöt erottautuvat muista yhteisöistä juurikin kulttuuristen ja kielellisten käytäntöjen perusteella. Niiden jäsenyys vaatii jäseneltä kulttuurista lukutaitoa, kielen oikeanlaista käyttöä ja yhteisön merkityksmaailman ymmärtämistä. (Korkiamäki 2008, 185.) Yhtenä esimerkkinä on tavat tervehtiä:

Minua tervehditään ystävällisesti ei perinteisellä kättelyllä vaan peukalot ristikkäin sormet toisen kämmenselkää olevalla otteella. Otteessa on tiettyä miehisyyttä, jota perinteisessä kättelyssä ei samalla tavalla ole. Moottoripyöräjengin jäsenet tervehtivät myös toisiaan ja toisten jengin jäseniä joko edellä kuvatulla tavalla tai halaamalla.

Havainnointi 1

Organisaation sisäisellä kulttuurilla tarkoitetaan yhdessä muodostettuja toimintatapoja, jotka voivat vaikuttaa niin syvällä ihmisessä, ettei hän itse edes tiedä syitä käytökselleen (Harisalo 2008, 265). Vaikkei jengin jäsenillä välttämättä ole kunnioitusta yhteiskunnan lakeja kohtaan, he sisäistävät automaattisesti jengin säännöt osaksi toimintaansa (Stodolska ym. 2017, 12).

Siis kyllä ne heti ku porukkaan lähti nii sillonhan se niinku iskostettiin mulle päähän että miten kuuluu toimia ja käyttäytyä. Ja mitä multa odotetaan varsinkin sillon henkilökunta-aikaan elikkä siis hangaround ja prospect aikaan. Nii sillon niitten mukaan oppi elämään ja nytte se on vaa siis. Sitä on tavallaan muuttunu ihmisenä semmoseksi mitä niinku niillä säännöillä haettiin. Että ei niitä enää ajattele se on vaan niinku osa itseä.

Haastattelu 1

Etzioni mainitsee kyvyn rajata konflikteja yhtenä yhteisön ominaisuutena (Etzioni 2000, 188–189). Jengissä konflikteja vältetään yhteisillä säännöillä ja sanktioilla, joita päätettäessä kaikilla jäsenillä on sanavaltaa.

Että kyllä niinku ei meillä ole semmosta erityistä mittää semmosta niinku valvoja-, valvojaporukkaa jotka sitte tuomitsee tai tällä lailla näin mutta kyllä me niinku aina pyritää sitte siihen että jos joku töppää jotaki, tekee jotaki semmosta mikä ei ole kaikkien edun niinku mukasta nii sillen täytyy niinku tuota. Yhessä ollaan sitte niinku päätetty että mikä siihen sitte jonkullaista sanktiota tullee.
Haastattelu 2

Yhteisö on siis rajattu ryhmä ihmisiä. Yhteisöt voivat olla alueellisia eli tietyn maantieteellisen alueen rajaamia (Saastamoinen 2009, 41). Sosiaalisen pääoman tutkimuksessa yhteisö tulisi nähdä laajemmin kuin vain maantieteellisesti rajattuna alueena (Ellonen & Korkiamäki 2005, 421). Esimerkiksi tutkittavan yhteisön rajaaminen on luontevinta tehdä jäsenyyden perusteella. Tässä tutkimuksessa lähdetään siitä, että hangaroundista lähtien henkilö on osa yhteisöä, vaikkei vielä varsinainen jäsen olekaan. Perusteena tälle on se, että hän kuitenkin pyrkii tuntemaan yhteisön ja sen tavat ja on aktiivisesti mukana sen toiminnassa jo hangaroundina.

Yhteisön jäsenyys voi määrittyä myös fyysisen tilan kautta. Yhteisön oma tila on merkittävä yhteenkuuluvuuden tunteen luomisessa. Tila tekee näkyväksi yhteisölliset hierarkiat ja sosiaaliset rajanvedot ja sen avulla voidaan sulkea muita ulkopuolelle. (Korkiamäki 2008, 181–182.) Hangaroundista lähtien kaikilla jäsenillä on oma avain jengin tallille, joten tämäkin voidaan nähdä perusteena sille, että hangaroundit ovat osa yhteisöä.

Ja niin ollaan kuitenkin suht semmonen sulkeutunu yhteisö että.
Haastattelu 1

Yhteisöissä harjoitetaan poissulkemista ja vallankäyttöä (Korkiamäki ym. 2008, 15), eikä tila ole ainoa tapa rajata ihmisiä yhteisön ulkopuolelle. Myös symboleilla voidaan sulkea ihmisiä ulkopuolelle. Yksi yhteisten symbolien funktio onkin ryhmän rajojen ylläpitäminen. Ryhmä tarvitsee omaa symboliikkaa erottautumiseen ympäröivästä maailmasta. (McMillan & Chavis 1986, 10.) Moottoripyöräjengin liivit ovat selkeä osoitus ja hyvä esimerkki tällaisesta symbolisesta rajanvedosta.

Yhteisön jäsenyyttä voidaan pitää yhtenä ihmisen perustarpeista (Korkiamäki 2008, 173). Perinteinen yhteisö on ollut tärkeänä turvan lähteenä jäsenelleen. Nykyään iso osa

yksilöiden sosiaalisen turvan tarpeesta organisoidaan yhteiskunnallisten suhteiden kautta julkisesti, markkinoiden kautta tai kansalaisyhteiskunnan järjestämien palveluiden kautta. Julkisesti järjestetään suuri osa sellaisista hoivaan ja turvaan liittyvistä tehtävistä, jotka suku ja lähiyhteisö ovat perinteisesti hoitaneet. (Aro 2011, 49.) Silti edelleen erityisesti nuorille on tärkeää kuulua yhteisöön (Korkiamäki 2008, 189).

Haastattelija: No kuinka iso rooli tällä jengillä on sun elämässä?

Haastateltava: Hyvin hyvin iso rooli. Monesti miettiny sitä että mitä tekisin jos yhtäkkiä lentäisin kerhosta ulos tai lähtisin kerhosta nii en, en tiää mitä tekisin. Kyllä tästä on tullu kuitenkin nii iso osa mua jo että oisin hukassa jos joutusin pois tästä.

Haastattelu 1

Yhteisöt voivat olla voimavaran lähteitä tai tukahduttavia yhteenliittymiä (Korkiamäki ym. 2008, 11). Ne voivat olla rakentuneet positiivisten arvojen tai negatiivisten arvojen ympärille ja ne voivat toimia muistakin syistä kuin saada aikaiseksi jotain hyvää (McMillan & Chavis 1986, 20). Yhteisön määritelmään voi lukeutua siis myös yhteisöjä, jotka eivät ole yhteisön jäsenille hyviä normatiivisessa mielessä, eli että yhteisö välttämättä auttaisi yksilöä käyttäytymään yhteiskunnan normien mukaisesti (Etzioni 2000, 189). Esimerkiksi päihteidenkäyttöä lisäävät yhteisöt ovat yleensä mielletty yhteiskunnan kannalta haitallisina yhteisöinä. Samat yhteisöt saattavat silti lisätä yksilöiden arjessa selviytymisen kannalta tärkeitä voimavaroja. (Korkiamäki ym. 2008, 15.)

Tutkittavan jengin voi määritellä myös ryhmäksi. Ryhmänkin voi määritellä monella tavalla. Löyhempi määritelmä sisältää väliaikaisia ryhmiä, jonka jäsenillä ei ole pysyviä sidoksia toisiinsa. Vahvemman määritelmän mukaan ryhmällä täytyy olla pysyvyyttä, rakenne ja merkitystä jäsenilleen niin, että sen jäsenet tuntevat itse kuuluvansa johonkin. (Baron ym. 1992, 1–2.) Käytän itse jälkimmäistä määritelmää puhuessani tutkittavasta moottoripyöräjengistä ryhmänä. Ryhmien yksi tunnistettava ominaisuus on se, että se toimii yksilöitä nopeammin, tarkemmin ja tuottavammin (mt., 44).

4.2 Yhteisöllisyys moottoripyöräjengissä

Tarkastelen tutkittavan moottoripyöräjengin *yhteisöllisyyden* vahvuutta peilaamalla aineistosta löytyviä johtopäätöksiä teoriasta nouseviin yhteisöllisyyttä vahvistaviin tekijöihin. David McMillan ja David Chavis (1986) esittivät yhteisöllisyydelle määritelmän,

jota käytetään edelleen laajasti tutkimuskirjallisuudessa (esim. Chiessi ym. 2010). Heidän määrittelemänä yhteisöllisyyteen kuuluu neljä osa-aluetta.

Ensimmäinen liittyy johonkin kuulumiseen (membership). Tällä he tarkoittavat johonkin kuulumisen tai toisiinsa liittymisen tunnetta. Toinen osa-alue on vaikutus. Tähän sisältyy vaikutuksen tunteet sekä tunteet siitä, että on ryhmälle tarpeellinen. Myös ryhmän täytyy olla merkittävä ja tärkeä yksilölle. Kolmas osa-alue on vahvistaminen. Tällä tarkoitetaan sitä, että ryhmä täyttää sen jäsenten tarpeita. Merkkinä tästä on ryhmän jäsenten tunne siitä, että heidän tarpeensa tulee täytetyksi ryhmän kautta saatujen resursien avulla. Neljäs osa-alue on jaettuihin tunteisiin perustuva yhteys. Tähän kuuluu ryhmän jäsenten usko siihen, että he ovat jakaneet ja tulevat jakamaan yhteistä historiaa, paikkoja, aikaa ja kokemuksia keskenään. (McMillan & Chavis 1986, 9.)

Lyhyesti sanottuna yhteisöllisyys muodostuu ryhmän jäsenten yhteenkuuluvuuden tunteesta, tunteesta siitä, että ryhmän jäsenet ovat tärkeitä toisilleen ja jaetusta uskosta siihen, että jäsenten tarpeet tulee täytettyä yhteisöön sitoutumisen kautta (mt., 9). Näin määriteltynä yhteisöllisyyden osa-alueilla on positiivinen vaikutus psyykkiseen, sosiaaliseen ja tunteiden hyvinvointiin (Chiessi ym. 2010, 285).

Yhteisöllisyyttä vahvistava yhteenkuuluvuuden tunne sisältää tunteen, uskon ja odotuksen siitä, että ryhmän jäsen sopii ryhmään ja hänelle on paikka siellä. Myös ryhmän hyväksyntä on osa sitä. Kuulumisen tunteeseen liittyy usein valmius uhrata jotain ryhmän hyväksi. (McMillan & Chavis 1986, 10.) Yhteenkuuluvuuden tunne on olennainen osa yhteisöä (Saastamoinen 2009, 41).

Selkeästi kaikki jengin jäsenet tuntevat olevansa osa jotain heitä itseään isompaa ja osana jotain yhteistä. Tämä yhdistää kaikkia.
Havainnointi 3

Se yhdessä oleminen on meille tärkeää. Sitte se että sulla on niinko semmonen kuuluvuuden tunne johonki, se tuntuu meillä olevan kaikilla semmonen.
Haastattelu 1

Haastattelija: Joo. No mikä tää jengin tarkoitus on?
Haastateltava: Sehän jokasella on varmaa oma tarkoitus tälle mut mää ite löysin ainaki perheen tästä tai semmosen toisen perheen. On isähahmoa ja paljon veljiä ja tää toi mulle elämään semmosta tiettyä. Miten sen nyt sanois. No mulla piti ihmisenä kasvaa, muuttua, ottaa vastuuta teoista ja ei voinu enää tehdä mitä halus. Sitä oli vastuu kaikesta mitä teki. Mulle tää ainaki on ollu niinku toinen perhe.
Haastattelu 2

Kuten kolmannessa luvussa tulee ilmi, jengin jäseneksi pääseminen vaatii aikaa ja panostusta. Jäseneksi pääsemisen prosessin vaativuudesta huolimatta, sillä on yhteisöllisyyttä lisäävä vaikutus. Se, paljonko yksilö on tehnyt töitä ryhmän jäsenyyden eteen, on olennainen tekijä ryhmän jäsenyyden ja yhteisöllisyyden kokemisessa. Töiden tekeminen ryhmän vuoksi tuo tunteen siitä, että on ansainnut paikkansa ryhmässä. (McMillan & Chavis 1986, 10.) Haastatteluissa kävi ilmi, että myös jengiliivien käyttö lisää yhteenkuuluvuuden tunnetta.

No ensinnäki tottakai sehän antaa yhteenkuuluvuuden tunnetta ku on samallaiset vaatteet ja tämmöset. Plus sitte siinä on aina tiettenki se että ne on, ne on jokasen pitäny tavalla tai toisella ansaita se oikeus pitää niitä ja muuta.
Haastattelu 1

Yhteenkuuluvuuden tunne liittyy yhteiseen toimintaan ja yhteisiin symbolisiin merkityksiin, kuten arvoihin ja ihanteisiin (Saastamoinen 2009, 41). Kiinnostavaa on se, että myös tapa hahmottaa maailmaa voi olla osa kulttuuria (Alasuutari 1995, 25–26). Eli viime kädessä yhteenkuuluvuuden tunne nousee yhteisön sisäisistä kulttuurillisista rakenteista, joita pyrin seuraavaksi avaamaan jo kolmannessa luvussa käytyjen lisäksi. Moottoripyöräjengiläisyys näyttää ulkopuolelta katsottuna organisoimattomalta ryhmältä valtavirrasta poikkeavia ihmisiä, mutta kun sitä tutkitaan sisältä päin, voidaan huomata sen sisältävän kokonaisvaltaisen ja kohtuullisen johdonmukaisen arvomaailman ja siihen perustuvan elämäntavan (Watson 1980, 47).

Moottoripyöräjengialakulttuuriin astuessaan, ihminen imee itseensä asenteita ja käytösmalleja, jotka pyörivät itsenäisyyden, vapauden, kovuuden ja miehisyyden ympärillä (Wolf 1991, 33). Moottoripyöräkerhojen alakulttuurin kuuluu huumeet, alkoholi, seksi, henkilökohtainen vapaus ja maskuliinisuus (Watson 1982, 344). Nimenomaan vapauden teema toistui useissa haastatteluissa.

Haastattelija: Sanot että ootte sitoutunu ja teillä on yhteine ideologia. Mihin te ootte sitoutunu ja mikä se päämäärä ja ideologia on?

Haastateltava: Juuri se vapaus. Se on se mikä itellä ainaki on niinku tässä koko touhussa alusta asti on niinku vetäny. Ja se on niinku kiehtonu on just se että voiaan ehkä pikkusen elää niinku sillälailla tuon. Ei välttämättä. Se ei oo niinku rikollista vaan se on enemminki niinku yhteiskunnan vähän niinku siinä vierellä kulkemista.

Haastattelija: Mm. Eli teijän tavote ei. Ymmärsinkö oikeen että teijän tavote ei oo mitenkää tehä rikoksia vaa teijän tavote on elää vapaasti?

Haastateltava: Kyllä. Juurikin näin. Että siis. Pyrkimys on juuriki olla, olla niinku täysin omia itteämme ja sitte tietenkihä myös sitä kautta tulee tämä näin että siinä nyt vähä ajautuu ulos yhteiskunnasta.

Haastattelu 3

Henkilökohtaisella vapaudella moottoripyöräjengien viitekehyksessä tarkoitetaan itsensä ilmaisemista tavoilla, jotka voivat vaikuttaa muille hyökkääviltä. Selkeästi erottuva pukeutuminen, tatuoinnit, pitkät hiukset ja parta sekä loukkaavien termien käyttö on osa tätä ilmaisua. (Watson 1982, 344–345.) Moottoripyöräjengiläiset eivät ole yhdessä rintamassa vihamielisiä heidän ulkopuolista maailmaa kohtaan, vaan ovat välinpitämättömiä sitä kohtaan, kokevat sen uhkana ja halveksivat sitä (Watson 1980, 40).

Moottoripyöräjengiläisten haastatteluissa nousi vapauden lisäksi muitakin yhteisiä arvoja. Vapaampi suhtautuminen päihteidenkäyttöön oli yksi näistä. Mielihyvän ja nautinnon hakeminen esimerkiksi huumeiden avulla on osa rikollisten alakulttuurien arvomaailmaa (Taruvuori 2010, 111). Suurin osa haastateltavista mainitsee suhtautumisen päihteisiin muuta yhteiskuntaa lievemmäksi. Yksi haastateltava kertoo, ettei itse käytä juurikaan päihteitä, mutta ettei häntä haittaa muiden päihteiden käyttö.

Toki sitte just jos ajatellaan niitä vähän liberaalimpia asenteita nii meillä ei kyllään kiinnosta jos joku siellä sattuu vaikka jointin polttaan pihalla, siinä aivan rauhassa että sehä on.

Haastattelu 1

No kyllähän päihteisiinkin suhtaudutaan paljon avoimemmin (vertaa jengin ulkopuolisiin ihmisiin).

Haastattelu 2

Vaikka maskuliinisuus on merkittävässä roolissa moottoripyöräjengikulttuurissa (Klement 2016b, 167), se ei juurikaan noussut haastattelussa esille. Tämä voi johtua isolta osalta siitä, etten haastattelijana ymmärtänyt kysyä asiasta tarkemmin. Sama koskee myös suhtautumista ulkomaalaisiin. Rikollisten alakulttuurien arvomaailmassa ulkomaalaisiin suhtaudutaan kielteisesti ja heitä pidetään uhkana yhteiskunnalle (Taruvuori 2010, 116). Havainnoinnin yhteydessä tein huomion suhtautumisesta ulkomaalaisiin.

Myös maahanmuuttokriittiset näkökulmat olivat totuttua enemmän esillä. Vaikka jäsenten näkemykset eivät aina keskusteluissa olleet täysin yhteneväisiä, heijasteli keskustelut minun korvaan saman tyyppistä tapaa hahmottaa maailma.

Havainnointi 1

Myös seksuaalirikoksiin suhtaudutaan kielteisesti ja näiden rikosten tekijöitä vastaan ollaan valmiita käyttämään väkivaltaa (mt., 116). Jaetut arvot ovat olennaisia, koska samoja arvoja jakavat ihmiset huomaavat omaavan samoja päämääriä ja pystyvänsä saavuttamaan päämäärät paremmin yhdessä muiden samat arvot jakavien kanssa (McMillan & Chavis 1986, 13). Tämän lisäksi jaetut arvot lisäävät yksilön sitoutumista

ryhmään. Silloin kun ryhmän asenteet ja näkemykset tarjoaa yksilölle perustan toimia, ryhmän jäsenet ovat valmiita toimimaan ryhmän parhaaksi (Tuomela & Mäkelä 2011, 88). Ryhmän parhaaksi toimiminen nousi myös haastatteluissa esille.

Sitä ei ehkä menekkään nii impulsiivisesti enään kaikkeen et sitä pyrkii nimenomaan ajattelemaan että mikä on kaikille parasta.

Haastattelu 1

Ryhmän antaman paine käyttäytyä tai pukeutua tietyllä tavalla lisää ryhmän jäsenten läheisyyttä ja ryhmän yhtenäisyyttä (McMillan & Chavis 1986, 11). Ryhmään kuulumisen rajaa luodaankin kielellä, pukeutumistyyllillä ja rituaaleilla (mt., 9). Yhteenkuuluvuutta lisäävää kulttuuria voi olla vaikea tunnistaa, koska kulttuurin perusolettamukset ovat syvällä organisaation sisällä. Tämä tekee niistä vaikeasti tunnistettavia. (Harisalo 2008, 267.) Kulttuuri voidaankin ymmärtää yhteisön omaksumana elämäntapana ja olemuksena (Alasuutari 1995, 25). Haastatteluista löytyi kohtia, jotka mielestäni heijastelivat tällaisia vaikeammin tunnistettavia alakulttuurin piirteitä. Myös havainnoinnissa tuli esille sellaisia piirteitä.

Jengin jäsenten puhetyyli on karskia. Kiro sanoja viljellään paljon, naisista puhutaan akkoina tai ikävän tilanteen yhteydessä jopa huorina ja yleensä rasistisena pidetyt ilmaukset kuten neekeri ja ryssä kuuluvat puheessa. Paikan päällä on myös naisia, joita tällainen keskustelutyylä ei ainakaan ulkoisesti näytä häiritsevän.

Havainnointi 3

Vittuilua on paljon. Jengin jäsenet vittuilevat sekä toisilleen että tallilla käyville vieraille. Vittuilun sävy ei kuitenkaan ole negatiivinen vaan enemmänkin se tuntuu karskilta tavalta näyttää välittämistä. Välillä siinä on myös pientä testauksen makua. Itsekään en pystynyt siltä välttymään.

Havainnointi 2

Haastattelija: Tuota ku sanoit että näille jotka seuraa valtiovaltaa nii ettekö te seuraa valtiovaltaa ja mitä sie sillä tarkoitat?

Haastateltava: Kyllä me jollaki lailla ollaan tätä ns normaali-ihmistä tai porukkaa anarkistisempaa.

Haastattelu 1

Tietenki toisia kerhoja kohtaan osotetaan kunnoitusta. Se on niinku yks tärkeä sääntö.

Haastattelu 2

Keskeisenä osana yhteisöllisyyttä voi toimia jonkin paikan fyysiset ominaisuudet ja ihmisten suhteet kyseessä olevaan paikkaan (Chiessi ym. 2010, 277). Jengin kerhotila eli talli on yksi tällainen paikka. Tallista tulee eräänlainen turvapaikka jengin jäsenille (Wolf 1991, 165). Haastatteluissa tallin rooli nousi selkeästi esille. Jokainen haastateltava mainitsi sen toisena kotina. Haastateltavat antavat syiksi sille, että tallilla on mukava

olla ja sinne on tervetullut olo, sen, että siellä on mukava olla ja sinne on aina tervetullut, oli elämäntilanne miten huono tahansa.

Haastattelija: No mites tää kerhotila? Onko tällä joku rooli tai kuinka tärkeä se on teille?

*Haastateltava: Tämähän on meidän koti. Tämä on ehottomasti juuriki se paikka johon. *sytyttää tupakan* Jokainen meistä voi tulla aina niinku kotiinsa.*

Haastattelu 1

Haastattelija: Joo. No tuota mites tää kerhotila tai talli, mikä sen merkitys teille on?

Haastateltava: Se on meidän toinen koti.

Haastattelija: Mikä siitä tekee toisen kodin?

Haastateltava: Se että sulla on aina paikka mihin mennä jos tarvii.

Haastattelu 2

Vaikka ois miten paska tilanne tai mitä vaan nii tänne on aina tervetullu. Tänne voi tulla jos haluaa ja. Ei oo koskaan tilannetta että tänne ei voisi tulla.

Haastattelu 3

Tallin eristyneisyys antaa mahdollisuuden toimia ilman jatkuvaa poliisien seurantaa ja mahdollisuuden juhlia rauhassa ilman ongelmia kansalaisten kanssa (Wolf 1991, 166). Sen näkyvyys fyysisenä paikkana voi myös aiheuttaa siihen kohdistuvia hyökkäyksiä poliisin, vihaisten kansalaisten tai kilpailevien jengien toimesta. Sen olemassaolo vahvistaa jengin yhteisöllisyyttä tarjoamalla selkeän tilan ja pysyvyyden tunteen jengin jäsenille. (Mt., 165.)

Toinen MacMillanin ja Chaivisin (1986) mainitsema yhteisöllisyyttä lisäävänä asia oli mahdollisuus vaikuttaa yhteisön toimintaan (McMillan & Chavis 1986, 9). Ryhmän jäsen ikään kuin uskoo voivansa vaikuttaa ryhmän toimintaan (mt., 12). Kuukausittain järjestettävä kuukausikokous on jengin jäsenille selkeä mahdollisuus vaikuttaa sen toimintaan. Kuukausikokous ei ole vain tutkittavan jengin piirre, vaan muissakin kerhoissa järjestetään kerran kuussa tallikokous, joka vahvistaa yhteisöllisyyttä ja edesauttaa päätöksentekoa (esim. Kinnarinen 2005, 126). Jokainen ryhmän jäsen on myös itse säätelemässä omalla toiminnallaan sitä, ketkä kaikki pääsevät hyötymään ryhmän tuomista eduista. Tämä säätely tapahtuu vaikuttamalla siihen, ketkä pääsevät ryhmän jäseniksi. (Bordieu 1986, 52.)

Yhteisön ollessa läheinen, ryhmän jäsenellä on vaikutusta ryhmään ja ryhmällä jäseneen (McMillan & Chavis 1986, 12). Myös haastatteluissa nousi esille jäsenten kokemus siitä, että heillä on ollut vaikutusta jengiin ja sen jäseniin.

Koska sitte taas mie tiän millasen vaikutuksen mä ite pystyn tekemään asioihin sen kerhon kautta muitten elämään. En välttämättä omaani mutta joskus se on kuitenkin se on aina se oma mukavuus ei ole se kaiken niinkö tärkein asia siinä että siinä pitää vähän joskus joustaa siitä omasta mukavuusalueesta ja mielummin tehdä jonku muun eteen se että jollaki toisella on helpompaa että.

Haastattelu 1

Haastattelija: No mitä sie oot tehny (jengin hyväksi) onks sulla jotaki esimerkkejä?

Haastateltava: Aivan perkeleesti. Siinä kai ne isoimmat mitä tuota. Mitä oot tehny? No ollu rakentamassa kerhotiloja. Oon.. Nii. Siinäpä se. Rakentamassa kerhotiloja, olen ollut sponsoroimassa meille sinne tavaroita. Olen jeesannut veljiä hädässä.

Haastattelu 2

McMillanin ja Chavisin (1986) mainitsemista yhteisöllisyyttä lisäävistä tekijöistä kolmas on yksilön tarpeiden täytyminen yhteisön kautta (McMillan & Chavis 1986, 9). Jäsenten kokemia hyötyjä käsitelleen tarkemmin seuraavassa sosiaalista pääomaa käsittelevässä luvussa, mutta käyn sitä myös lyhyesti läpi tässä. Vahvan ryhmän yksi päätarkoitus on sen jäsenten tarpeiden täyttäminen (mt., 13). Haastatteluissa jäsenten tarpeiden täytyminen näkyi monella tavalla.

Mää tykkään siitä että tässä kuitenkin sitte nytte niinkö ihmisille sattuu kaikkea. Ja mitä siis koskaan pystyykään sattumaan. Tulee muijasta eroa, tulee lähiomainen kuolee, tulee vittu vesivahinko tai pyörä hajoaa tai vittu sää murrat sinun jalkasi tai on paha mieli nii sulla on se veljet siellä jotka kyllä sitte niinko auttaa. Se on ehkä itelle se tuota se. Se on se homma mikä minut tähän ajoi oikeastaan.

Haastattelu 1

Pitääkseen yllä positiivista yhteenkuuluvuuden tunnetta ryhmän jäsenyys täytyy olla palkitsevaa. On kuitenkin mahdotonta tietää, mitä kaikkea ryhmän jäsen ryhmältä saa. (Mt., 12.)

Ko esimerkiksi itellä on koska paljon olen miettiny tätäki näin että mitä jos kävis näin että lähtisin vaikka kerhosta jostaki syystä. Nii mitä mulle jäis käteen enää niin.

Haastattelu 2

Haastattelija: Luotaksie niinku että nyt jos puhut vaan omasta puolesta luotaksie jengin apuun tai tukeen?

Haastateltava: Kyllä.

Haastattelija: Minkälaisissa tilanteissa?

Haastateltava: No siis oikeesti missä vaan tilanteissa. Kyllähän mä uskon siihen että jos mä tarvin apua nii kerho kyllä auttaa oli tilanne mikä vaan. Että vielä ei ainakaa ei oo tullu semmosta tilannetta että ois tyrmätty että ei. Ei auteta. Kyllä mua on aina autettu.

Haastattelu 3

Myös ryhmän menestyminen on osa yhteisöllisyyden tunnetta ja tunnetta siitä, että jäsen hyötyy ryhmässä olost (McMillan & Chavis 1986, 13). Tutkijana minulla ei ole kuitenkaan keinoa mitata moottoripyöräjengin menestymistä, enkä tietäisi mihin sitä edes verrata.

Yksi tapa, millä moottoripyöräjengi täyttää sen jäsenen tarpeita, on status. Alakulttuurista pohtineet teoreetikot ovat johtaneet Sigmund Freudin ideoista ajatuksen, jonka mukaan alakulttuurin jäsenet etsivät yhteiskunnasta erillistä statusta heidän poikkeavasta alakulttuuristaan (Blackman 2014, 508). Ehkä kuuluisimman alakulttuuriteoreetikon Arthur Cohenin (1955) mukaan poikkeavaan alakulttuurin liittyminen on keino löytää statusta ja hyväksyntää sellaisille ihmisille, joilla on ongelmia sopeutua muuhun yhteiskuntaan. Tässä yhteydessä statuksella tarkoitetaan sitä, miltä henkilö näyttää muiden silmissä. (Cohen 1955, 121–123.) Cohenin teorian viehätys on siinä, että se tarjoaa selityksen poikkeavalle käytökselle (Blackman 2014, 508).

No kyllähän sitä aluksi haki tietenkin semmosta egobuustia tai sitä että ku liivit ku veti päälle nii sitä oli niin kova jätkä. Mutta ei sitä enää tommosiakaa ajattele. Mm. On se tietenkin jollaki tavalla omaan, omaan kuvaan vaikuttanu mite itnessä näkee tai kokee.
Haastattelu 1

Vaikkei se erityisesti haastattelussa noussutkaan esille, on mahdollista olettaa, että pelkästään jäsenyys moottoripyöräjengissä tuo statusta vähintään jengin muiden jäsenten silmissä. Jengin jäsenenä onkin mahdollista saada persoonallisen identiteetin muodostamisesta syntyvää psyykkistä palkintoa sekä täyttää henkilön minimivaatimus hyväksyttävälle statukselle (Curry & Spergel 1988, 401).

Yhteisöllisyyttä lisäävä jäsenten tarpeiden täyttyminen tapahtuu myös suoraan muiden jengin jäsenten kautta. Muiden ryhmän jäsenten taidot ja kyvyt voivat nimittäin hyödyttää muita jäseniä (McMillan & Chavis 1986, 13). Tämäkin teema käsitellään tarkemmin seuraavassa luvussa, koska se liittyy olennaisesti sosiaaliseen pääomaan.

Neljäs yhteisöllisyyttä lisäävä osa-alue oli jaettuihin tunteisiin perustuva yhteys, joka muodostuu ryhmän jäsenten yhteisen historian, paikkojen, ajan ja kokemusten jakamisesta keskenään (mt., 9). Toisin sanoen yhteisöllisyyttä vahvistaa muiden yhteisön jäsenten kanssa tekemisissä olo. Vahvoissa yhteisöissä jäsenillä on mahdollisuus olla tekemisissä muiden jäsenten kanssa positiivisissa merkeissä, osallistua merkittäviin tilan-

teisiin, saada kunnioitusta, investoida resursseja yhteisöön ja kokea syvällisiä suhteita jäsenten välillä (McMillan & Chavis 1986, 14).

Moottoripyöräkerhot järjestävät erilaisia virkistystoimintoja jenginsä jäsenille, kuten yhteisiä ajoja ja juhlia kerhotilalla (Piano 2018, 362). Tallilla iso osa tekemisestä pyörii erilaisen toiminnan ympärillä. Toiminnallisuus ei kuitenkaan sulje pois aitoja ystävyys-suhteita ja henkilökohtaisista asioista puhumista. Kerholaisten suhteet syvenevät yhdessä tekemisen myötä ja saatetaan puhua hyvinkin henkilökohtaisista aiheista, kuten pe-loista, unelmista, perheistä ja arvoista. (Kinnarinen 2005, 136.) Sekä haastatteluissa että havainnoinnissa nousi esille jengin jäsenten keskenään viettämä aika. Yhdessäolo ei aina tarkoita koko jengin voimin yhdessäoloa, vaan jengiläiset viettävät aikaa pienemmässäkin porukassa. Yhdessäolo ei myöskään tapahdu aina tallilla, vaan sitä tehdään muuallakin.

Viikot täällä, jos on ihan normaalia työviikkoa niin täällä käyään kahvilla ja hengailaan, laitetaan autoja, pyöriä, saatetaan sauna, tämmöstä perushengailua. Viikolloput sitte juhlitaan, otetaan vähän kaljaa ja pidetään hauskaa ystävien kanssa, järjestetään bileitä ja sellasta.

Haastattelu 1

Silleen niitä on aika paljonki tommosia esimerkkejä et missä se niinkö näkyy ja miten me niinkö keskenämme pyritään toisistamme piittää ennen kaikkea huoli. Et siksi sitä monesti vähän niinku naureskellaanki et tää on tää mejän oma pieni kupla että. Et just se että ei me tarvita muita ku me pärjätään keskenään.

Haastattelu 2

Saavuun illalla tallille ja paikan päällä on muutama jengin jäsen sekä yhden jäsenen avopuoliso. Tunnelma on rento ja aika menee pelaillessa ja jutellessa.

Havainnointi 4

Osa jengin jäsenistä lähtivät jossakin vaiheessa iltaa yhdessä paikalliseen pubiin musiikkikeikalle viettämään aikaa yhdessä.

Havainnointi 3

Yhteisöllisyydessä on myös negatiiviset puolensa. Yhteisöllisyys, joka tuo ihmisiä lähemmäksi toisiaan, erottelee samoja ihmisiä muista ryhmistä. (Lampinen ym. 2013, 73.) Yleensä yhteisö nimittäin kohtelee jäseniään paremmin kuin ulkopuolisia (Etzioni 2000, 190). Yhteisöllisyys voidaan nähdä siis myös negatiivisena voimana, jos se ruokkii ihmisen epäsosiaalista ja yhteiskuntaan sopimatonta käytöstä (Kylmäkoski ym. 2010, 8). Seuraavan luvun loppupuolella käsittelen jonkun verran sitä, minkälaisia negatiivisia vaikutuksia jengin jäsenyydellä on yksilöön.

Aineistosta nousee esille se, että tutkittavan moottoripyöräjengin toiminta, kulttuuri, merkitysmaailma ja arvot ovat omiaan lisäämään sen yhteisöllisyyttä. Sen lisäksi oma tila, eli talli, ja jengin jäsenten mahdollisuus vaikuttaa jengin toimintaan ja sen jäsenten elämään lisää yhteisöllisyyden määrää. Jengi täyttää jäsentensä erilaisia tarpeita ja lisää heidän statusta. Heillä on myös paljon yhteistä toimintaa ja he saavat apua jengin muilta jäseniltä. Kaikilla yhteisöllisyyden mittareilla mitattuna jengin yhteisöllisyys on vahvaa.

5. Moottoripyöräjengin sosiaalinen pääoma

5.1 Sosiaalinen pääoma käsitteenä

Tarkastelen tässä tutkimuksessa *sosiaalista pääomaa* yhteisöissä syntyvänä resurssina, jonka merkitystä tarkastellaan yksilön kannalta (esim. Ellonen 2008a 46; Coleman 1988, 101; Bordieu 1986, 51.) Yhteisön, yhteisöllisyyden ja sosiaalisen pääoman määrittelyä vaikeuttaa se, että yhteisöä ja sosiaalista pääomaa saatetaan käyttää rinnakkain ja myös yhteisöllisyys ja sosiaalinen pääoma saatetaan nähdä tarkoittavan samaa asiaa (kts. Korkiamäki 2016, 71; Hyypä 2002, 50–52). Lähden tässä tutkimuksessa liikkeelle siitä ajatuksessa, että yhteisö on sosiaalisen pääoman perusta (Korkiamäki 2016, 71). Sosiaalisen pääoman suhde yhteisöllisyyteen on hieman monimutkaisempi. Yhteisöllisyys voidaan määritellä vallitsevana tilana ja sosiaalinen pääoma siitä syntyvien prosessien kautta tulevinä resursseina. Sosiaalinen pääoma tarkoittaa tässä yhteydessä yhteisön kykyä toimia. (Ellonen 2008a, 44–45.)

Sosiaalisella pääomalla on useita eri suuntauksia tieteellisessä tutkimuksessa. Eri suuntauksia edustaa mm. Robert Putnam, James Coleman, Pierre Bourdieu ja Alejandro Portes. Suuntaukset saattavat painottua eri sosiaalisen pääoman osa-alueisiin, kuten yhteisön verkostojen tiiviyyteen tai yksilön asemaan verkostoissa. Painottuessaan tiettyyn osaan sosiaalista pääomaa, eri näkökulmat jättävät huomiotta joitain muita näkökulmia. (Ruuskanen 2002, 9–20.)

Sosiaalista pääomaa paljon tutkinut ja sen suuremman yleisön tietoisuuteen tuonut Robert Putnam (1995) määrittelee sosiaalisen pääoman siten että se kuvastaa verkostoituneisuutta, normeja sekä sosiaalista luottamusta, joka taas ohjaa koordinoitumista ja yhteistyötä (Putnam 1995, 67). Tätä samaa määritelmää käytetään lukuisissa muissa tutkimuksissa. Sosiaalista pääomaa mitattaessa pääulottuvuuksia ovatkin luottamus, vuorovaikutus, verkostot, normit, arvot ja yhteisymmärrys (Simpura 2002, 205). Sosiaalisella pääomalla voidaan tarkoittaa myös tunnetta yhteisöön kuulumisesta, arvostuksen kokemuksia ja luottamuksen tunnetta (Jones ym. 2014, 191). Fergus McNeill (2009) taas määrittelee sosiaalisen pääoman koostuvan niistä sosiaalisista verkostoista ja suhteista perheiden sisällä sekä laajemmissa yhteisöissä, jotka luovat ja tukevat mahdollisuuksia muutokseen (McNeill 2009, 39).

Putnamin määrittelemänä sosiaalinen pääoma tarkoittaa ihmisten keskinäistä luottamusta, normeja ja verkostoja, jotka parantavat yhteiskunnan toimintaa. ”Putnamilainen” yhteisöllisyys ja sosiaalinen pääoma ovat itse asiassa heikkoa vahvoissa ryhmissä, koska ne voivat kansakunnasta katsottuna olla haitallisia. (Hyypä 2002, 50–51.)

Putnam (2000) itse toteaa sosiaalisen pääoman olevan työkalu, jonka voi ohjata hyviin tai huonoihin tarkoituksiin (Putnam 2000, 22). Sosiaalinen pääoma ei siis itsessään sisällä käsitystä hyvästä tai huonosta vaan sen voi ohjata hyviin tai huonoihin tarkoituksiin. Tässä tutkimuksessa tarkastelenkin sosiaalisen pääoman vahvuutta ja sen vaikutuksia yksilöön. En tutki esimerkiksi sitä mahdollisuutta, että sitä käytetään rikosten tekemiseen.

Sosiaalinen pääoma on käsitteenä teoreettinen ja väljä ja tästä syystä kritiikille altis (Hyypä 2002, 53). Sosiaalista pääomaa on kritisoitu käsitteenä, koska eri tutkimuksissa se on saanut erilaisia merkityksiä aina mikrotason ilmiöstä laajoiksi yhteiskunnallisiksi selitysmalleiksi (Ruuskanen 2001, 4). Sosiaalisen pääoman voi nähdä myös eriarvoistavana tekijänä lisäämällä kuilua sen ulkopuolelle jäävien kanssa ja rajoittamalla sitä, ketkä pääsevät käsiksi ryhmän tuottamaan sosiaaliseen pääomaan. Se voi pahimmillaan olla haitallista sen ulkopuolelle jäävien näkökulmasta. (Esim. Kajanoja 2009, 75–76; Bordieu 1986, 53; Healy & Hampshire 2002, 232–233.) Tässä tutkimuksissa rajoitan sosiaalisen pääoman tarkastelun vain tutkittavan moottoripyöräjengin jäseniin.

Sosiaalista pääomaa käytetään käsitteenä usein, mutta sitä käytetään myös paljon väärin (Woolcock 2000, 26). Sosiaalisen pääoman mittaamisesta ja sen keinoista ei olla yhtä mieltä tieteellisessä keskustelussa, eikä käsite ole selkeä. Silti sen mittaamista ja tutkimista tulisi jatkaa, koska näin voidaan koetella käsitteitä ja mittareita ja lisätä ilmiön monimuotoisuuden ymmärtämistä. (Simpura 2002, 218–220.) Juuri tästä syystä pyrin määrittelemään tarkasti sen, mitä sillä tämän tutkimuksen kontekstissa tarkoitetaan.

Sosiaalisen pääoman käyttöä ja tutkimista tukee siihen sisältyvät tutkimukselliset hyödyt. Sosiaalinen pääoma nostaa yhteisöjen sosiaaliset suhteet ja resurssit kiinnostuksen kohteeksi (Ellonen 2008b, 162). Se nostaa esille sen tosiseikan, että rahallisen pääoman ulkopuolella olevat pääoman muodot voivat myös olla merkittäviä voiman ja vaikutuksen lähteitä (Portes 1998, 2). Sosiaalinen pääoma on käsitteenä kiinnostava, koska se

sopii käytettäväksi moniin eri tieteenaloihin. Se sopii taloustieteeseen, sosiaalitieteisiin, valtiotieteisiin, sosiaalipsykologiaan ja terveystieteisiin (Hyypä 2002, 50).

Sosiaalinen pääoma keskittyy sosiaalisuuden tuomiin positiivisiin hyötyihin asettaen sivuun sen vähemmän viehättävät puolet (Portes 1998, 2). Sosiaalinen pääoma edistää yhteisön hyvinvointia ja tehostaa sen jäsenten tavoitteiden toteutumista (Ruuskanen 2002, 5). Tästä syystä tässä tutkimuksessa pyrin käsittelemään sosiaalista pääomaa kokonaisvaltaisesta näkökulmasta ottamalla huomioon eri näkökulmat. Erityisesti ne näkökulmat, jotka ovat tutkittavan yhteisön ja sen jäsenten kannalta olennaisia.

Sosiaalisen pääoman käsittelyssä päädyin niin sanottuun synergianäkökulmaan. Synergianäkökulma, joka pyrkii yhdistämään eri näkökulmien empiriaan perustuvat osat, määrittelee sosiaalisen pääoman sosiaalisiin rakenteisiin juurtuneiksi normeiksi ja sosiaalisiksi suhteiksi, jotka mahdollistavat koordinoinnin haluttujen tavoitteiden saavuttamiseksi (Woolcock 2000, 37; kts. myös Ellonen 2008a, 46; Coleman 1988, 101). Synergianäkökulma on laajin ja pitää sisällään muut sosiaalisen pääoman näkökulmat (Kajanoja 2000, 57). Tällainen tapa käsittää sosiaalinen pääoma mahdollistaa sen ymmärtämisen pienemmän yhteisön näkökulmasta mikrotasolla (Woolcock 2000, 38). Koska en tutki laajoja yhteiskunnallisia ilmiöitä, kuten Robert Putnam (2000) tai Pierre Bordieu (1986), vaan pienempää selkeästi rajattua yhteisöä, sopii synergianäkökulma hyvin käyttööni.

Synergianäkökulman pohjalla vaikuttaa vahvasti James Colemanin (1988) määritelmä, jonka mukaan sosiaalinen pääoma muodostuu ihmisten välisissä vuorovaikutussuhteissa ja tuottaa hyödyllistä toimintaa. Coleman antaa esimerkkinä ryhmän, jonka jäsenten välillä on luottamusta. Colemanin mukaan tällainen ryhmä voi saavuttaa enemmän verrattuna ryhmään, jossa ei ole luottamusta jäsenten välillä. Sosiaalinen pääoma määritellään sen vaikutuksen (function) kautta. Sosiaalinen pääoma tarkoittaa siis sosiaalisten rakenteiden osallisilleen antamia resursseja, joilla he voivat saavuttaa päämääriään. (Coleman 1988, 100–101.) Colemanin määritelmällä sosiaaliselle pääomalle korostuu yksilön saamat hyödyt (Korkiamäki 2016, 73).

Sosiaalinen pääoma ei ole yksittäinen asia, vaan se muodostuu useista eri kokonaisuuksista, joilla on yhteisiä elementtejä. Näitä kokonaisuuksia yhdistäviä elementtejä ovat niiden muodostumien sosiaalisista rakenteista ja se, että ne tuottavat tai mahdollistavat

jonkin asian saavuttamisen. (Coleman 1988, 98.) Colemanin määrittelemänä sosiaalinen pääoma on enemmän suljettujen yhteisöjen ominaisuus, joka edistää sen yhteisön jäsenten hyvinvointia (Hyypä 2002, 51).

On hyvä huomata, ettei Coleman ole yksin määritelmänsä kanssa. Tutkimuskirjallisuudessa sosiaalisesta pääomasta on kasvava yksimielisyys siitä, että sosiaalinen pääoma muodostuu nimenomaan yksilöiden kyvystä hyötyä jäsenyydestä johonkin sosiaaliseen verkostoon tai rakenteeseen (Portes 1998, 6). Esimerkiksi Alejandro Portes ja Julia Sensenbrenner (1993) määrittelevät sosiaalisen pääoman yhteisöllisyyden sisältäminä oletamuksina toiminnalle, jotka vaikuttavat yhteisön jäsenten taloudellisiin päämääriin ja muuhun tavoitehakuiseen toimintaan. Muun tavoitehakuisen toiminnan ei tämän määritelmän puitteissa tarvitse kohdistua taloudelliseen kenttään. (Portes & Sensenbrenner 1993, 1323.)

Sosiaalisessa pääomassa merkittävää on se, että se koostuu yksilöiden välisistä suhteista (Coleman 1988, 116). Tutkijat ovat yksimielisiä siitä, että sen lähteenä on muut ihmiset. Jotta voi omata sosiaalista pääomaa, täytyy olla suhteissa muihin ihmisiin. (Esim. Portes 1998, 7; Putnam 2000, 19; Viialainen 2001, 20.)

Putnamin mukaan sosiaalisen pääoma koostuu ihmisten välisistä vastavuoroisuuden normeista ja luotettavuudesta, jotka nousevat sosiaalisesta kanssakäymisestä (Putnam 2000, 19). Sosiaalisen pääoman mekanismit voidaankin jakaa kahteen pääulottuvuuteen, luottamukseen ja kommunikaatioon (Ruuskanen 2001, 45–46). Sosiaalisella pääomalla viitataan siis sosiaalisten ympäristöjen tiettyihin ulottuvuuksiin. Näihin ulottuvuuksiin kuuluu sosiaaliset verkostot, normit ja luottamus. Nämä ulottuvuudet edistävät yhteisön jäsenten välistä vuorovaikutusta ja toimintojen yhteensovittamista. (Ruuskanen 2002, 5.)

Vaikka lähestyn sosiaalista pääomaa synergianäkökulmasta, jätän muutamassa tutkimuksessa tuotuja sosiaalisen pääoman ulottuvuuksia pois. Tämä johtuu siitä, että sosiaalista pääomaa on kritisoitu liian laajana käsitteenä, jonka takia se menettää merkitystään eikä tällöin tarkoita enää mitään (kts. Hyypä 2002 ja Ruuskanen 2001). Putnam (2000) jakaa sosiaalisen pääoman kahteen luokkaan: inklusiiviseen ja eksklusiiviseen. Inklusiivisella hän tarkoittaa sellaista sosiaalista pääomaa, joka toivottaa tervetulleeksi laajemman joukon ihmisiä. Eksklusiivisella hän tarkoittaa sellaista sosiaalista pääomaa,

joka on rajattua pienelle joukolle ihmisiä. (Putnam 2000, 22.) Tässä tutkimuksessa kyse on eksklusiivisesta sosiaalisesta pääomasta.

Sosiaalinen pääoma voidaan määritellä laajemmin myös niin, että siihen kuuluu pysty-suoria rakenteita ja viranomaisohjailua, eikä pelkästään horisontaalista luottamusta ja vuorovaikutusta (Hyypä 2002, 51–52). Sen lisäksi sosiaalista pääomaa käytetään kuvaamaan yhteiskunnallista statusta, joka voidaan suoraan muuttaa rahaksi (esim. Bordieu 1986).

On kiinnostavaa huomata, että näissäkin määritelmissä sosiaalisen pääoman välittymismekanismi on sama. Sosiaalinen pääoma edellyttää henkilön ajan, keskittymisen ja huomion kiinnittämistä sosiaaliin verkkoihin, joiden myötä hän pitkällä tähtäimellä hyötyy niistä tavalla tai toisella (Bordieu 1986, 55). Ongelma tuleekin siinä, että Bordieu näkee sosiaalisen pääoman arvon lähinnä sen kykynä muuttua omaisuudeksi (mt., 54–55).

Sosiaalitieteissä on väljä yksimielisyys sosiaalisen pääoman merkityksestä. Tämä merkitys sisältää sosiaalisten resurssien suuntaamisen omien hyötyjen saavuttamiseksi verkostojen, luottamuksen ja vastavuoroisuuden normien avulla. Sosiaaliseen pääomaan voidaan luokitella sekä sosiaalisen kanssakäymisen edellytykset että sen tuotokset. (Kouvo & Räsänen 2005, 24–25.) Vaikka sosiaalisesta pääomasta koituu merkittäviä seurauksia, sitä ei tulisi mitata sen seurauksilla (Hyypä 2002, 57). Tästä syystä käsitte-len sitä pääosin resurssina ja tarkastelen seurauksia lähinnä mielenkiinnon vuoksi.

Seurauksia käsiteltäessä on hyvä muistaa, että tämän tyyppisen laadullisen tutkimuksen yhteydessä ei voi selkeästi osoittaa, että jokin seuraus johtuu juuri sosiaalisesta pääomasta. Tämä on osasy sille, että käsittelen sosiaalista pääomaa juuri resurssina. Myös kaikki pääteoreetikot, kuten Bourdieu, Coleman ja Putnam, pitävät sosiaalista pääomaa resurssina (Hyypä 2002, 57).

Käsittelen tässä tutkimuksessa sosiaalista pääomaa yksilön näkökulmasta. En ota kantaa yhteiskunnalliseen näkökulmaan eli sosiaalisen pääoman vaikutukseen yhteiskunnalli-siin ilmiöihin, kuten demokratian toteutumiseen. (Kts. Ellonen 2008a, 33–34.) Tutki-mukseni voi nähdä osana niin sanottua sosiologista tutkimustraditiota, ei valtio-opillista tutkimustraditiota. Sosiologisessa tutkimustraditiossa pyritään tarkastelemaan sosiaali-

sen pääoman erilaisia vaikutuksia yksilöihin ja rajattuihin ryhmiin, ei sen yhteiskunnallisia vaikutuksia. (Ellonen 2008a, 36.)

Sosiaalista pääomaa esiintyy myös tiiviiden ryhmien ulkopuolella, mutta osa sosiaalista pääomaa lisäävistä luottamuksen lähteistä on ryhmäsidonnaisia (Portes & Sensenbrenner 1993, 1332). Sosiaalista pääomaa on kahdenlaista: vahvoihin siteisiin perustuvaa ja heikkoihin siteisiin perustuvaa. Heikkoihin siteisiin perustuvalla sosiaalisella pääomalla tarkoitetaan luottamusta kenen tahansa yksilöiden välillä ja luottamusta instituutioihin. Vahvat siteen taas mittaa kiinteää yhteyttä lähipiiriin. (Kajanoja 2009, 74.) Tässä tutkimuksessa keskityn vahvoihin siteisiin perustuvaan, koska se mittaa paremmin tutkittavaa aihetta. Bordieukin (1986) tunnustaa, että sosiaalisen pääoman tuomiin resursseihin pääsy voi edellyttää nimellistä kuulumista johonkin ryhmään (Bordieu 1986, 51).

5.2 Sosiaalinen tuki

Yksi sosiaalisen pääoman ilmenemismuoto on sosiaalinen tuki (Ellonen 2008a, 46). Synergianäkökulman etu on se, että se lisää vanhoihin hyviksi todettuihin määritelmiin sellaisia yleiskäsitteitä, joita ei välttämättä aina ole käytetty. Juuri sosiaalinen tuki on tällainen yleiskäsite, jota esimerkiksi Coleman ei ole sellaisenaan sisällyttänyt määritelmäänsä. Tästä huolimatta sosiaalinen tuki sisältää useita niistä mekanismeista, joista myös Coleman puhuu. Sosiaalinen tuki on yksi sosiaalisen pääoman välittäjämekanismi. Yhteisön tarjoama sosiaalinen tuki voi olla sellaista, että yksilö ei sitä välttämättä koe, vaan se on yhteisöllinen ominaisuus. (Ellonen 2008b, 162.)

Sosiaalisen tuen voi määritellä vuorovaikutteisena sosiaalisena prosessina, joka näyttäytyy yhteisöllisenä elementtinä (Ellonen 2008a, 51). Se koostuu neljästä osasta: emotionaalisesta tuesta, instrumentaalisesta tuesta, informatiivisesta tuesta ja arvioinnista (Tardy 1985, 189). Lähestyn sosiaalisen pääoman läsnäoloa tutkittavassa yhteisössä näiden neljän osan kautta.

Emotionaaliseen tukeen kuuluu luottamus, välittäminen ja empatia (mt., 189). Colemanin (1988) mukaan sosiaalinen pääoma onkin riippuvainen luottamuksesta (Coleman 1988, 102). Se on sosiaalisen pääoman keskeinen piirre (Hiilamo 2011, 4) ja yksi sosiaalisen pääoman merkittäviä indikaattoreita (Hyypä 2002, 148). Sosiaalinen pääoma

vaatii toimiakseen luottamusta (Coleman, 1988, 103) ja se helpottaa toimijoiden välistä yhteistyötä ja vuorovaikutusta vähentämällä sosiaalsiin suhteisiin liittyvää satunnaisuutta (Ruuskanen 2001, 45).

Sosiaalista pääomaa tarkasteltaessa nimenomana yksilön kannalta, huomio voidaan kiinnittää käytettävissä oleviin verkostoihin ja verkostoissa vallitsevaan luottamukseen (mt., 49). Luottamusta on monenlaista ja sosiaalisesta pääomasta puhuttaessa tarkoitetaan sosiaalista luottamusta, eli luottamusta toisiin ihmisiin. Tämä ei välttämättä tarkoita luottamusta esimerkiksi julkisiin instituutioihin. (Putnam 2000, 137.)

Haastattelija: Mites nää jengin muut jäsenet, kuinka hyvin sie luotat niihin?

Haastateltava: Kuinka hyvin? No täysin tietenki.

Haastattelija: Täysin? Pystyisikse missä tahansa asiassa niinku luottamaan niihin?

Haastateltava: Joka asiassa.

Haastattelu 1

Haastattelija: Sie puhuit tästä niinku veljeydestä niin luotaksie näihin sun kerholaisiin?

Haastateltava: Kyllä.

Haastattelija: Missä asioissa sie luotat?

Haastateltava: No jos vaikka sanotaan näin ettäku mä kerron luottamuksella heille jonku asian joka vaikka liittyy minuun nii mie tiedän että se ei heijän suusta se ei lähe eteenpäin.

Haastattelu 2

Niin ku oon saanu kuite semmosen porukan ympärille mihi voi luottaa nii kyllä sitä vähä on semmonen turvallisempi olo ja seesteisempi olo. Että kai se sillon on vaikuttanu positiivisesti mun hyvinvointiin.

Haastattelu 2

Pidän hyödyllisenä avata luottamusta tarkemmin, koska avaamatta käsitettä haastattelijoiden vastaukset eivät ole tarkemmin analysoitavissa. Luottamus toista osapuolta kohtaan voidaan määritellä toisen osapuolen toimien ennustettavuudella (Ruuskanen 2001, 45). Luottamuksella vähennetään epävarmuustekijöitä ja tulevaisuuden ennustettavuus on luottamuksen yksi pääelementti. (Ilmonen 2005, 62.) Luottamuksen voi siis ymmärtää sosiaalsiin vuorovaikutustilanteisiin osallistuvien toiminnan ennustettavuudella (Mäkelä & Ruokonen 2005, 23). Ennustettavuus nousi esille haastatteluissa monella tavalla. Muutama haastattelija pystyi ennustamaan jengikavereiden käytöstä niin pitkälle, että tiesi missä asioissa voi luottaa ja missä ei. Tämä näkyi myös niin, että tiesi milloin toinen puhuu totta ja milloin valehtelee.

Haastattelija: Mites muut sun jengin jäsenet, luotaksie niihinki yhtä vähän (kuin yleisesti ihmisiin)?

*Haastateltava: Ei kyllä mä jengin jäseniin luotan vähän enemmän. *Molemmat nauraa**

Haastattelija: Joo.

*Haastateltava: Se että. *sytyttää tupakan* Siinäku vuosia on. Yhteisiä vuosia takana nii sitä oppii tuntemaan ihmisiä ja sä pystyt sillon niinku luottamaan myös siihen epäluottamukseen.*

Haastattelija: Mitä tarkoitat sillä?

Haastateltava: Juuriki sitä että jos joku vaikka sanoo jotaki nii mä tiän että onko se sitte aivan totta tai ei.

Haastattelu 3

Että tuota yksilötasolla jos ajatellaan nii siellä on muutama semmonen jätkä että mä voisin oikeesti uskoa vaikka oman henkeni niitten käsiin. En välttämättä akkaani ko aattelee esimerkiksi nyt jos käytetään yhtä mejän kaveria silleen esimerkkinä nii sehän nyt saatana varmana kompastuis siihen muijaan semmonen Auervaara mutta sanotaanko että rahat ja henkeni voisin antaa hälle koska tahansa vahittavaksi.

Haastattelu 4

Haastattelija: Sie tuossa mainittit että luotat vaikka henkes tai monen muunki asian suurimman osan käsiin mut sitte sivusit sitä jonki verran että ehkä niinku naisasioissa et välttämättä luottais nii onko se yleisempää vai puhuiikko vaa yhestä henkilöstä?

Haastateltava: Ei, ei se ollu, ei se ollu niinku yleisempää et se oli ehkä enemmänki semmonen puoliksi tsoukki että kyllä niinkö sillon ku puhutaan niinku silleen että joku on jonku old lady elikkä ku puhutaan että se on sun aivan niinku oikeasti sanotaan että se on sun nainen jonka kans sä oot ni niitähän pyritään kohtelemaan samalla kunnioituksella muitten toimesta kun sinä kohtelet sitä kerhoveljeäsi.

Haastattelu 4

Putnam (1995) pitää luottamuksen lisäksi toisten kanssa tekemisissä olemista merkittävänä tekijänä sosiaalisessa pääomassa (Putnam 1995, 74–75). Tekemisissä olemisen voi nähdä mahdollistavan luottamuksen, koska luottamuksen syntyä ja yleistymistä yhteisössä mahdollistaa yksilöiden väliset jatkuvat sosiaaliset siteet (Mäkelä & Ruokonen 2005, 23). Tätä voi kutsua myös tuttuutena. Suhteessa oleva luottamus perustuu osaksi henkilöiden väliseen tuttuuteen. Tuttuus siis lisää henkilöiden välistä luottamusta. (Ilmonen 2002, 138.)

Aineistossa tuttuus nousi esille sekä havainnoinnissa että haastatteluissa. Osa haastateltavista kertoi olevansa tekemisissä toistensa kanssa päivittäin. Osa kertoi näkevänsä toisia joskus päivittäin ja joskus viikoittain. Myös jengin sisäinen whatsapp-ryhmä nähtiin hyödyllisenä osana jatkuvaa kommunikaatiota.

Jengin jäsenet tuntevat toisensa selvästi erittäin hyvin. Tiedetään mistä toinen tykkää, mitä toisen elämään kuuluu, mikä toista ärsyttää, mikä on toisen lempijuoma ja minkälainen historia ja tausta toisella on. Yhteisiä kokemuksia tuntuu myös jokaisella olevan paljon. Toisten jäsenten tunteminen auttaa ymmärtämään

myös mitä toinen yrittää sanoa, vaikka ulkoapäin katsottuna jonkin kommentin tarkoitus voi jäädä epäselväksi.

Havainnointi 3

Haastattelija: Kuinka paljon sie oot tekemisissä sun niinku muitten kerhokavereitten kanssa?

Haastateltava: Osan kanssa päivittäin, osan kanssa viikon parin välein esimerkiksi. Mutta kyllähän niinku nykyään teknologia-aikana nii kyllähän niinku viestejä laitetaan koko ajan että meillä on ryhmät missä keskustellaan että vaikka et fyysisesti oo tekemisissä nii koko ajan kuitenkin viestejä laitetaan ja tietää mitä toiselle kuuluu.

Haastattelija: Joo. Onks teillä joku tällöinen puhuit jostaki ryhmästä mikä ryhmä se on?

Haastateltava: No whatsappi ryhmiä useampiakin oikeastaan. Keskustellaan kerhon asioita ja ihan muuten vaan jauhetaan paskaa.

Haastattelu 2

Kommunikaatiossa olennaista on informaation välittyminen ja osapuolten kyky ymmärtää toisiaan (Ruuskanen 2001, 46). Luottamus, kyky ymmärtää toisia ja suhteen syvyys on saanut jengin sisällä sellaisen muodon, että jengiläiset kutsuvat toisiaan veljinä. Veljeys oli kantava teema koko tutkimuksen teon aikana. Se näkyi koko aineistossa ja nousi esille eri teemojen käsittelyn yhteydessä. Veljeys tuntui määrittävän tutkittavien suhdetta ja luottamusta toisiinsa.

Jäsenten välillä on selkeästi vahva side, joka näkyy heidän tavastaan tervehtiä aina käytyihin keskinäisiin syvällisiin keskusteluihin ja kaikesta siltä väliltä.

Havainnointi 2

Jäsenet myöskin viittaavat toisiinsa jatkuvasti sekä keskenään että ulkopuolisille puhuessa veljinä.

Havainnointi 1

Haastattelija: No sitte aika usein oot viitanu tässä näihin sun muihin kerho niinku kavereihin veljinä. Mitä se tarkoittaa se veljeys?

Haastateltava: Se tarkoittaa sitä että ollaan niin läheisiä että ollaan niinku veljiä. Ei samaa verta mutta kuitenkin pietetään toisia veljinä. Että ei olla enää ystäviä tai kavereita vaan että ollaan jo niin läheisiä että ollaan veljiä.

Haastattelu 2

Haastattelija: No tuota te täällä monesti käytätte tätä termiä veli. Mitä se veljeys tarkoittaa?

Haastateltava: Se on ystävyys, luottamus. Se on niinko. Johan sää tiiät ettäkö, no tää on huono vertaus mutta niinko joskus aikoinaan kaksoistakesäsenä ku puhutaan jostaki tyypistä että hän on minulle ku veli. Se on vähän niinkö sama asia mutta ei siltikää sama asia. Miten se. Hankala vähän. Mää oon vähän huono avaamaan näitä tällöisiä ajatuksia. Kaikkeaa mulla liikkuu kyllä päässä vaikei uskoiskaan. Mutta itelle se niinkö veljeys on luottamusta, kunnioitusta ja, sisältävä paketti että. Ja sitte että kuuluu porukkaan ja meillä on se oma porukka. Auteetaan toisia ja. Se on niinku käyttäydytään niinko veljet toisiamme kohtaan.

Haastattelu 1

Joistaki tulee vaan semmosia ihmisiä et ne on sulle nii läheisiä ja tärkeitä että niitä on helppo puhutella. Tavallaan nostaa ne mielummi vähän niikö siitä, kai-

kista muista yläpuolelle. Mää ainaki niinkö jos mää jollekki sanon niinku sillee että bro nii kyllä se mulle se meinaa sitä että se on oikeasti mulle tärkeä ihminen.
Haastattelu 4

Yhteiset toiminnot lisäävät tuttuutta ja Coleman (1988), Putnam (1995) ja Bordieu (1986) ovatkin kaikki yksimielisiä siitä, että keskeistä sosiaalisen pääoman rakentumisessa on yhteisö (Ellonen & Korkiamäki 2005, 417). Kuten neljännessä luvussa kävi ilmi, jengin toiminta perustuu paljolti yhdessä asioiden tekemiselle, joka on omiaan tuttuuden ja luottamuksen lisäämisessä.

Tehään yhdessä porukalla? No tottakai ensinnäki just kaikki noi tommoset illanistujaiset, mökkireissuja tietyllä porukalla aina sillee että meillä yhtäkkiä saattaa joku vaan keksiä että hei lähetään jätkät käymään mökillä viikoloppu ja sinne kasataan jonkunnäkönen porukka ketkä nyt pääsee ja haluaa lähteä. No sitte on tietenki nämä kaikennäköset kissanristiäiset ja muut nii siellähän jos joku meistä saa vaikka lapsen tai tälleen nii kyllä se tuntuu että niinkö aika keskenämme me niissä yleensä ollaan että.
Haastattelu 4

Me käyään ajelemassa yhdessä, me grillataan, juhlitaan synttäreitä, saunotaan.
Haastattelu 5

Vaikka jengin jäsenet tuntevat toisensa hyvin, luottamus voi syntyä myös siitä, että joku kuuluu samaan sosiaaliseen verkostoon, vaikka häntä ei tunnettaisikaan (Ilmonen 2002, 141). Tämä näkyi haastatteluissa muun muassa niin, että jos joku ei ollut enää jengin jäsen, luottamus häneen ei ollut enää samalla tasolla. Luottamus näkyy jengin jäsenten välillä, ei esimerkiksi jengin jäsenten ja ulkopuolisten välillä.

Haastattelija: Mites jos ei puhuta niistä riitasista lähöistä vaan niistä muista nii se on jengille ihan ookoo että ku lähtee että siitä ei jää mitään pahaa verta?
Haastateltava: Ei jää pahaa verta.
Haastattelija: Joo.
Haastateltava: Tottakai sillon. Niin. Ollaan vieläki ystäviä mutta ei sitä sitte enää niin helposti voija luottaa toiseen että jos on kerran lähteny nii se on kerran lähteny.
Haastattelu 2

Kyllä mä niinku luotan ja ei oo hetkeäkään semmosta että epäilisin että joku kerhon jätkistä vaikka niinku kääntäs mulle selän jos mä tarvin apua.
Haastattelu 3

Ryhmä voi siis toimia eräänlaisena takuuna siitä, että saava osapuoli antaa myöhemmin jotain antavalle osapuolelle (Portes 1998, 9). Luottamus voikin perustua sosiaalisen ympäristön kontrollilla normien ja sääntöjen avulla (Mäkelä & Ruokonen 2005, 23). Tutkimuksissa sosiaalisen pääoman mekanismeina mainitaan yleisesti yksilöiden väliset sosiaaliset siteet siten, että osapuolien toiminta on ennustettavaa, eikä osapuolet toimi petollisesti vain omaa etua tavoitellakseen. Tällainen ennustettavuus voi perustua esi-

merkiksi sosiaalisen ympäristön kontrolliin normeja ja sääntöjä luomalla. (Ruuskanen 2001, 45.) Yhteisö ikään kuin valvoo luottamuksen toteutumista. Sosiaalisen pääoman kannalta tärkeä oletamus yhteisöllisyyden sisällä on ryhmän jäsenyydestä syntyvä valvottu luottamus. Valvotulla tässä yhteydessä tarkoitetaan sitä, että sitä valvotaan ryhmän tuomilla palkkioilla ja rangaistuksilla. Valvottu luottamus saa ryhmän jäsenen toimimaan oman edun tavoittelun sijasta ryhmän hyväksi. (Portes & Sensenbrenner 1993, 1325–1326.)

Tutkittava jengi toteuttaa tällaista valvontaa omilla säännöillä ja rangaistuksilla, joita on käsitelty luvussa kolme. Toimivat säännöt voivat olla osa sosiaalista pääomaa. Tällainen sosiaalinen pääoma ei pelkästään edesauta tietyissä toimissa, vaan myös rajoittaa toisia toimia. (Coleman 1988, 105.) Säännöt siis lisäävät luottamusta, koska ne lisäävät ennustettavuutta. Eräässä haastattelussa luottamuksen säilyttäminen ja rehellisyys tulivat mainituksi omana sääntönä.

Sääntöjä. Ihan perussäännöt. Siivotaan paikat ja ollaan ihmisiksi. Luottamus pitää säilyttää ja ei saa valehella ja. Niin. On niitä kaikellaisia ko muistais vaan.
Haastattelu 1

Yksi selittävä tekijä jengin sisäiselle vahvalle luottamukselle voi olla se, että valvottu luottamus ryhmän sisällä on sitä suurempi, mitä enemmän ryhmä kokee ulkopuolelta tulevaa diskriminointia. Valvotun luottamuksen teho sosiaalisen pääoman lisäämiseksi käänteisesti laskee sen mukaan, mitä enemmän vaihtoehtoja ryhmän ulkopuolella on sosiaaliselle menestymiselle ja taloudellisille mahdollisuuksille. (Portes & Sensenbrenner 1993, 1336.) Jengin sisäistä luottamusta voi siis lisätä se, että jengiläisten ei ole yhtä helppo saavuttaa statusta, kunnioitusta ja yhteiskunnan hyväksyntää kuin muiden ihmisten (Watson 1982, 346).

Luottamukseen liittyy läheisesti myös vastavuoroisuus, joka on olennainen osa sosiaalista pääomaa (Putnam 2000, 19). Vastavuoroisuus vahvistaa sosiaalista pääomaa (Viialainen 2001, 20).

Se on vähän semmonen laaja käsite että miten autetaan. Ja yleensä kaikki aina auttaa molemmin ja puolin.
Haastattelu 1

Sosiaalinen pääoma voidaan nähdä muodostuvan vastavuoroisuuden kautta, eli oletuksena siitä, että palveluksesta saa itse vastapalveluksen myöhemmin. Tavallaan palveluksen saaja jää velkaa palveluksen antajalle. (Portes 1998, 8.) Vastavuoroisuus muodostuu

olettamuksesta, jonka mukaan tosille tehdyistä palveluksista, annetusta informaatiosta ja muista arvostetuista asioista on oletettavissa vastapalveluksia (Portes & Sensenbrenner 1993, 1324). Antava osapuoli voi vastapalveluksen lisäksi odottaa saavansa hyväksyntää ryhmältä (Portes 1998, 9).

Haastattelija: No luotaksie jos sie tarvisit jotaki apua tai tukea jengiltä nii luotaksie että sie sitä saat?

Haastateltava: Ei se oo pelkästään luottamista, mää tiiän että mää saan sen. Ja sama toisin päin jos joku meistä tarvii apua nii mää on ihan varmana ensimmäisenä jeesaamassa. En pelkästään sen takia että se on myös velvollisuus vaan ihan yksinkertaisesti sen takia että kaikki jotka siinä niinku tällä hetkellä on nii ne oikeesti on ystäviä nii tottakai niitä autetaan.

Haastattelu 4

Henkilöiden välisten suhteiden kautta muodostuva sosiaalinen pääoma ei kuitenkaan johdu pelkästään vastavuoroisuuden periaatteesta, eli siitä että henkilö tekee toiselle palveluksen vastapalveluksen toiveessa. Ryhmästä syntyvän sosiaalisen pääoman muodostumiseen vaikuttaa yksilöiden ajatus siitä, että annettuaan jotain ryhmän toiselle jäsenelle, se palautuu itselle ryhmän kautta esimerkiksi statuksen, kunnian tai hyväksynnän muodossa. (Mt., 8–9.) Vastavuoroisuus ei siis tarkoita sitä, että palveluksen tehdessä tai apua antaessa, toisen täytyy heti tehdä vastapalvelus. Sosiaalisesta pääomasta puhuttaessa kyseessä on enemmän yleinen vastavuoroisuus, joka perustuu ajatukseen siitä, että kun apua annetaan, sitä myös saadaan. Vastapalvelusta ei odoteta välittömänä seurauksena. (Putnam 2000, 21.) Eräässä haastattelussa haastattelija tuo selkeästi esille sen, ettei jengin sisäiset suhteet toimisi niin, että jokaisesta palvelusta odotettaisiin vastapalvelusta.

Ei kellään meistä ei ois pakko auttaa toisiamme millää lailla mutta me ollaan ite valittu auttaa toisiamme. Ja sit se jos joku meistä alkas silleen niinku elämään tuotaki elämää näin että no muistaks silloin kaks vuotta mää tein sulle tälleen nii kyllä nyt ois reilua että sää teet näin. Silloin se ei toimis. Mut niinkö nyt kauanko se on niinku just se että sitä ennemminki muistaa et hei muaki on autettu nii sitä mielellään auttaa toista. Mutta se että jos siitä ruvetas vaatimaan vastapalveluksia nii ei se enää se tappas tavallaan kaiken sen hyvän mitä nyt on niinkö tullu vähän niinkö vaan automaattisesti siinä mukana. Se on semmonen meidän oma pieni tukiverkko. Se on niinku semmonen grippi vaikka tippusit kuinka korkealta nii sulla on aina jätkät kuitenkin siellä jotka ottaa kopin. Sehän siinä on niinkö.

Haastattelu 4

Tätä voi kutsua yleiseksi vastavuoroisuudeksi. Yleinen vastavuoroisuus voi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että tehdään palveluksia ihmisille, joilta ei odoteta ikinä vastapalvelusta, vaan ajatellaan, että saadaan hyöty takaisin jossain vaiheessa joltakin (mt., 134). Ryhmän muiden jäsenten tekemien palvelusten ei tarvitse kohdistua itseensä, koska

nähdessä muiden ryhmän jäsenten tekevän töitä ryhmän eteen, tulee tunne turvallisuudesta (McMillan & Chavis 1986, 17). Ryhmän jäsenen motivaatioon toimia ryhmän hyväksi voikin vaikuttaa negatiivisesti ajatus siitä, että muut eivät tee heidän velvoitteitaan (Baron ym. 1992, 59).

Yhteinen identiteetti, joka luo ajatuksen yhteisistä eduista voi myös olla luottamuksen lähteenä (Ruuskanen 2001, 45). Identiteetti perustuu keskinäiseen samanlaisuuteen, muista eroavaisuuteen ja jatkuvuuteen (Helve ym. 2005, 198). Kuten aikaisemmin on tuotu esille, moottoripyöräjengialakulttuurin jäseniä yhdistää yhteinen arvopohja, joka samalla erottaa heitä muista. Yksi sosiaalisen pääoman kannalta olennainen yhteisön sisältämä oletamus onkin yhteinen arvopohja, joka ehkäisee yksilöitä toimimasta puhtaasti itsekkäästi. Tällainen toiminta hyödyttää muita jäseniä ja yhteisöä. (Portes & Sensenbrenner 1993, 1323–1324.) Yhteinen arvokäsitys ja moraalinen ulottuvuus on merkittävä osa luottamusta (Ilmonen 2002, 142). Luottamus voi siis perustua siihen, että asetetaan pitkän tähtäimen yhteiset edut lyhyen tähtäimen omien etujen edelle ja edut koetaan kaikkien välillä yhteneväisiksi (Mäkelä & Ruokonen 2005, 23–24).

Vahvalla luottamuksella ja yhteisellä identiteetillä voi olla kääntöpuolensa. Eksklusiivinen sosiaalinen pääoma voi luodessaan vahvaa ryhmän sisäistä lojaliteettia luoda samalla vihamielistä suhtautumista ulkopuolisiin (Putnam 2000, 22). Kun luottamus on rajattua vain samankaltaisiksi koettuihin ihmisiin, voi seurauksena olla epäluottamus muita kohtaan. Tästä voi syntyä rasismia ja konflikteja muiden ryhmien kanssa. (Ruuskanen 2002, 21.) Haastatteluissa ei noussut esille suoranainen vihamielinen suhtautuminen muita kohtaan, mutta välinpitämättömyys muita kohtaan oli havaittavissa.

Semmosia vähän niinku tippunu siitä pois et sitä on yhtäkkiä huomannukki että no mielummi mää oikeestaan vietänki aikani vaikka kertsillä (tallilla) näitten jätkien kanssa entäku lähen väkisin istuun jonku semmosen työ jolla ei oikeestaan ole ollenkaan samallinen ajattelumaailma ja muuta.
Haastattelu 4

Luottamuksen lisäksi emotionaaliseen tukeen kuuluu välittäminen (Tardy 1985, 189). Välittäminen oli veljeyden lisäksi koko aineiston läpi kulkeutuva kantava teema.

Noo esimerkiksi mulla on (kertoo sukulaisten vaikeasta tilanteesta) nii hänestä on puhuttu paljon ja jätkät on ollu tukena ja turvana ja lohtuna ja.
Haastattelu 1

Haastattelija: Kuinka hyvin sie tunnet nää muut jengin jäsenet ja kuinka paljon sie oot tekemisissä niitten kaa?

Haastateltava: Päivittäin erittäin paljon ja voi sanoa että tunnen aika helvetin hyvin ja läpikotasin ne että. Kyl se on kuitenkin, me tiittää toistemme elämän tilanteet ja muut aika tarkkaan just sen takia, no se on just sitä et me ollaan tiivis porukka ja. Yks missä se näkyy tosi hyvin on se että jos me tiittää että jollaki menee vaikka vähä huonommin, on vähä vaikka justinsa rouvahuolia tai rahahuolia nii kyllä niitä osataan kysyä että no pärjääleksiä ja voiko jeesaa ja tälleä tai muuta että. Se on se mejän oma pieni kupla missä yhteisöllisyys hoidetaan niinku mejän kesken silleen niinku että. Se on toisin sanoen joo voi sanoa että kyllä aika, koen ainaki tuntevani helvetin hyvin.

Haastattelu 2

Välittämiseen liittyy olennaisesti henkilöiden välinen solidaarisuus. Yksi sosiaalisen pääoman kannalta olennainen yhteisön sisäinen olettamus onkin sidottu solidaarisuus (bounded solidarity), joka tarkoittaa tiivistä ryhmäytymistä. Tällainen ryhmäytyminen ei liity suoraan yhteiseen arvopohjaan, vaan yhteisten ongelmien kohtaamiseen. (Portes & Sensenbrenner 1993, 1324–1325.) Yhteisössä rakentuvat lojaalisuuteen perustuvat suhteet voivat muodostua erittäin merkityksellisiksi sen jäsenille (Aro 2011, 54). Myös solidaarisuus liittyy veljeyden teemaan. Toisten tukeminen ja veljeys on perustavanlaatuisia periaatteita moottoripyöräjengiläisten elämäntyyliä (Piano 2018, 360).

Moottoripyöräjengiläisten alakulttuuria kuvaa käsite ”oikeamielinen moottoripyöräilijä” (=righteous biker). Jokaisen moottoripyöräjengiläisen, joka haluaa tulla hyväksytyksi alakulttuuriin, on pyrittävä kohti käytöstä ja toimintaa, jota tämä käsite kuvaa. Sitä kuvaa hyvin henkilön suhtautuminen ja valmius uhrautua ”veljiensä” eli kerhon muiden jäsenten puolesta. (Mt., 357.) Solidaarisuus on siis sisällytettynä moottoripyöräjengiläisten väliseen veljeyteen. Jengin jäsen voi luottaa muiden jäsenten tukeen uhkaavissa tilanteissa, mutta ei voi käyttää tätä tukea hyödyksi aiheuttamalla turhia ongelmia jengille esimerkiksi tyhjänpäiväisillä baaritappeluilla (Wolf 1991, 99). Solidaarisuus tulee siis ilmi fyysisesti uhkaavissa tilanteissa. Tällainen solidaarisuus näkyy myös haastatteluisa.

No onhan ollu tilanteita että joku meistä on ollu esim. Jotaki meistä on vaikka uhkailtu tai ollu vaarassa että joku käy kimppuun nii kyllähän sitä mennään sitte kaikin voimin auttamaan. Että niinku tilanteesta riippumatta mennään auttamaan. Ja toisen rinnalla seistään että ei jätetä koskaan toista yksin.

Haastattelu 1

Joissakin tutkimuksissa jengin sisäinen solidaarisuus rajoitetaankin väkivaltaisiin tilanteisiin, eikä nähdä sen ulottuvan muualle jengielämään. Näissäkin jengin ryhmädynamiikkaa pidetään olennaisina, koska se lisää solidaarisuutta ja vahvistaa jengin jäsenten välisiä siteitä. Hyökkäys yhtä jengin jäsentä kohtaan on hyökkäys koko jengiä kohtaan.

(Esim. Decker 2013, 380.) Tämän tutkimuksen valossa jengin solidaarisuutta ei voi rajata vain väkivaltaisiin tilanteisiin, koska se nousee aineistossa esille monen muunkin asian yhteydessä. Eräs haastateltava kertoi pyrkivänsä auttamaan jengitovereita kaikissa tilanteissa, missä se vain on mahdollista.

Siis jos, jos joku on tarvinu kyydin johonki nii oon pyrkiny aina auttamaan ja viii miten työn ohella pystyy tai jostaki kaupasta on pitäny jotaki isompaa saaha kuletettua jonnekki kotia ja. Millon on pitäny viii bensaa ku on pyörästä loppunu bensa tai. On näitä kaikennäkösiä pikku tempauksia. Muuttokaverina oon ollu ja. Oon rahallisesti auttanu muita ja.
Haastattelu 3

Myös muut moottoripyöräjengejä tutkineet ovat päätyneet samaan johtopäätökseen. Erään tutkimuksen mukaan kokelasjäsenen päästyä jäseneksi, hän tulee osaksi veljeskuntaa. Veljinä toimiminen muodostuu yhdeksi ryhmän toimintaa määrittävistä toimintaperiaatteista ja ulottuu ryhmän ulkopuolelle asti. Ikään kuin veljenä oleminen alkaa määrittämään henkilön sosiaalista todellisuutta myös ryhmän ulkopuolella. Näin jengin vaikutus sen jäseneneen kasvaa. (Wolf 1991, 97.) Rikollisten moottoripyöräkerhojen jäsenet laittavatkin kerhoystävänsä kaikkien muiden suhteiden edelle (Lauchs ym. 2015, 2). Syynä sille, että jengin jäsenet pitävät toisistaan huolta, pidetään rajattua solidaarisuutta. Tällä tarkoitetaan identifioitumista omaan ryhmään ja ajatusta yhteisestä tulevaisuudesta, joka johtaa oman ryhmän jäsenten tukemiseen ja auttamiseen. (Portes 1998, 8.) Lojaalisuus on merkittävä arvo rikollisissa alakulttuureissa. Esimerkiksi perheestä huolenpittäminen on osa rikollisten alakulttuurein arvomaailmaa, mutta lojaalisuus menee senkin edelle (Taruvuori 2010, 109, 112–113). Eräässä haastattelussa nousi esille mielenkiintoinen seuraus solidaarisuudesta:

Haastattelija: No mikä se tarkoitus on jäsenille?
Haastateltava: Nii. Seki on varmaan aika henkilökohtanen. Sehän on se minun tämä. Olla osa sitä veljeskuntaa johon aina voi turvautua. Se on se mitä minä haen siitä ja se on se mitä mää saan.
Haastattelu 4

Yksi emotionaaliseen tukeen ja välittämiseen liittyvä tekijä on empatia (kts. Tardy 1985, 189). Kiinnostava piirre empatiassa on se, että ongelman koittaessa sitä voi saada ihmiseltä, joka on eri elämän osa-alueelta kuin ongelman aiheuttaja. Sosiaalinen pääoma näyttäytyykin resursseina oman sosiaalisen piirin ulkopuolella. Jos henkilöllä on ongelma eri elämän osa-alueella, voi toisella elämän osa-alueella olevalta sosiaalisen pääoman lähteeltä saada apua siihen. (Coleman 1988, 109.) Kaikki haastateltavat mainitsivat saaneensa tukea ja apua jengitovereilta kaikenlaisiin ongelmiin. Eriksiin mainittiin jengin ulkopuolisiin ongelmiin avun saaminen. Haastatteluissa myös kerrottiin siitä, että

asioista puhuessa ei joudu arvostelun kohteeksi, vaan tulee kuulluksi ihmisenä. Myös tuttuuden teema näkyy empatian yhteydessä. Ongelmista puhuessa muut tietävät milloin on vain kuunneltava ja milloin on aika antaa neuvoja.

Joo itte asiassa joo tällä hetkellä mulla on sanotaanko naisongelmia tai tämmönen. Nii. Naisasioita nii näistä oon hyvin paljon puhunu jätkien kanssa ja oon saanu henkistä tukea heiltä ja. Että kyllä niinku. Kyllä auttavat.
Haastattelu 1

No esimerkiksi (kertoo läheissuhteissa sattuneesta ikävästä asiasta) mikä oli itelle kuitenkin kova paikkaa silleen, siinä oli (kertoo lisää yksityiskohtia) ja tälle nii kyllähän sen tottakai itteenki vaikutti perkeleesti ja ei mulla ollu ketään kenen kanssa niinkö jutella siitä asiasta silleen paitsi mejän omat ukot. Siellä ei niinku saman tien tuu sitä semmosta että aletaan arvostelemaan tai tuputetaan omia neuvoja et siellä ymmärretään niinku se ero et koska joku kysyy neuvoa ja koska joku tarvii vaan jonku jolle se voi jutella.
Haastattelu 2

Me ollaan niinku nii eri lähtökohista kaikki on niinku peräsin että ei oo semmosta tyyppiä joka ei ois kokenu ees vähän sitä samaa minkä sää oot kokemassa. (kertoo yksityiskohtia henkilökohtaisesta elämästä) sit tulemaan aika paljon semmosta stressiä ja siinä tuli sitte burnouttia ja tämmöstä näin ja masennusta ja kaikkea nii. Kyllä mulla on ollu niinku semmonen oma pikkunen terapialaitoski tässä näin että on ollu niinku ihmisiä joitten kans pystyy puhumaan aina avoimesti ja ihan mistä vaan aiheesta.
Haastattelu 3

Silleen ihan vaikka jos ei mitenkää muuten nii ku on veljiä joiden kanssa keskustella sitte asioista jotka painaa vaikka mulla. Ja yleensäku keskustele asioista ne sitte helpottaa.
Haastattelu 4

Ja mä oon huomannu sen ainaki mistä mä ite tykkään tosi paljon et me ollaan helvetin avoimia toisiamme kohtaan silleen että semmosia asioita mistä ei välttämättä mielellään muille juttele nii se on jotenki luontevaa jätkien kans niitä jutella.
Haastattelu 2

Yksi sosiaalisen tuen muoto on instrumentaalinen tuki. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi omien taitojen ja ajan antamista muiden käyttöön sekä esimerkiksi rahan lainaamista. (Tardy 1985, 189.) Haastatteluissa tuli esille sekä rahan lainaaminen että rahan saaminen lainaksi. Kiinnostavaa on se, että eräs haastattelija kertoi kaikkien olevan köyhiä (persaukisia), mutta silti lainaavan rahaan muille jengin jäsenille tarpeen tullessa.

Rahallisesti tietenki ku kaikki ollaan persaukisia nii se on aina vähän vähemmän sitte semmosta rahallista jeesiä mutta kyllä meillä sitäki on että jos niinku. Joku jos on oikeen tiukka tilanne nii olen kyllä mä oon mielelläni annan niinku sata-sen lainaan kaverille pitkällä maksuajalla ihan vaan sen takia että saa ruokaa pöytään ja mä oon kans saanu ite vastaavanlaisesti niinku rahaa vähäsen että just jos on tilanne että ei ole rahaa nii saa sit sen ruuan ostettua.
Haastattelu 1

Niinno veljeltä (joutui erään tapahtuman uhriksi, josta seurasi merkittävää taloudellista haittaa) nii sitte pistettiin kolehti vetämään, kerättiin niille vähän massia että ne pärjää. Mää en muista paljonko sitä saatiin mutta aivan kunnioitettava summa kai.

Haastattelu 2

Tuossa jokunen vuos sitte ite jäin aika paljon velkaa muualle ku kerholle. Sillon mua autettiin kerhon jäsenet autto mua että sai velat hoidettua.

Haastattelu 3

Myös taitojen antaminen muiden käyttöön nousi haastatteluissa esille. Autojen ja erityisesti moottoripyörien korjaustaito nousi selkeästi esille.

Itekkä en hirveästi kuiten nuista pyöristä ja autoista tiä niin kyllähän jätkät on auttanu mua nitten kans sitte. Kyllä olen saanu apua ja tuun varmasti jatkossa saamaanki.

Haastattelu 1

Esimerkiksi silleen että ku meillä on, aatellaan nyt meitäki, meitä on se toistakymmentä reippaasti. Nii sieltä löytyy kuitenkin tietotaitoa just esimerkiksi korjausavuksi johonki juttuihin tai.

Haastattelu 2

No tottakai jos joku on jotaki remppa-apua tarvinnu oon käyny auttamassa, muutot on aina tottakai mennään auttaan kaveria tai kerhon jäsentä veljeä.

Haastattelu 1

*Mutta on niinku tulee aina neuvoja ja tulee vinkkejä että jos tulee joku semmonen tilanne iha vaa misäki vaan on, on se sitte pyörän korjaus tai oman pään korjaus nii kyllä sieltä niinku jeesiä tulee että tuota. *molemmat nauraa*.*

Haastattelu 3

Ajan antamisesta muiden käyttöön oli haastatteluissa useita esimerkkejä. Jo kokelasjäsenestä asti ihmisen odotetaan antavan aikaansa muiden käyttöön. Esimerkkien laajuus oli kiinnostavaa. Ajan käytössä erityisesti nousee esille se, että sosiaalinen pääoma ei rajoitu pelkästään jengitoimintaan.

Oon pitäny paikkoja siistinä ja käyttäny jätkien koiria ulkona ja oon vahtinu lapsia ja siis kaikkea mitä nyt vaan voi pyytää kuskina ollu päiviä ja päiviä ja.

Haastattelu 1

Oon käyny viemässä bensaa ku on bensa loppunu yheltä ja sitte oon vaikka nytte esimerkkinä kantanu telkkaria kaveriksi, muuttoapuna, oon käyny kускаamassa, lainannu rahaa ja.

Haastattelu 5

Haastattelija: Minkälaisia asioita odotetaan niiltä kokelailta että niitä vois sitte jäseneksi ottaa?

Haastateltava: Oma-alotteisuutta. Ja varsinki mielenkiintoa niinku moottoripyöräilyyn. Sehän. Se on niinku tärkeimmät. Tärkeimmät. Ja toki mä nyt hyvällä katon jos tekee muittenki jäsenten puolesta nii tota ja on valmiina auttamaan että. Jos pyydetään vaikka muuttokaveriks nii se ei vaan nauraha ja käännä selekää.

Haastattelu 4

Sosiaaliseen tukeen kuuluvaan informatiiviseen tukeen kuuluu neuvojen antaminen (Tardy 1985, 189). Sosiaalisen pääoman yksi tärkeä muoto onkin sosiaalisissa suhteissa piilevän informaation välittäminen. Sosiaalinen pääoma voi toimia informaation kanavana, joka edistää yksilön toimintaa. (Coleman 1988, 104.) Informatiivinen tuki näkyy haastatteluissa usealla elämän osa-alueella. Haastattelussa nousi esille jopa sosiaalityön ohjaukseen ja neuvontaan rinnastettavissa oleva apu virastoissa asioimisen suhteen.

Täällä pyritään aina auttaan toista jos joku kysyy jotaki nii kyllä aina joltaki joku vastaus löytyy. Ja oon, oon saanut kyllä aina apua ku oon kysyny. Pienen vittuilun kanssa ehkä mutta kuitenkin apua on aina tullu.

Haastattelu 1

Toisin ku minä en tiedä miten vaikka nämä sosiaalivirastot ja kelat sun muut välttämättä aina toimii nii sitte tuota joskus ku heität jonku arkisen kysymyksen sinne nii siellä saattaa hyvällä todennäköisyydellä tulla sitte vastaus että miten se asia toimii.

Haastattelu 2

Että jos vähän niinku harmittaa joku juttu nii siitä voi aina, voi vähän aina jollekki avautua. Ja se auttaa sitte niinku sieltä tulee aina sitte semmonen niinku tottakai ko joltaki toiselta kysyt jotaki ja selität oman tilanteen nii se toinen osaa antaa paljon objektiivisemmän vastauksen tai semmosen niinku oman näkökulman siihen.

Haastattelu 3

Tottakai sehän on jopa tärkeä osa niinku tätä että sitä kokemusta ja tietoutta jaetaan mahdollisimman paljon toistemme kesken. Aivan sama riippuuko se sitten justinsa ihmissuhteisiin tai auton korjaamiseen tai mihin vaan mutta esimerkiksi yks mejän jäsenistähän joka on aivan hyvä (soittamaan erästä soitinta) nii sehän koittaa opettaa mua nyt soittaa ku mä sain jostaki päähäni että mä haluan oppia soittaa (kyseistä soitinta).

Haastattelu 4

Neljäs ja viimeinen sosiaalisen tuen muoto oli arviointi ja henkilökohtaisen palautteen antaminen (Tardy 1985, 189). Aineistosta nousi kiinnostavasti esille se, että palautetta annetaan sekä yksilöinä että yhteisöinä. Palaute saattaa ottaa jopa rangaistuksen muodon.

Koska se on kuitenkin erittäin tärkeää meille että jokainen on yksilö. Ja sen pitää saaha olla omallaisensa yksilö. Mut sitte tottakai niinkö voijaan yrittää ja vähän ohjeistaa ja muokata niinku tälleen näin että no kaikki mitä sää teet ei välttämättä oo ihan fiksua.

Haastattelu 1

Kyllähän me ollaan jokainen meistä on vähän enemmän tai vähemmän viinaan menevä ihminen. Toki jos niinku näät että veli alkaa menemään pikkusen niinku tuota väärille raiteille niin tottakai siihen pitää pyrkiä puuttumaan ja näin. Eihän se niinku. Pakkohan sitä on siis ihan tuommonen niinku yleinen huolestuneisuus niinku veljeä kohtaan on kuitenkin aina. Että pakkohan se on jos jollaki näyttää et-

tä alkaa menemään vaikka päihteitten kans liian lujaa tai vastaavaa tämmöstä näin niin pitää siihen puuttua. Ja sillonha se on. Se on ihan niinku missä vaan perheyhteisössäki nii minusta aivan niinku oikeen että siihen lähetään niinku puuttuun ihan puhumalla ja koitetaan niinku vaikuttaa sitte siihen.
Haastattelu 2

Haastateltava: No sit niinko tossa on yks semmonen ehkä mikä sivuaa tota niinku asiaa et kuinka paljon niihin luottaa nii, sitteku me huomataan että niinku jollaki esimerkiksi alkaa meneen vähän niinku liian pitkälle tietyt asiat elikkä jos puhutaan nyt vaikka että no jätkä on dokannu kaks viikkoa ko se ei vittu mitään muuta keksi nii kyllä me siihen niinkö porukalla sitte puututaan ja annetaan tyyliin vaikka (mainitsee nimen eräälle rangaistukselle).

Haastattelija: Mikä on (kysyy rangaistuksesta)?

Haastateltava: (Mainitsee nimen eräälle rangaistukselle) on yksi sellanen rangaistus jota me käytetään keskenämme juuri esimerkiksi että jos katotaan että sä oot nyt vähän tolloillu liikaa tai sulla menee vähän liian lujaa vaikka viinan kanssa nii sulle annetaan vaihtoehto valita. Joko sä oot nyt kuukauun pari tossa juomatta ja vähän skarppaat hommias tai suksit vittuun. Et se on yks semmone. Pariki niitä on joutunu lusimaan ja moni on itseasiassa sanonu jälkikäteen että tuo oli kyllä helvetin hyvä homma. Tosiaan. Oli vähän niinku pakko valita että kumpi nyt on tärkeämpi.

Haastattelu 1

Erityisenä huomiona aineistosta nousee alkoholin ja päihteiden käytön suhteen neuvojen antaminen. Jos jengikaverin alkoholin- tai päihteiden käyttö menee ”liian lujaa”, siihen voidaan puuttua joko yksilönä neuvojen antamiseksi puhumalla tai jopa koko yhteisön voimin antamalla rangaistus asiasta. Toiminta rinnastetaan perheyhteisöön, jossa pidetään huoli lähimmäisten hyvästä voinnista.

5.3 Sosiaalisen pääoman seuraukset

Vaikka sosiaalista pääomaa ei tulisi mitata sen seurauksilla (Hyypä 2002, 57), pidän hedelmällisenä verrata siitä koituvia yleisiä seurauksia jengin jäsenten elämään. Jos jengin jäsenet eivät hyötyisi sosiaalisesta pääomasta sen tieteellisestä tutkimuksesta tyypillisesti esiin nousevilla seurauksilla, laittaisi se jengiyhteisön tuottaman sosiaalisen pääoman kyseenalaiseen asemaan. Yksi sosiaalisen pääoman seurauksista on hyöty työpaikkojen saamisen suhteen (Portes 1998, 9). Osa haastatteliijoista kertoi omakohtaisia kokemuksia työn saamisen helpottumisesta, osa taas muiden jengin jäsenten kokemuksia. Eräs jengin jäsen tarjoaa yhdeksi selitykseksi työpaikkojen saamiselle jengin rauhoittavan vaikutuksen sen jäseniin.

Ja työasiat (poistettu tarkennus työpaikasta) että sillä tavalla että ollaan autetaan ite toinen, toinen toisiamme työasioissa että koko ajan hommataan itelle töitä...

Haastattelu 1

Edelleenki se että mää kuulun tuohon porukkaan ja mulla on ympärillä tuommosia ihmisiä ja meitä on monta nii se on avannu semmosia ovia esimerkiksi just ajatellaan uran ja työn kannalta joita mää en ois välttämättä yksin saanu auki.
Haastattelu 2

Haastattelija: Joo. Mites työpaikkojen suhteen onko niissä ollu mitään ooksie saanu vaikka jotaki vinkkejä joistaki työpaikoista?

Haastateltava: Oon ja on suositeltu niinku kerhon muut jäsenet on suositellu työpaikoilleen että kerhon kautta on saatu ennenku (puhuu nykyisestä työpaikasta) nii on saatu töitä niinku just suhteitten kautta. Kerhon jäsenten kautta.

Haastattelu 1

Mut sitte justiinsa niinku näin että jos aatellaan näitä työhommia ja muita nii jätkät (puhuu muutamasta jäsenestä) on tässä viime vuosien aikana rauhattunu vitusti, just oppinu vähän niinku vastuusta ja ehkä tullu jopa vähän yhteiskuntakelposempia käymällä nimenomaan ne koulut, menemällä töihin.

Haastattelu 2

Hyödyllinen mittapuu sosiaalisen pääoman hyödyistä nousee sen määritelmästä, eli sen kyvystä tuottaa resursseja, joilla yksilöt voivat saavuttaa tavoitteitaan (kts. Coleman 1988, 101). Sosiaalinen pääoma helpottaa vuorovaikutusta ja lisää yksilöiden mahdollisuuksia saavuttaa tavoitteitaan (Hiilamo 2011, 4). Yksilö kykenee siis sosiaalisen toiminnan kautta laajentamaan toimintansa mahdollisuuksia yli niiden rajojen, joihin hän yksilönä pystyisi (Tuomela & Mäkelä 2011, 87). Sosiaalinen pääoma koostuu nimenomaan sellaisista asioista, joita saavutetaan yhdessä muiden kanssa vuorovaikutuksessa ja joiden saavuttaminen yksin on mahdotonta tai ainakin äärimmäisen hankalaa (Korkiamäki 2016, 71). Sosiaalinen pääoma saatetaan jopa määritellä yhdessä toimimisen ja suhteiden ylläpitämisen avulla sellaisten tavoitteiden saavuttamisena, joita olisi yksin mahdotonta saavuttaa (esim. Tapani 2009, 25).

Haastateltavilla ei ollut helppoa tunnistaa elämänsä tavoitteita, mutta tarkan analyysin jälkeen haastattelusta löytyi useita kohtia, joissa jengin jäsenet kertoivat saavuttaneensa jengin avulla jotain haluamaansa, mitä he eivät olisi ilman jengiä kyenneet saavuttamaan. Näihin lukeutui perinteisempiäkin tavoitteita, kuten talon rakentaminen, mutta myös vaikeammin havaittavia, kuten turvallisuuden tunteen kokeminen tai yhdessä hauskan pitäminen.

Jos mä haluan oman elämän tavoitteen, rakentaa vaikka itelle talon nii varmasti saa täältä niinkä avun siihen. Tai sitte jos pankkilainaa varten saa tai tarvii takaajia nii varmasti löytyy joku täältä joka pystyy takaamaan että. Kyllä se niinko jos alkaa nuin tarkaksi pilikkomaan nii kyllä tämä niinko monessaki asiassa auttaa tavoitteissa. Ja. No joo kyllä se työelämässäki auttaa että jos työt loppuu nii (mainitsee keinoja saada jengin kautta töitä).

Haastattelu 1

Meijän tarkotusha ois oikeesti kuitenkin niinkö tietyllä tapaa pitää hauskaa yhdessä ja ajaa porukassa koska se on meistä mukavaa hommaa.

Haastattelu 2

Haastateltava: Joo kyllähän mie haluaisin että ois semmone turva ja rauha. Ne kyllä kerho on sen tuonukki vaikka se on pari kertaa särkynytki mutta kyllä se on aina sitte palutunu että. On ollu jonkinnäkösiä konflikteja mutta kyllä niistä on selvitty.

Haastattelija: Onko ne konfliktit siis kerhon sisällä vai ulkopuolella?

Haastateltava: Ulkopuolella.

Haastattelu 3

Haastattelija: No tuota luotaksie tämän sun moottoripyöräjengin apuun ja tukeen?

Haastateltava: Luotan.

Haastattelija: Minkälaisissa tilanteissa?

Haastateltava: No se vähän aina riippuu. Enimmäkseen mää luotan siihen että sittekö ihan oikeasti, oikeasti on hätä nii veljet tulee auttaan.

Haastattelu 4

Ja nämä on niinku ne yhteiset tilat joista niinku pyrittiä piittää huolta ja olla sillä lailla että jokasella on täällä turvallinen olla.

Haastattelu 5

Meilläki on kuitenkin useampi jätkä joilla on monella nii vaihtelevat elämäntyyliä ja tämmöset näi että eihän sitä niinku tiiä että joskus saattaa tulla sillälailla että akan kans tulee ero ja pittää lähteä johonki nii aina on paikka kuitenkin mihi voi tulla.

Haastattelu 5

Arjessa jaksaminen ja sen helpoksi tekeminen nousi selkeästi haastatteluissa yhtenä jengin mahdollistamana asiana:

Mihi pyrkii niinko omassa elämässä olemaan on just se että niinku pyrkis pääsemään niinku aina päivä kerrallaan eteenpäin.

Haastattelu 5

Se on melkeen, se on niinku rajaton mitä se on. Jos joku soittas mulle että viitikkö käy tappamassa jonku nii tottakai okei no tuo menis jo aivan tyhmäksi. Eihän nyt helvetti semmoseen mutta. Sillonku puhutaan arkipäiväisistä asioista ja tämmösistä niinkö et miten saahaan oma ja toisten elämä mahdollisimman hyvin rullaamaan ja helposti nii tottakai. Töitä ollaan hommattu monelle ukolle jos niitä on tarttenu. On, onhan tossa noita.

Haastattelu 2

Tuota kyllähän se on auttanu juurikin siinä että ko näkee aika paljon erilaisia ihmisiä ja eri tyylejä ratkasta ongelmia ja tämmöstä näin. Niin tavallaan on tuonu semmosen jonkulaisen välinpitämättömyyden semmosille asioille millä ei oo suoraa vaikutusta minun elämään. Ja sitä kautta sitte taasen on auttanu siihen että mää pystyn menemään päivän kerrallaan ja ihan vaan hymyilemään asioille jotka ei välttämättä aina hymyilyttäs.

Haastattelu 5

Eräässä haastattelussa nousi esille koko jengin yhteiset tavoitteet. Samassa kohtaan haastattelija mainitsee suoraan jengin mahdollistavan asioita, joihin sen jäsenet eivät yksilöinä kykenisi. Moottoripyöräjengi voidaankin ryhmän lisäksi käsittää myös organisaationa, koska kyseessä on yhteistoimintajärjestelmä, joka kokoaa eri voimavarat yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi (Harisalo 2008, 31).

Sitte se että meillähän on kuitenkin tuota kunnianhimoa ainaki tuntus porukasta löytyvän et meillä tosiaan nyt on siinä paljon muutakin. Mutta sen kaiken pohjalta kuitenkin on sitte tuo mejän kerho että ne kaikki muu mitä meillä on tuossa nii ne on vähän niinku semmosia sivutuotteita mitkä on tullu sen mukana. Mut kaikki niistä on niinkö, ite ainaki haluaisin ajatella että ne on vähän niinkö semmosia päätöksiä pyritty tekemään että ne vie meitä myös niinkö ihmisenä eteenpäin ja mahdollistaa asioita mitä ehkä yksin et vois tehdä. Elikkä just esimerkiksi niinkö tuommosta (mainitsee yhden jengin yhteisistä hankkeista, joista kaikki jäsenet hyötyvät) ja muuta nii ei meillä ois niitä rahkeita ollu yksin alkaa kellään mutta ku me päätettiin yhdessä että tää laitetaan toimiin nii kyllä se ollaan niinku tällä mejän porukalla saatu skulaamaan aivan jees.

Haastattelu 2

Sosiaalisella pääomalla nähdään olevan muitakin seurauksia, kuin tavoitteiden saavuttaminen. Sen voi esimerkiksi nähdä yhteisön hyödyntämisenä sen jäsenten hyvinvoinnin edistämiseksi ja tavoitteiden täyttämiseksi (Korkiamäki 2016, 71). Sosiaalinen pääoma on merkittävässä roolissa terveyden edistämisen kannalta ja vaikuttaa positiivisesti terveyteen (esim. Hyypä 2002). Sosiaalinen pääoma onkin käyttökelpoinen termi hyvinvointikokemuksia selittäessä, koska yksilön välittömällä sosiaalisilla verkostoilla on huomattavaa elämänlaatua selittävää vaikutusta (Kouvo & Räsänen 2005, 35). Nimenomaan nuorilla yhteenkuuluvuuden tunne lisää hyvinvointia (Newman ym. 2007, 245). Ryhmään kuulumisen tunteella on myös yleinen positiivinen vaikutus mielenterveyteen (mt., 258). Jengin vaikutusta hyvinvointiin kysyttäessä haastattelijat kertoivat vaikutuksen olleen lähes yksinomaan positiivinen. Eräs haastateltava kertoo ainoaksi negatiiviseksi asiaksi hermojen ajoittaisen menetyksen ja viittaa tällä ilmeisesti suhteissa muihin jengin jäseniin.

Haastattelija: Minkälainen rooli tällä jengillä on sun elämässä?

Haastateltava: Kyllä se aika merkittävä, merkittävässä roolissa on. On aika iso osa minun elämän top kymmenen asioista. Sanotaan top kaksviitosista. Sanotaan niin. On tapahtunu sen kautta että olen kerhossa.

Haastattelu 1

Haastattelija: Onko tuota, onko tää jotenki vaikuttanu sun elämään tää jengissä olo? Niinku sun hyvinvointiin esimerkiksi joko positiivisesti tai negatiivisesti.

Haastateltava: No, itse asiassa aika paljon pelkkää positiivista jos ei lasketa hermojen menetyksiä välillä.

Haastattelu 2

Miksi ite oon jengissä? Kyllä se tietenki just varmaan on se että se on ennen kaikkea se on mulle se semmonen omallaisensa turvaverkko ollu jo kauan aikaa. Se on toinen koti on niinku se kerhotila ja edelleenki yks isoimmista syistä tietenki on ne muut jätkät siinä. Ettäku niiden kanssa on vahva semmonen niinkö henkinen ykseys ja yhteenkuuluvuuden tunne ja tälleen nii kyllähän se on tietenki se mikä jaksaa aina potkia niinko liikkeelle ja heijän kanssa tekemään ja olemaan että. Kyllä mulla ois varmaan aika tylsä elämä ilman tota porukkaa.

Haastattelu 3

Ku emmää sitä aiemmin ehkä ollu sitte tuota oman lähiperheen lisäksi niinkö tietonen että, kauheesti että voi olla ihmisiä jotka on niinki paljon valmiita tekemään minun ja minun hyvinvoinnin eestä.

Haastattelu 1

Jengin vaikutus nimenomaan psyykkiseen hyvinvointiin on ilmeinen. Ryhmään kuulumisen tarjoaa nuorille ihmisille tarkoitusta, merkitystä, arvoa, sosiaalista kontrollia sekä määritelmällisyyttä. Kaikki nämä edistävät mielenterveyttä. (Newman ym. 2007, 259.) Suurin osa haastateltavista mainitsee jengin vaikuttaneen niin, että on positiivisempi olo, jaksaa paremmin, eikä ole niin ankea olla.

Haastattelija: Auttaako tää jengitoiminta sua jaksamaan elämässä?

Haastateltava: Auttaa kyllä ehtomasti että siis. Se tuossa justinsa et burnoutti-ku tuli sillon siitä (kertoo yksityiskohtaisesti henkilökohtaisen elämän haasteista). Mutta kyllä siinä niinku semmonen tietylläinen epävarmuus tulevaisuudesta tuli jo siinä vaiheessa mut sitte taas se että niinku kerhonpojat kaikki on niinku tukenu minua ja ollu siinä aina mukana. Nii sitte se on kyllä, kyllä se on niinku saanu ja auttanu jaksamaan siinä. Se autto siinä tilanteessa jaksamaan ja sitte taas se että se muisto siitä että mitä kaikkia niinku jätkät voi niinku, miten ne voi vaikuttaa meikäläisen elämään niinku positiivisella mielellä nii. Se on niinku semmonen mitä sitte voi niinku aina miettiä ja se sitte taas auttaa jaksamaan enemmän.

Haastattelu 4

Haastattelija: No kerro vähän siitä henkisestä avusta. Minkälaista se on?

Haastateltava: Minkälaista se on. Se on minun pahan olon ja pahan mielen purkamista ja saa avautua toiselle jäsenelle. Mikä huomattavasti aina helepottaa sitte omaa hyvinvointia. Se on niinku lyhyesti näin.

Haastattelu 2

Haastattelija: Miten se jengissä olo on vaikuttanu sun hyvinvointiin tai elämään?

Haastateltava: Mun hyvinvointiin? No todennäköisesti voisin henkisesti huomattavasti huonommin ilman porukkaa. Se että mitä se mun fysiikalle on tehny ko joka kissanristiäiseen pitää jatkien kanssa lähteny juomaan ja saunoon nii siitä en tiiä totta se on jo maksa korkannu mutta. Mut silleen emmää koe et se ainakaan mitenkään negatiivisesti ois vaikuttanu ainakaan missään vaiheessa.

Haastattelu 3

Eräs yllätyksellinen tulos tässä tutkimuksessa on se, että jengillä on ollut rauhoittava vaikutus moneen sen jäseneseen. Jengi tarjoaakin näennäisen vakaata vaihtoehtoa epävaakaassa urbaanissa sosiaalisessa maailmassa elämiselle (Curry & Spengel 1988, 401).

Aikaisemmin nousi esille sen vaikutus koulusta valmistumisen ja työpaikan saannin suhteen.

Mutta nyt tossa on niinku sitte ite on oppinu ku on joutunu ottaan sitä vastuuta nii erilaisen suhtautumisen niinku siihenki että. Asiat just niinkö, ko mää en voi tehdä enää tietyllä tapaa asioita niinku yksilönä koska ne voi vaikuttaa muihinki. Kaikki päätökset, jos mää teen jonku huonon päätöksen nii se on niinku kaikilta pois nii. Kyllä se niinku on opettanu vähän miettimään ja ottamaan asioista selvän ja ennen kaikkea yks mitä se on mulle ainaki tuonu helvetisti lisää on itsehilintä. Ja just sitte semmonen ehkä vähän määrätietosempi tapa niinko tutkia asioita ja kattoa ennenku tekee että.

Haastattelu 3

Monihan on mejän kanssa niinku kasvanu henkisesti helvetin paljon. Ne on ollu vähän ehkä voi jopa sanoa semmosia ongelmanuoria ja ne on luullu tavallaan lähtevänsä johonki rähinähommaan mukaan että jes nyt tapellaan vittu ja narkataan ja ryyptään ja. Sit niistä onki kasvanu ehkä vähän yhteiskuntakelposempia. Et kerhon kautta ja kiitos kerhon nii olen ite ainaki melko positiivisen varma et meillä on pari hyvää esimerkkiä siitä että niillä on nykyä akat ja kämpät ja työt ja kaikki tämmöset koulut käytyinä ja muuta ja ne on niinku oppinu paljon vastuusta ja elämästä yleensäkki.

Haastattelu 3

Haastattelija: No osaaksie selittää että mistä tämmönen ku kerroit näistä rötösteilyistä ja muista. Mistä se johtu?

Haastateltava: Ne varmaan lähtee siitä että Suomi on minkälainen maa että. Täällä saa tehdä kaikennäköstä että saa itelle joskus jotaki kivaa tai pärjää. Ja joskus on vaa kaikki. Miten sen sanois. Pahoinpitelyhommat nii ne vaan nyt joskus tuelee etteen. Ei niitä aina pysty välttämään.

Haastattelija: Onko ne ollu nimenomaan ennen tätä moottoripyöräjengiä vai senki aikana?

Haastateltava: Kaikki ollu ennen.

Haastattelu 2

Haastattelija: No mites tuota. Mainitsit aikasemmi että ainaki ennen tätä kerhoelämää oli vielä näitä väki-, jotaki väkivaltaisia selkkauksia nii onko ne loppunu kokonaan kerhon myötä vai vähentyny vai lisääntyny vai?

Haastateltava: Siis no ne on miltei loppunu kokonaan. Tottakai jos mää nään että toista kerhon jäsentä muksitaan kylällä nii tottakai mää siihen puutun. Varmasti annan kaks kertaa lujempaa takasikki. Mutta pääsääntöisesti se on niinku vähentyny. Ei mejän tarvi rähistä jos ei oo aivan pakko.

Haastattelu 2

Tietyllä tavalla jengillä näyttää olevan vaikutus nuorten kykyyn aikuistua. Haastateltavien mukaan jengissä olo on opettanut vastuuta, tuonut henkistä kasvua ja jopa vähentänyt väkivaltaisten tilanteiden määrää. Haastateltavat kertovat näistä vaikutuksista sekä omalle kohdalle että jengin muille jäsenille. Huomonarvoista on se, että erään haastateltavan mukaan ongelmanuorista kasvanut yhteiskuntakelpoisempia jengin vaikutuksen ansiosta.

5.4 Sosiaalisen pääoman varjopuolet

Sosiaalisella pääomalla on myös varjopuolensa. Sosiaalinen pääoma ei välttämättä yleiseltä kannalta katsottuna ole hyvä. Se voi olla hyvä ryhmän jäsenille, mutta tuottaa ryhmän ulkopuolella oleville haittaa. (Putnam 2000, 21–22.) Yhteisön, kuten rikollisjengin, toimiessa yhteiskuntaa vastaan, voidaan sen sosiaalista pääomaa pitää kehitystä estävänä (Woolcock 2000, 30).

Sosiaalisella pääomalla voi olla muitakin negatiivisia seurauksia. Näitä voivat olla muun muassa ulkopuolisten sulkeminen ulkopuolelle, liialliset vaatimuksen ryhmän jäseniltä, rajoitteet yksilön vapauteen ja syrjäytyneisyyden edistäminen. Ulkopuolisten sulkeminen ulkopuolelle estää muita ihmisiä hyötymästä ryhmän tuomista eduista. Ryhmä tai sen jäsenet voivat vaatia liiallisia tai haitallisia vaatimuksia joltakin ryhmän jäseneltä, joka kokee velvollisuudekseen suostua. Ryhmän toiminta voi rajoittaa yksilön vapautta, koska yksilön joutuu tekemään jotain tai jättämään jotain tekemättä ryhmän painostuksesta. Joissakin tilanteissa ryhmä voi kokea toimivansa valtavirtaa vastaan ja näin edistää yksilön syrjäytymistä valtakulttuurista. (Portes 1998, 15–17.)

Yhden ryhmän pyrkimyksillä saavuttaa omia tavoitteitaan voi olla myönteisiä tai kielteisiä vaikutuksia muille ryhmille (Woolcock 2000, 37). Erään tutkimuksen mukaan suurin osa moottoripyöräjengien jäsenistä ovat rajoittuneita kyvyssään olla yhteiskunnalle tuottoisia jäseniä (Piano 2018, 360). Sosiaalisen pääoman positiiviset ja negatiiviset vaikutukset riippuvatkin siitä tarkastellaanko niitä yhteiskunnan, ryhmän vai yksilön tasolla (Ruuskanen 2002, 25).

Negatiivisissa vaikutuksissa korostuu erityisesti sen vaikutukset laajempaan yhteiskuntaan. En tässä tutkimuksessa tarkastele asiaa yhteiskunnan näkökulmasta, koska sellaiseen kysymykseen aineistoni ei vastaa. Jäsenyys tiiviissä yhteisössä voi tuoda sen jäsenille sekä etuja että haittoja (Woolcock 2000, 30–31). Sosiaalityön näkökulmasta yhteisöä voidaankin pitää vaarallisena, jos yksilön terveys tai hyvinvointi vaarantuu yhteisölistien normien tai vaikutteiden seurauksena (Korkiamäki ym. 2008, 15). Tästä syystä tarkastelen sosiaalisen pääoman negatiivisia vaikutuksia nimenomaan yksilöön, eli tässä tapauksessa jengin jäseneen.

Sen osoittaminen, mikä negatiivinen vaikutus johtuu moottoripyöräjengin sosiaalisesta pääomasta ja mikä esimerkiksi siihen sisältyvän alakulttuurin vaikutuksista, ei ole helppoa. En väitä tässä tutkimuksessa pystyväni varmuudella sanomaan, mitkä negatiiviset vaikutukset johtuvat sosiaalisesta pääomasta ja mitkä muista tekijöistä. Pyrin lähinnä parhaani mukaan erittelemään erilaisia negatiivisia vaikutuksia ja hahmottamaan niiden taustatekijöitä.

Yksi haittapuoli yhteisön sosiaalisessa pääomassa on se tapa, jolla se pyrkii pitämään jäsenensä samalla sosiaalisella statuksella, jotta menestyvämmät yksilöt eivät poistuisi yhteisöstä (Portes & Sensenbrenner 1993, 1342). Tällaisesta ei löytynyt viitteitä tutkitavassa jengissä ja uskon sen johtuvan siitä, että jengissä oli selkeä hierarkia ja kaikilla täysjäseneksi päässeillä oli sananvaltaa kuukausikokouksen muodossa. Samat sosiaaliset mekanismit, jotka helpottavat yksilön pääsyä käsiksi resursseihin, voivat myös rajoittaa yksilön toimintaa ja ohjata pois yksilön alkuperäisistä päämääristä (Portes & Sensenbrenner 1993, 1338). Näitä rajoittavia tekijöitä löytyi jonkin verran ja käyn niitä tarkemmin läpi.

Negatiivisia vaikutuksia yksilöön ei ollut kuitenkaan helppo löytää aineistosta. Niitä kysyttäessä suoraan kaikilla haastateltavilla oli vaikeuksia keksiä esimerkkejä moottoripyöräjengin yhteisön negatiivisista vaikutuksista. Seuraavassa haastattelussa tiivistyi hyvin negatiivisten vaikutusten löytämisen vaikeus:

Haastattelija: Mites, minkälaisia negatiivisia vaikutuksia on tällä jengin jäsenyydellä?

Pitkä hiljanen tauko

Haastattelija: Ei tuu mitään mieleen?

Haastateltava: Ei.

Haastattelija: Se on pelekkää niinku taivasta ja auvoa?

Haastateltava: Joo eletään kö herran enkelit. No siis ei. Joskus vie aikaa enempi ja joskus vähempi. Emmä kyllä osaa sanoa että oisko mitää negatiivista. Ei kyllä.

Emmä kyllä. Emmä osaa sanoa mitää negatiivista.

Haastattelu 1

Haastattelijana en kuitenkaan jättänyt kysymistä tähän, vaan pyrin parhaani mukaan löytämään myös negatiivisia vaikutuksia. Selkeimpänä negatiivisena vaikutuksena nousi esille moottoripyöräjengin jäsenyyden vaikutus sen ulkopuolisiin sosiaalisiin suhteisiin. Yhteisön sosiaalista pääomaa lisäävät normit rajoittavatkin yksilön toimintaa suhteessa ulkopuolisiin (mt., 1340). Erityisesti moottoripyöräjengiläisille tuo yleisesti haasteita muodostaa sellaisia suhteita, jotka ovat olennaisia koulutuksen, työllistymisen ja avioli-

ton onnistumisen kannalta (Watson 1980, 38). Haastatteluissa ulkopuolisten sosiaalisten suhteiden kariutuminen näkyi vähäisenä luottamuksena jengin ulkopuolisiin henkilöihin ja vanhojen ystävyysuhteiden kariutumisen muodossa. Kaikki haastateltavat eivät kuitenkaan itse pitäneet tätä negatiivisena.

Että kerhon ulkopuolella on hyvin harvoja ihmisiä tai niinku muutamia ihmisiä vaan joihin luottaa ihan sataprosenttisesti.

Haastattelu 1

Sillonko oon lähteny porukkaan nii vois sillai että. Jotku ihmiset on. Jotku niinku semmoset ystävät on jääny pois mitkä oli entisessä elämä-, niin sanotussa entisessä elämässä. Että jotku jäi pois, jotku on jääny pois. Että tavallaan oikeestaan niinku ainoita semmosia negatiivisia vaikutuksia on justiinsa tuo.

Haastattelu 2

Haastateltava: No hyvin paljonha mulla on niinku entisiä kaveraita on tippunu vähän niinku pois että. Tottakai moikataa jos nähään ja näin ikää mutta ei enää pidetä nii paljon yhteyttä että sieltä entisestä elämästä on jääny vaa muutama ystävä joka on kestäny tän kerhoon lähdon.

Haastattelija: Harmittaako se sua?

Haastateltava: Ei. Ne jotka on jääny on sitte ollu oikeita ystäviä. Että niinku. Ei mua. Mä tykkään että mulla on tiivis porukka ympärillä enemmän ku että on paljon hyvän päivän tuttuja joihin kaikkii ei oikeastaa voi luottaa.

Haastattelu 1

Ja ne sitte jotka karsastaa sen takia nii vitunko väliä niillä on sitte jos se nii pienestä on kiinni.

Haastattelu 3

Yhdeksi syyksi vanhojen kaverisuhteiden kariutumiselle nousi alamaailman eri valta-asetelmat. Tätä ei voi suoraan pitää sosiaalisen pääoman seurauksena, mutta lienee kohtuullista olettaa, ettei tämä voi olla ainoa syy. Moottoripyöräjäengiläisillä on ystäviä myös alamaailman ulkopuolella. Eräs haastateltava mainitseekin syyksi jengin ulkopuolisten kavereiden karsiutumiselle jengin vahvat sisäiset suhteet. Vanhojen sosiaalisten suhteiden kariutuminen kertoo juuri jengin sisäisten sosiaalisten suhteen intensiteetistä (Wolf 1991, 97).

Haastattelija: Mm. Miksi ne on jääny ne jotku pois. Onks se nimenomaan tää kerhossa olo mikä on herättäny jotaki tuntemuksia tai?

Haastateltava: No muutamalla on herättäny jotaki mielipahaa minun kerhossa olo. Pitää pellenä ko minä olen nyt moottoripyöräkerhossa.

Haastattelija: Piettää pellenä?

Haastateltava: Niin.

Haastattelija: Onko ne ite semmosia jotka elää jotaki alamaailmaelämää vai?

Haastateltava: No suurin piirtein.

Haastattelija: Liittyykö se johonki tämmösiin niinku vaikka (mainitsee kyseisen kaupungin nimen) oleviin tai tuota johonki tämmösiin valta-asetelmiin tai johonki reviiireihin?

Haastateltava: No varmaan heidän mielestä mutta emmä täällä jakele mitää reviiireitä kellekkää. Mä liikun missä mä haluan ja kenen kans mä haluan. Jos joku

siitä suuttuu nii se suuttuu. Mutta kyllä se joillaki vähän viittaa käytöksen perusteella juuriki siihen.

Haastattelu 4

Se jotenki tuo ulkopuoliset kaverit ja tuommoset ne jää yllättävän tiiäkkö vähälle jossaki vaiheessa. Ei niinkö välttämättä sen takia että ne alkaa ne kaverit kattoon sinua ouoksi mutta et sä vaan huomaat et sulla on oikeestaan kaikki siinä porukassa mitä sää tarvit.

Haastattelu 5

Vanhojen sosiaalisten suhteiden lisäksi jengin jäsenyydellä oli selkeä vaikutus sen jäsenten parisuhteisiin. Neljä viidestä haastateltavasta ei ollut parisuhteessa. Yhdeksi syyksi tälle nousi jengin tärkeys haastateltavien elämässä. Eräs haastateltava näki kuitenkin jengin rauhoittaneen eräitä sen jäseniä niin, että he ovat pystyneet muodostamaan hyviä parisuhteita.

Et silleen niinkö, ohan se nyt tähän mennessä tietenki vieny multa pari parisuhetaki jo silleen että ku on alettu kysymyään että sulla pitää valita jompikumpi nii kyllä mää on kattonu että ihminen joka pakottaa mut valitteen tommosen asian ja ittensä väliltä nii ehkä se ei oo oikee mulle nii kyllä se kerho on mielummi siihe jääny.

Haastattelu 5

Haastattelija: No mites onko mitään, tuleeks sulla mieleen mitään muita negatiivisia vaikutuksia sun omaan elämään?

Haastateltava: Ei kyllä. No joo. Naisrintamalla on semmonen negatiivinen että moni nainen just ajattelee että kerho on niin tärkeä että niinku ei, siihe ei enää nainen mahu mukaan että ne ei halua saattaa kerhon jäsentä siihe tilaan että pitää valita naisen tai kerhon puolesta tai välillä. Että niinku. Niin. Itse ikisinkkuna nii sellanen negatiivinen puoli ehkä on.

Haastattelija: Eli onko vaikea tavallaan luoda pitkäaikasia suhteita naisiin?

Haastateltava: Kyllä.

Haastattelija: Ja johtuukse nimenomaan tästä että sie oot tässä kerhossa?

Haastateltava: Parilta oon sen kuullu että se on just se, se ois syy että ei halua saattaa sellaseen tilanteeseen mua että pitää valita kerhon ja naisen väliltä.

Haastattelija: Joo. No mitä sie siitä päät?

Haastateltava: No tottakai ne kerhon. Paskaahan tuo on mutta kerho on kuitenkin tosi tärkeä mulle. Kyllähän se kerho, kerho voittaa jos. Tai on ainaki tähä asti voittanu.

Haastattelu 1

Ihmissuhteet on kunnossa silleen että on helvetin hyvät rouvat nykyään että ei. Jos ne (puhuu muutamasta jäsenestä) aivan samallaisia rekuja olis ku (mainitsee jengissä oloajan) vuotta sitte nii kyllä tommoset tytöt ei kattoskaan päin mutta.

Haastattelu 5

Eräs negatiivinen jengin jäsenyydestä koitunut vaikutus yksilölle on jengin harjoittama kova kontrolli. Sosiaalisen kontrollin lähteenä toimiessaan sosiaalinen pääoma kontrolloi ryhmän jäsenten käytöstä haluttuun suuntaan ja lisää tottelevaisuutta (Portes 1998, 10). Yhteisön liian tiukat siteet voivat olla haitallisia yksilön tarpeille ja sosiaaliselle

hyvinvoinnille, jos yhteisö ei suojele yksilön omaa tahtoa (Etzioni 2000, 189–190). Ryhmän vaikutus yksilöön ei kuitenkaan välttämättä tarkoita henkilökohtaisen valinnan menettämistä (McMillan & Chavis 1986, 11). Kaikki haastateltavat mainitsivat jengin jäsenyyden vaikuttavan niin, että joutuu teoissaan miettimään niiden vaikutuksia jengin muihin jäseniin.

Ennen sitä saatto vaan mennä aukoon päätä jollekki miettimättä ollenkaa seuraamuksista. Sitä saatto jopa ryöstää jonku miettimättä ollenkaa seuraamuksia. Nykyää sitä pitää miettiä että jos mä teen tuon asian nii miten se sitte heijastuu koko kerhoon. Nuo liivit ku vetää päälle nii sitä on kuitenkin kävelevä mainostaulu tuolla kylällä ja sä et enää toimi sillo yksin vaan kerhona. Sitä pitää miettiä koko kerhon parasta.

Haastattelu 1

Vaikka tämä ei välttämättä itsessään ole negatiivinen asia, jengin sisäisessä kontrollissa on selkeästi negatiiviset puolensa. Käskyjä on toteltava ja kuten kolmannessa luvussa tuli esille, tarpeeksi jos mokaat, voit joutua väkivaltaisen rangaistustoimenpiteen kohteeksi. Väkivalta onkin läsnä sekä yleisesti jengitoiminnassa että moottoripyöräjengissä. Vaikka väkivaltaa käytetään muita kilpailevia ryhmiä kohtaan, sitä käytetään myös omia jäseniä kohtaan, jos jäsen on rikkonut sääntöjä tai uhkaa lähteä jengistä. (esim. Watson 1980, Stodolska ym. 2017).

Että jos sulla on, jos nyt vaikka joku jäsen nyt alakaa perseilemään ja saahaan kiinni vaikka että se varastelis meiltä rahaa tai jotain vastaavaa tämmöstä näin että sen niinku oikeasti ei niinku toimi ollenkaan kerhon kautta niin kyllä siinä vaiheessa voijaan sanoa että saattaa ehkä vähän saaha nyrkistäki ja ehkä toisenki kerran.

Haastattelu 2

Mutta niin se niistäki (puhuu muutamasta jäsenestä) vaa kato ensinnäki ne oppi välillä prospektiaikana sitä että no ehkä ei aina voikaa tehdä oman pään mukaan että joskus sun pitää nöyrytyä siihen että sulle sanotaan että sä teet jotain nii sä teet sen kans. Tai sitte suksit johonki.

Haastattelu 5

Jengin jäsenyys voi aiheuttaa negatiivisia vaikutuksia myös liiallisten vaatimusten muodossa. Jäsenet joutuvat kantamaan vastuuta ja käyttämään paljon aikaa jengin toiminnan pyörittämisen varmistamiseksi. Kuten kolmannessa luvussa tuli ilmi, myös kokelasjäsenenä olo on vaativaa aikaa.

No ei se hyvinvointia se ei ainakaan huononna tottakai se nyt tietyn määrän ressiä on tuonu mukanaan. Onhan siinä ikävä kyllä tottakai edelleenki meillä on niitä vastuuta kuitenkin vähä sitte joka suuntaan nii niitäkään pitää aina vähän muurehtia ja muuta mutta.

Haastattelu 1

*Mitä muita negatiivisia? En mä silleen tota tiä. Mitäänhän mä en kadu. Paljon valvottuja tunteja. Näkyy naamassa se on varmaan negatiivista. Mutta tuota noin nii. Kyllähän sitte oman aikansa vie ja se pitää tuota noin niin osata aika-
tauluttaa muun elämän kanssa ja.*
Haastattelu 3

Sosiaalisilla verkostoilla voi olla jäseniinsä myös negatiivinen vaikutus ja ne voivat lisätä esimerkiksi päihteiden käyttöä ja rikollisuutta (Dishion ym. 1999, 756–757.) Vä-kivaltaisilla teoilla saadaan arvostusta ja mainetta. (Taruvuori 2010, 107.)

Poikkeavaa niistä keskusteluista, johon olen itse esimerkiksi yliopistolla tottunut, on myönteisempi suhtautuminen huumeisiin ja väkivaltaan. Yhdessä vaiheessa jengin jäsenet kertoivat omista kokemuksistaan väkivaltaisista tilanteista ja kuinka hienosti niistä oli selvitty. Mitä hurjempi tarina sitä enemmän se sai ihannointia osakseen. Huumeiden käytöstä puhuttiin usein ja sitä saatettiin myös tehdä jengin tiloissa.
Havainnointi 1

Toi nyt on ainut mikä tulee just silleen että olen joskus joutunu entisten kerhoveljien töppäilyjen takia ite sitte jonku kanssa ehkä vähän vääntään tuolla nokasta jotaki kylällä että.
Haastattelu 5

Tanskassa tehdyn tutkimuksen mukaan rikollisen moottoripyöräkerhon jäseneksi liittyminen lisää yksilön rikollista käyttäytymistä (Klement 2016b, 466). Yksi mahdollinen näkökulma on, että jengiin kuuluminen ei suoranaisesti lisää jäsenten antisosiaalista käytöstä, koska heillä on valmiiksi luonteenpiirteitä, jotka nostavat riskiä tällaiselle käyttäytymiselle (Decker ym. 2013, 375–376.) Koska tämän tutkimuksen perusteella ei voida osoittaa minkälaista rikollisuutta jengissä oikeasti on ja mikä osa siitä on valmiiksi osa ihmisten elämää, ei ole selkeää missä määrin jengin tuomat sosiaaliset verkostot lisäävät sen jäsenten rikollisuutta.

Ulkoapäin katsottuna moottoripyöräjengiläisillä on huono maine (Piano 2018, 367). Vaikka moottoripyöräjengiläisten huonoa mainetta voi pitää yhtenä merkittävän syynä liittyä sen jäseneksi (esim. Decker ym. 2013, 373; Terpstra 2006, 97), se nousi monessa haastattelussa esille haastateltavia häiritseväksi asiana.

Elikkä siis ihan normaali-ihmisten ennakkoluulot. Se on niinku semmonen negatiivinen puoli. Ja sit justiinsa media on luonu oman kuvan meille. Ei siellä ei koskaan kerrota siitä että jostaki hyvää on tehty vaa jos jotaki paha tapahtuu nii. Sitte tuo tavan tallaja saa sen kuvan että me ollaan vaan pahoja ihmisiä.
Haastattelu 1

Haastattelija: Onko mitään negatiivisia vaikutuksia tolla jengin jäsenyydellä?
Haastateltava: Ohan sitä tietenkä sitte tuolla liivit päällä ku kulkee nii sitte saa siinä. Se on se statementti nii sitte kohtaa ennakkoluuloja. Sitte tämä virkavalta

*saattaa vähän ahdistella. Vähän keskittyä ehkä enemmän kun sitte jos ei olisi-
kaan tuota.*

Haastattelu 3

*Ei missää niinku rakennusalan hommissa ei oo haitannu ketää että kuuluu moot-
toripyöräkerhoon. Joissaki, jonku alan hommissahan se voi vaikuttaa että meil-
lähän, niin. On vaikuttanutki yhteen jäsenen aikanaan. Itellä ei oo vaikuttanu
ollenkaa.*

Haastattelu 1

*Ihmisethän ei tee välttämättä eroa niinko silleen että jos joku meistä loukkaa
vaikka jotaki kauhean verisesti sanomalla sitä vaikka kusipääksi koska se on ku-
sipää. Nii sehän automaattisesti tuntuu ajattelevan koko kerhosta samalla silleen.
Et silleen niinku on siinä niinkö negatiivisia asioita voi tulla just tuommosten jut-
tujen kautta. No sitte on tietenki se sosiaalinen stigma että moni taas kattoo just
silleen, niilä on se oma ennakkoluulonsa. Joo nuo on narkkareita, rakkareita,
vähintään murhaajia ja mitä lie kaikki että. Näkee tuolla niinko silleen. Mut toi-
saalta se toimii toisinpäinki. Se antaa meille perkeleen paljon sitä omaa rauhaa.
Ei oo jokainen perkeleen tyhjänpäivänen tittelintuure siinä koko ajan kätisemäs-
sä ja inisemässä.*

Haastattelu 5

*Se että aluksi se oli (huono maine) hauskaa, jopa ehkä vähän egobuustia että ih-
miset olettaa tollasia ja näin ikään. Nyt se on tässä kuitenkin (mainitsee jengissä-
oloajan) vuotta ollu nii ei sitä enää jaks. Nii se on negatiivinen asia. Tai niin. Ei
se kivaa oo.*

Haastattelu 1

Eräs haastateltava kertoo maineen olleen alussa mukava asia, mutta ajan myötä muuttu-
neen negatiiviseksi. Toisaalta haastatteluissa nousi esille myös sellainen näkemys, että
huonon maineen turvin jengiläiset saavat olla omassa rauhassa. Maineella voi olla nega-
tiivinen vaikutus myös jengin jäsenten jengin ulkopuolisiin sosiaalisiin verkostoihin,
kuten työpaikkaan. Nimenomaan maineesta johtuvat ennakkoluulot nousevat haastatte-
lussa esille negatiivisena asiana.

6. Yhteenveto ja pohdinta

Tämän tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että tutkittavan moottoripyöräjengin yhteisö on vahva ja jäseniään monella tapaa tukeva. Kyseessä on yhteen hitsautunut ryhmä, joka pitää huolta omistaan. Sen jäsenet saavat yhteisön toiminnasta paljon sosiaalista pääomaa ja pystyvät paremmin saavuttamaan tavoitteitaan ryhmässä, kuin mitä yksin pystyisivät. Yhteisön jäsenyyden ollessa yksi ihmisen perustarpeista (Korkiamäki 2008, 173), tutkittava jengi täyttää tämän tarpeen sen jäsenten elämässä. Jengillä on vahva rooli ja merkitys tutkittavien elämässä ja he saavat jengin kautta rakentuneen sosiaalisen pääoman avulla apuja moneen muuhunkin elämän osa-alueeseen, kuin vain jengiin liittyviin asioihin.

Jäsenen omaama sosiaalisen pääoman määrä on riippuvainen niistä sosiaalisten suhteiden määrästä, joita hän kykenee hyödyntämään omien taloudellisten, kulttuurillisten ja symbolisten resurssien lisäämiseksi (Bordieu 1986, 51). Jengissä esiintyvät veljessiteet ovatkin monitahoisia ja palvelevat monia päämääriä. Jäsenet auttavat toisiaan moottoripyörien korjauksissa, rahan lainaamisessa, yöpaikan tarjoamisessa, työpaikan löytämisessä ja henkilökohtaisten ongelmien ratkaisussa. (Wolf 1991, 97.) Sosiaaliselle pääoman muodostumisen kannalta olennainen luottamus on vahvaa tutkittavassa moottoripyöräjengissä. Jengiläiset saavat runsaasti eri resursseja jengin jäsenyydestä. Sekä havainnoinnin että haastatteluiden kautta saadut aineistot tukevat saatuja tutkimustuloksia.

Haastatteluaineiston ja havainnointiaineiston rinnakkainen käyttö osoittautui hyödylliseksi tavaksi sekä saadun tiedon luotettavuuden varmistamiseksi että oman ymmärryksen syventämiseksi aiheesta. Havainnoinnin avulla sai hyvän aineiston lisäksi paremman yleiskuvan moottoripyöräjengin toiminnasta. Tämä yleiskuva helpotti hahmottamaan koko aihetta ja auttoi suuntaamaan teoriasta nousevaa ymmärrystä relevantteihin kohtiin aineistossa.

Tutkimustulosten yleistettävyys aiheesta, josta on vähän tutkimusta, ei ole mutkatonta. Moottoripyöräjengeihin syvälle päässeet tutkijat näyttävät löytäneen samoja piirteitä, vaikka käyttävätkin eri käsitteitä (esim. Wolf 1991; Lauchs 2018). Sosiaalisen pääoman näkökulmasta moottoripyöräjengejä ei ole juurikaan aiemmin tutkittu ja tämän tutkimuksen on tarkoitus toimia eräänlaisena avauksena moottoripyöräjengien tutkimisille

nimenomaan niiden jäsenten saamien hyötyjen kautta. Vaikka tutkimus kohdistuu yhteen moottoripyöräjengiin, se avaa kiinnostavan väylän tulevalle tutkimukselle.

Sosiaalitieteissä tilastollisen joukon löytäminen voi monesti olla vaikeaa. Tämä ei tarkoita kuitenkaan sitä, etteikö tulokset olisi päteviä tai yleistettävissä. Olenniaista on löytää joukko tutkittavia, jotka edustavat ryhmänsä tyypillistä toimintaa. Tutkija ei tällöin yleistä yksittäistä tapausta vaan siihen liittyviä rakenteellisia piirteitä, jotka voidaan löytää muista saman joukon edustajista. (Gobo 2008, 206.) On eettisesti tärkeää tuoda esille, jos tutkittava ryhmä on olemukseltaan erikoislaatuinen, eikä tieto ole näin ollen yleistettävissä laajemmin. Täytyy varoa, ettei yleistä tietyn ihmisryhmän piirteitä koskemaan myös muita ihmisryhmiä. (Fisher & Anushko 2008, 102–103.)

Koska kyseessä on selkeä alakulttuuri, voidaan tutkimuksen tulokset nähdä olevan yleistettävissä muihin saman alakulttuurin edustajiin. Ei ole mitään syytä olettaa, että tutkittava moottoripyöräjengi edustaisi poikkeustapausta. Silti lisää tutkimusta aiheesta tarvitaan. Moottoripyöräjengien yhteneväisyys nousi esille myös haastatteluissa. Haastateltavat kertoivat jengien olevan keskenään paljon tekemisissä ja omaavan samat peruseräpäät.

Käytettävissä oleva aineisto oli laadukasta ja ainakin haastateltavien välillä reliaabelia. Aineiston reliaabeliudella tarkoitetaan sitä, että kahdella eri tutkimuskerralla saataisiin sama tulos (Hirsjärvi & Hurme 2000, 186). Reliaabeliutta kuvaa hyvin se, että haastateltavien vastaukset sisälsivät pitkälti samoja elementtejä, eikä ristiriitaisuuksia juuri ollut. Suurimmat erot vastauksissa liittyivät sosiaalisen pääoman negatiivisiin vaikutuksiin. Jotkut kokivat jengin ulkopuolisten sosiaalisten suhteiden vähenemisen ja huonon maineen vähemmän huonoina kuin toiset. Sosiaalisen pääoman positiivisia vaikutuksia tarkasteltaessa vastaukset olivat hyvin yhteneviä, vaikka samoista asioista saatettiin puhua eri termeillä.

Haastatteluaineiston arvoa kasvattaa se, että sen rinnalla oli muutakin aineistoa (Nuolijärvi 2005, 262). Useiden eri menetelmien yhtäaikainen käyttö lisää koko tutkimuksen luotettavuutta (Hirsjärvi ym. 2009, 233). Osa reliaabeliutta ja tutkimuksen eettisyyttä on sen rehellisyys. Rehellisyyteen liittyy tulosten vääristämisen, vilpin ja puolueellisuuden välttäminen. (Clarkeburn & Mustajoki 2007, 43.) Vaikka tutkimuksessa on pidetty sa-

lassa tutkittavan jengin nimi ja aineisto on tuhottu, on koko prosessi esitetty avoimesti ja yksityiskohtaisesti.

Hankittu aineisto oli myös validia, eli se vastasi hyvin sitä, mitä on tutkittu (kts. Hirsjärvi & Hurme 2000, 187). Olennaista aineiston validiudessa oli syvälinen perehtyminen tutkimuskirjallisuuteen ennen tutkimuksen aloittamista. Tällä tavalla saatiin varmistettua teemahaastattelurungon ja havainnoin keskittäminen oikeisiin asioihin.

Kokonaisuutena arvioituna tutkimustulokset ovat kiinnostavia ja niiden voidaan nähdä kertovan jotain koko moottoripyöräjengialakulttuurista. Ne eivät kuitenkaan itsessään ole riittäviä lopullisten johtopäätösten tekemiseen. Aiheesta tarvitaan lisää sellaista tutkimusta, joka valottaa tarkemmin tässä tutkimuksessa saatuja tuloksia.

Moottoripyöräjengiin liittyminen on haastava prosessi, joka vaatii liittyjältä motivaatiota ja työtä. Päästäkseen jäseneksi moottoripyöräjengiin yksilön on tehtävä valtava määrä uhrauksia. ”Hinta”, jonka jäsenyydestä joutuu maksamaan, on hämmästyttävän korkea. Täytyy käyttää vuosia elämästään tutustuakseen niihin normeihin, arvoihin ja kieleen, jota käytetään. Tehdessään näin, yksilö laittaa vaakalaudalle suhteensa ympäröivään yhteiskuntaan, mukaan lukien perheeseen ja ystäviin. Hintana on erittäin spesifi investointi omista ihmisresursseista asiaan, joka maksaa itsensä takaisin vasta vuosien jäsenyydellä ja niillä hyödyillä, jotka jäsenyydestä seuraa. (Piano 2018, 364.)

Kuten tässä tutkimuksessa tuli ilmi, saadut hyödyt jäsenille ovat hämmästyttävän vahvoja ja monipuolisia. Tarkasteltuani moottoripyöräjengielämää ulkopuolisena, en vielä kukaan täysin ymmärrä, miksi jäsenet ovat valmiita käymään niin kovan koulun päästäkseen jäseneksi. Toisaalta jengissä esiintyvä yhteisöllisyys ja veljeys ovat asioita, joita tutkimuksen teon aikana huomasin itsekkin kaipaavani. Viime kädessä kyseessä tuntuu olevan se, että omalla työllä osoitetaan olevan riittävän arvokkaita hyötymään jengin yhteisöllisyydestä ja resursseista ja pääsemään osaksi niitä. Ihmisillä on tarve elää sellaisissa järjestäytyneissä ryhmissä, jotka lisäävät yksilön hyvinvointia (Tuomela & Mäkelä 2011, 88).

Ryhmään kuulumattomuuden tunne lisää nuorissa syrjäytyneisyyttä, ahdistuneisuutta, aggressiivisuutta muita kohtaan ja masentuneisuutta (esim. Newman ym. 2007). Alakulttuurit ehkäisevät epäonnistumisista syntyvää itsensä syyllistämistä ja kasvattavat

jäsentensä itsetuntoa. Tästä syystä ne vetoavat nuoriin syrjäytymisriskissä oleviin miehiin. (Bordua 1961, 125–126.) Yhteisöllisyys luo hyvinvointia ja tuo merkitystä erityisesti syrjäytymisvaarassa oleville henkilöille (Hiilamo 2011, 4).

Kuitenkin moottoripyöräjengin jäsenten sosiaaliset kontaktit vähenevät ja huono maine lisääntyy. Tutkimusta tehdessäni pohdinkin, että ehkä on mahdollista, että moottoripyöräjengin jäsen syrjäytyy tietyllä tavalla muusta yhteiskunnasta, mutta yhteisön ollessa vahva ja lisätessä jäsenten sosiaalista pääomaa, siitä ei seuraa syrjäytymisestä normaalisti seuraavia negatiivisia vaikutuksia esimerkiksi hyvinvoinnille. Tämä olisi itsessään kiinnostava aihe tutkia.

Jos yhtenä arvona pidetään jengin jäsenyyden ehkäisemistä, pidän tämän tutkimuksen valossa olennaisena pohtia niitä hyötyjä, mitä jengin jäsenyydestä seuraa. Jotta jäsenyyttä voitaisiin ehkäistä, olisi hyödyllistä keksiä muita keinoja samojen hyötyjen tarjoamiseksi erityisesti syrjäytymisriskissä oleville nuorille. Mikä on se yhteisö tai väylä, jonka kautta ihmiset kokisivat kuuluvansa johonkin, löytävänsä ihmisiä, jotka aidosti välittävät heistä ja saavansa resursseja oman elämänsä kuntoon laittamiseen?

Yhteisöllisyyden vaikutukset hyvinvointiin ovat mittavia. Eräässä tutkimuksessa tehtiin kattava meta-analyysi, jossa käytettiin dataa yli 300 000 yksilöstä. Analyysin perusteella tutkijat osoittivat, että yhteisön sisäisillä sosiaalisilla suhteilla on positiivinen vaikutus jopa elinikään. (Holf-Lunstad ym. 2010, 9.) Sosiaalisten suhteiden vaikutus elinikään voi olla jopa tupakanpolton lopettamista suurempi (mt., 14).

Monessa tutkimuksessa on otettu kantaa siihen, että olisi hyvä alkaa miettimään sitä, miten voidaan vaikuttaa yhteisöllisyyteen ja sitä lisäämällä parantaa ihmisten terveydentilaa (esim. Norstrand & Chan 2014, Lomas 1998). Sosiaalityössä pyritään usein säätelemään asiakkaiden ”vääränlaista” sosiaalista pääomaa (Korkiamäki ym. 2008, 11). Sosiaalityön tehtäviin lukeutuu samaan aikaan asiakkaan yhteisöjen tunnistaminen ja niissä olevien sosiaalisten resurssien vahvistaminen ja tukeminen (Korkiamäki 2016, 71).

Mitä tarkoittaa sosiaalityön kannalta se, että jengin yhteisöllisyys lisää jäsenen hyvinvointia ainakin joillakin osa-alueilla? Tulisiko sosiaalityön kannalta pyrkiä löytämään muita vaihtoehtoisia yhteisöjä, joissa rikollisuus ei ole läsnä? Yksi haaste nuorten jengeihin liittymisen ehkäisyssä on vaihtoehdon tarjoaminen. Tämän vaihtoehdon tulisi

olla elämänlaatua parantava – erityisesti niille, jotka eivät ole menestyneet ikätovereidensa lailla. (Pedersen 2014, 68.) Tulisiko jengin jäsentä yrittää rohkaista eroamaan jengistä vai olisiko tämä tuhoisaa jäsenen elämälle? Vai tulisiko vaihtoehdon sijasta etsiä positiivista jo olemassa olevasta yhteisöstä? Näihin kysymyksiin en osaa vastata ja ne ovat paljolti kiinni arvoista, mutta toivon tämän tutkimuksen herättävän mainitun tapaisia pohdintoja lukijassa.

Moraalisena kysymyksenä voi pohtia onko negatiivinen yhteisöllisyys parempi vaihtoehto, kuin jokin yksilön kannalta traaginen vaihtoehto (Kylmäkoski ym. 2010, 8). Negatiivisen yhteisöllisyyden ja negatiivisen sosiaalisen pääoman vertaaminen positiiviseen ei ole helppoa. Kaikissa yhteisöissä on negatiiviset ja positiiviset puolensa. Jos yhteisön jäsenyys on vapaaehtoista, yhteisössä olemisen voisi olettaa tuovan enemmän positiivista kuin negatiivista. Tämä positiivisuus on yksilön kannalta tarkasteltua, vaikutus yhteiskuntaan voi olla toinen.

Moottoripyöräjengejä ei voi ilmiönä poistaa. Tämä tutkimus auttoi ainakin minua tutkijana suhtautumaan moottoripyöräjengien jäseniin hyvin eri tavalla. Se auttoi ymmärtämään, kuinka monipuolisesta ihmisjoukosta on kysymys, ja miten moottoripyöräjengiläisiä tulisi kohdata ja kohdella. Vaikka moottoripyöräjengiläiset tekisivät asioita, joita en itse allekirjoita, ei se muuta suhtautumistani ja kunnioitustani heitä kohtaan kanssaihmisinä, joilta voin myös oppia paljon asioita. Jos maailmaa ei pidä mustavalkoisena, voi moottoripyöräjengeistä oppia sellaisia hyödyllisiä asioita yhteiselämästä ja muiden vuoksi uhrautumisesta, joita voi soveltaa muihinkin yhteisöihin.

Tutkimuksen teon aikana mieleeni nousi useita aiheita, joista olisi kiinnostavaa tehdä jatkotutkimusta. Moottoripyöräjengin vaikutuksia yksilöön olisi kiinnostava tutkia sellaisia entisiä moottoripyöräjengien jäseniä tutkimalla, jotka ovat joutuneet lähtemään jengistä oman tahtonsa vastaisesti. Myös moottoripyöräjengin maskuliiniset arvot antaisivat hedelmällisen maaperän maskuliinisuuden tutkimukselle. Vastapainoksi naisten aseman ja roolin tutkiminen moottoripyöräjengeissä olisi kiinnostavaa.

Tässä tutkimuksessa ei ole tutkittu sitä, miten moottoripyöräjengiläisen identiteetti rakentuu ja miten jäsenet ovat päätyneet valitsemaan kyseisen yhteisön. Tutkimuksessa ei myöskään ole tutkittu moottoripyöräjengin tuoman sosiaalisen pääoman yhteiskunnallisia vaikutuksia. Molemmat olisivat kiinnostavia jatkotutkimuksen aiheita. Ymmärrys

siitä, miten jengin jäsenyyden myötä tapahtuva identiteetin muutos vaikuttaa yksilöön, on vielä hyvin vajavaista tiedeyhteisössä (Decker ym. 2013, 373).

Haluan lopuksi kiittää ohjaajaani Tarja Orjasniemeä, jonka väsymätön tuki, nopea kysymyksiini vastaaminen ja rohkaisu ovat olleet tärkeitä tutkimuksen valmistumisen kannalta. Tarjan avoin suhtautuminen ja kiinnostus tällaista arkaluonteista aihetta kohtaan on auttanut minua kunnianhimoisen ja vaikean tutkimusaiheen käsittelyssä ja loppuun saattamisessa.

Lähteet

- Aarnos, Eila 2010: Kouluun lapsia tutkimaan: Havainnointi, haastattelut ja dokumentointi. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.): Ikkunoita tutkimusmetodeihin I Metodien valinta ja aineistonkeruu: Virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. PS-Kustannus. Jyväskylä. 3. uudistettu ja täydennetty painos, 172–188.
- Alasuutari, Pertti 1995: *Researching Culture. Qualitative Method and Cultural Studies*. SAGE Publications. Lontoo.
- Alasuutari, Pertti 2011: *Laadullinen tutkimus 2.0. Vastapaino*. Tampere. 4. uudistettu painos. 1. painos 1993.
- Armstrong, Karen 2008: *Ethnography and Audience*. Teoksessa Alasuutari, Pertti & Bickman, Leonard & Brannen, Julia (toim.): *The SAGE Handbook of Social Research Methods*. SAGE Publications. Los Angeles, Lontoo, New Delhi ja Singapore, 54–67.
- Aro, Jari 2011: Yhteisöllisyys ja sosiaalinen side. Teoksessa Kangaspunta, Seppo (toim.): *Yksilöllinen yhteisöllisyys*. Tampereen Yliopistopaino Oy. Tampere, 35–60.
- Barger, Sonny 2009: *Vapaus – Opinkappaleita matkan varrelta*. Suom. Jussi Katajainen. Oy Nord.
- Baron, Robert S. & Kerr, Norbert L. & Miller, Norman 1992: *Group Process, Group Decision, Group Action*. Open University Press. Buckingham.
- Biker Union 2009: <https://www.bikerunion.fi/> Viitattu 13.2.2019.
- Bjerregaard, Beth. 2002: Self-definitions of Gang Membership and Involvement in Delinquent Activities. *Youth and Society* 34 (1), 31–54.
- Blackman, Shane 2014: Subculture Theory: An Historical and Contemporary Assessment of the Concept for Understanding Deviance. *Deviant Behaviour* 35 (6), 496–512.
- Blokland, Arjan & van Hout, Lonneke & van der Leest, Wouter & Soudijn, Melvin 2017: Not your average biker; criminal careers of members of Dutch outlaw motorcycle gangs. *Trends in Organized Crime* 2017, 1–24. <https://doi.org/10.1007/s12117-017-9303-x> Viitattu 16.11.2018.
- Bordieu, Pierre 1986: *The Forms of Capital*. Teoksessa Richardson, John (toim.): *Handbook of theory and research for the sociology of education*. Greenwood Press. Connecticut.
- Bordua, David J. 1961: Delinquent Subcultures: Sociological Interpretations of Gang Delinquency. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science* 338 (1), 119–136.
- Chiessi, Monica & Cicognani, Elvira & Sonn, Christopher 2010: Assessing Sense of Community on adolescents: validating the brief scale of Sense of Community in adolescents. *Journal of Community Psychology* 38 (3), 276–292.
- Christians, Clifford G. 2008: *Ethics and Politics in Qualitative Research*. Teoksessa Denzin, Norman K. & Lincoln, Yvonna S. (toim.): *The Landscape of Qualitative Research*. SAGE Publications. Thousand Oaks, Lontoo, New Delhi ja Singapore, 185–220.
- Clarkeburn, Henriikka & Mustajoki, Arto 2007: *Turkijan arkipäivän etiikka*. Vastapaino. Tampere.
- Clinard, Marshall B. & Meier, Robert F. 1989: *Sociology of deviant behavior*. Holt, Rinehart and Winston. Dumfries.
- Cohen, Arthur K. 1955: *Delinquent Boys: The Culture of the Gang*. The Free Press. Glencoe.

- Coleman, James Samuel 1988: Social Capital in the Creation of Human Capital. *American Journal of Sociology* 94, 95–120.
- Curry, David G. & Spergel, Irving A 1988: Gang homicide, delinquency, and community. *Criminology* 26 (3), 381–406.
- Decker, Scott H. & Melde, Chris & Pyrooz, David C. 2013: What do we know about gangs and gang members and where do we go from here?. *Justice Quarterly* 30 (3), 369–402.
- Dishion, Thomas J. & McCord, Joan & Poulin, Francois 1999: When Interventions Harm: Peer Groups and Problem Behavior. *American Psychologist* 54 (9), 755–764.
- Dulaney, William L. 2005: A brief history of ‘outlaw’ motorcycle clubs. *International Journal of Motorcycle Studies* 2005.
- Ellonen, Noora 2008a: Kasvuyhteisö nuoren turvana : Sosiaalisen pääoman yhteys nuorten masentuneisuuteen ja rikekäyttäytymiseen. Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenus Print. Tampere.
- Ellonen, Noora 2008b: Yhteisöllisyyttä ja tasapuolisuutta nuorten hyvinvoinnin tukemiseen. Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti, *Janus* 16 (2), 161–166.
- Ellonen, Noora & Korkiamäki, Riikka 2005: Sosiaalinen pääoma lasten ja nuorten näkökulmasta. Teoksessa Jokivuori, Pertti: Sosiaalisen pääoman kentät. Minerva Kustannus Oy. Jyväskylä, 414–431.
- Eskola, Jari 2007: (Teema)haastattelututkimuksen toteuttamisesta. Teoksessa Viinamäki, Leena & Saari, Erkki (toim.): Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki, 32–46.
- Eskola, Jari 2018: Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat: Laadullisen aineisto analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa Raine, Valli 2018 (toim.): Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2: Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. PS-Kustannus. Jyväskylä. 5. uudistettu ja täydennetty painos, 209–231.
- Eskola, Jari & Lätti, Johanna & Vastamäki, Jaana 2018: Teemahaastattelu: Lyhyt selviytymisopas. Teoksessa Valli, Raine (toim.): Ikkunoita tutkimusmetodeihin I Metodien valinta ja aineistonkeruu: Virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. PS-Kustannus. Jyväskylä. 5. uudistettu ja täydennetty painos, 27–51.
- Eskola, Jari & Vastamäki, Jaana 2010: Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.): Ikkunoita tutkimusmetodeihin I Metodien valinta ja aineistonkeruu: Virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. PS-Kustannus. Jyväskylä. 3. uudistettu ja täydennetty painos, 26–44.
- Etzioni, Amitai 2000: Creating Good Communities and Good Societies. *Contemporary Sociology* 29 (1), 188–195.
- Fisher, Celia B. & Anushko, Andrea E. 2008: Research Ethics in Social Science. Teoksessa Alasuutari, Pertti & Bickman, Leonard & Brannen, Julia (toim.): The SAGE Handbook of Social Research Methods. SAGE Publications. Los Angeles, Lontoo, New Delhi ja Singapore, 95–110.
- Gillham, Bill 2005: Research Interviewing – the range of techniques. Open University Press. Maidenhead.
- Gobo, Giampietro 2008: Re-conceptualizing Generalization: Old Issues in a New Frame. Teoksessa Alasuutari, Pertti & Bickman, Leonard & Brannen, Julia (toim.): The SAGE Handbook of Social Research Methods. SAGE Publications. Los Angeles, Lontoo, New Delhi ja Singapore, 193–213.
- Grönfors, Martti 2010: Havaintojen teko aineistonkeräyksen menetelmänä. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.): Ikkunoita tutkimusmetodeihin I Metodien va-

- linta ja aineistonkeruu: Virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. PS-Kustannus. Jyväskylä. 3. uudistettu ja täydennetty painos, 154–170.
- Harisalo, Risto 2008: Organisaatioteoriat. Tampere University Press. Tampere.
- Healy, Karen & Hampshire, Anne. 2002. Social capital: A useful concept for social work? *Australian Social Work* 55 (3), 227–238.
- Hebdige, Dick. 1993. *Subculture: The Meaning of Style*. Alkuperäinen painos 1973. Routledge. London.
- Helve, Helena & Honkasalo, Veronika & Kuusisto, Arniika & Louhivuori, Leena & Kokkonen, Juhana 2005: Nuoret ja sosiaalinen pääoma – käsitteiden monimerkityksellisyys. Teoksessa Jokivuori, Pertti: *Sosiaalisen pääoman kentät*. Minerva Kustannus Oy. Jyväskylä, 196–211.
- Hiilamo, Heikki 2011: Yhteisöllisyyden edellytykset – Sosiaalisen pääoman näkökulma. *Ryhmätyö-lehti* 40 (4), 4–11.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2000: Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki University Press. Helsinki.
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009: Tutki ja kirjoita. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki. 15.–16. painos. 1. painos 1997.
- Hodkinson, Paul 2016: Youth cultures and the rest of life: subcultures, post-subcultures and beyond. *Journal of Youth Studies* 19 (5), 629–645.
- Holt-Lunstad, Julianne & Smith, Timothy B. & Layton J. Bradley 2010: Social relationships and mortality risk: A meta-analytic review. *PLoS Medicine*, 7 (7), 1–20.
- Hyvä tieteellinen käytäntö 2012: Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf Viitattu 2.11.2018.
- Hyypä, Markku 2002: Elinvoimaa yhteisöstä. Sosiaalinen pääoma ja terveys. PS-kustannus. Jyväskylä.
- Ilmonen, Kaj 2002: Luottamus paikallisiin instituutioihin ja sosiaalisiin verkostoihin. Teoksessa Ruuskanen, Petri 2002: *Sosiaalinen pääoma ja hyvinvointi*.
- Ilmonen, Kaj 2005: Luottamuksen operationalisoinnista. Teoksessa Jokivuori, Pertti: *Sosiaalisen pääoman kentät*. Minerva Kustannus Oy. Jyväskylä, 45–68.
- Jones, Russell & Heim, Derek & Hunter, Simon & Ellaway, Anne 2014: The relative influence of neighbourhood incivilities, cognitive social capital, club membership and individual characteristics on positive mental health. *Health & Place* 28, 187–193.
- Kajanoja, Jouko 2000: Sosiaalinen pääoma ja talouden tehokkuus. Kommentteja Michael Woolcockin artikkeliin. Teoksessa Kajanoja, Jouko & Simpura, Jussi (toim.): *Sosiaalinen pääoma: globaaleja ja paikallisia näkökulmia*. Gummerus Kirjapaino Oy. Saarijärvi, 57–63.
- Kajanoja, Jouko 2002: Sosiaalisten normien taloudellinen merkitys. Teoksessa Ruuskanen, Petri. 2002: *Sosiaalinen pääoma ja hyvinvointi*. PS-Kustannus. Jyväskylä.
- Kajanoja, Jouko 2009: Sosiaalinen pääoma: yhteisöllisyyden paluuta vai henkistä väkivaltaa. *Yhteiskuntapolitiikka* 74 (1), 72–79.
- Kinnarinen, Kirsi. 2005: *Mies, talli ja moottoripyörä*. Helsingin yliopisto. Helsinki.
- Klement, Christian 2016a: Crime prevalence and frequency among Danish outlaw bikers. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention* 17 (2), 131–149.
- Klement, Christian 2016b: Outlaw biker affiliations and criminal involvement. *European Journal of Criminology* 13 (4), 453–472.
- Korkiamäki, Riikka 2008: Surffailua arjessa: Tila, aika ja vuorovaikutus nuorten yhteisöllistä kuulumista jäsentämässä. Teoksessa Roivainen, Irene & Nylund, Marianne & Korkiamäki, Riikka & Raitakari, Suvi (toim.): *Yhteisöt ja sosiaalityö*. PS-Kustannus. Juva, 173–192.

- Korkiamäki, Riikka 2016: Sosiaalinen pääoma käsitteenä ja sosiaalisina käytäntöinä. Teoksessa Roivainen, Irene & Ranta-Tyrkkö, Satu (toim.): Yhteisöt ja yhteisösosiaalityön lähtökohdat. United Press Global. Tallinna, 71–85.
- Korkiamäki, Riikka & Nylund, Marianne & Raitakari, Suvi & Roivainen, Irene 2008: Yhteisösosiaalityö kansalaisyhteiskunnan ja asiakastyön rajapinnassa. Teoksessa Roivainen, Irene & Nylund, Marianne & Korkiamäki, Riikka & Raitakari, Suvi (toim.): Yhteisöt ja sosiaalityö. PS-Kustannus. Juva, 9–20.
- Kouvo, Antti & Räsänen, Pekka 2005: Sosiaalinen pääoma, elämäntilanne ja sosiodemografiset tekijät – käyttökelpoisia elämänlaadun ja hyvinvoinnin jäsennysperusteita. Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti, Janus 13(1), 21–38.
- Kuula, Arja 2011: Tutkimusetiikka – Aineiston hankinta, käyttö ja säilytys. Vastapaino. Tampere.
- Kylmäkoski, Merja & Pyökkänen, Sanna & Viitanen, Reijo 2010: Yhteisöllisyyden monet muodot. Teoksessa Kylmäkoski, Merja & Pyökkänen, Sanna & Viitanen, Reijo (toim.): Yhteisöllisiä näkökulmia nuorten ehkäisevään päihdetyöhön. Gummerus Kirjapaino Oy. Vaajakoski, 5–12.
- Lalander, Philip 2003: Hooked on Heroin: Drugs and Drifters in a Globalized World. Berg. Oxford. New York.
- Lampinen, Mai-Stiina & Viitanen, Elina & Konu, Anne 2013: Systemaattinen kirjallisuuskatsaus yhteisöllisyydestä työelämässä. Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti 50 (1), 71–86.
- Latysheva, T.V. 2011. The Essential Nature and Types of the Youth Subculture Phenomenon. Russian Education & Society 53 (8), 73–88.
- Lauchs, Mark 2018: Are Outlaw Motorcycle Gangs Organized Crime Groups? An Analysis of the Finks MC. Deviant Behaviour. <https://doi.org/10.1080/01639625.2017.1421128>. Viitattu 15.1.2018.
- Lauchs, Mark & Bain, Andy & Bell, Peter 2015: Outlaw motorcycle gangs - A Theoretical Perspective. Palgrave Macmillan. Lontoo.
- Lehtonen, Heikki 1990: Yhteisö. Vastapaino. Tampere.
- Lomas, Jonathan 1998: Social capital and health: Implications for public health and epidemiology. Social Science & Medicine, 47 (9), 1181–1188.
- Maaseuduen Tulevaisuus 20.10.2018: Presidentti Sauli Niinistö: Nuorten syrjäytyminen on vaarallinen ilmiö. Viitattu 11.2.2018.
- McMillan, David W. & Chavis, David M. 1986. Sense of Community: A Definition and Theory.
- McNeill, Fergus 2009: Towards Effective Practice in Offender Supervision. SCCJR Report No. 01/2009.
- MTV Uutiset 31.1.2019: Nämä ovat suurimmat riskit Suomen turvallisuudelle vuonna 2019: Eripuraa kylvävät trollit, riippuvaisuus teknologiasta ja rikoksiin johtava syrjäytyminen. Viitattu 11.2.2019.
- Mäkelä, Pekka & Ruokonen, Floora 2005: Luottamus sosiaalisen pääoman teorioiden ydinkäsitteenä. Teoksessa Jokivuori, Pertti: Sosiaalisen pääoman kentät. Minerva Kustannus Oy. Jyväskylä, 21–44.
- Newman, Barbara M. & Lohman, Brenda J. & Newman, Pihlip R. 2007. Peer group membership and a sense of belonging: their relationship to adolescent behavior problems. Adolescence 42 (166), 241–263.
- Norstrand, Julie & Chan, Keith T. 2014: The relationship between health and community across aging cohorts. Journal of Aging Research 2014 (1), 1–10.
- Nuolijärvi, Pirkko 2005: Haastattelu kielentutkijan aineistona. Teoksessa Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa (toim.): Haastattelu - tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Vastapaino. Tampere. 2. painos. 1. painos 2005, 242–263.

- Pedersen, Maria Libak 2014: Gang joining in Denmark: prevalence and correlates of street gang membership. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention* 15 (1), 55–72.
- Perho, Sini 2000. Tutkimus skinhead-alakulttuurista kiinnostuneista joensuulaisnuorista. Joensuun Yliopisto. Joensuu.
- Piano, Ennio E. 2017: Free riders: the economics and organization of outlaw motorcycle gangs. *Public Choice* 171 (3), 283–301.
- Piano, Ennio E. 2018: Outlaw and economics: Biker gangs and club goods. *Rationality and Society* 30 (3), 350–376.
- Pietarinen, Juhani 2002: Eettiset perusvaatimukset tutkimustyössä. Teoksessa Karjalainen, Sakari & Launis, Veikko & Pelkonen, Risto & Pietarinen, Juhani (toim.): Tutkijan eettiset valinnat. Tammer-Paino. Tampere, 58–69.
- Pohjola, Anneli 2007: Eettisyyden haaste tutkimuksessa. Teoksessa Viinamäki, Leena & Saari, Erkki (toim.): Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki, 11–31.
- Portes, Alejandro. 1998. Social Capital: Its Origins and Applications in Modern Sociology. *Annual Review of Sociology* 24, 1–24.
- Portes, Alejandro & Sensenbrenner, Julia. 1993: Embeddedness and Immigration: Notes on the Social Determinants of Economic Action. *American Journal of Sociology* 98 (6), 1320–1350.
- Putnam, Robert D. 1995: Bowling alone: America's declining social capital. *Journal of Democracy* 6, 65–78.
- Putnam, Robert D. 2000: Bowling alone: the collapse and revival of American community. Simon & Schuster. New York.
- Puuronen, Vesa 2007: Etnografinen tutkimus. Teoksessa Viinamäki, Leena & Saari, Erkki (toim.): Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki, 101–120.
- Pyrooz, David C. & Fox, Andrew M. & Decker, Scott H. 2010: Racial and Ethnic Heterogeneity, Economic Disadvantage, and Gangs: A Macro-Level Study of Gang Membership in Urban America. *Justice Quarterly* 27 (6), 867–892.
- Quinn, James E. & Forsyth Craig J. 2009: Leathers and Rolexes: The Symbolism and Values of the Motorcycle Club. *Deviant Behavior* 30 (3), 235–265.
- Ruuskanen, Petri 2001: Sosiaalinen pääoma - käsitteet, suuntaukset ja mekanismit. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus. Helsinki.
- Ruuskanen, Petri 2002: Sosiaalinen pääoma hyvinvointipoliittisessa keskustelussa. Teoksessa Ruuskanen, Petri (toim.) Sosiaalinen pääoma ja hyvinvointi. Näkökulmia sosiaali- ja terveysaloille. PS-kustannus. Jyväskylä.
- Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa 2005: Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Teoksessa Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa (toim.): Haastattelu - tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Vastapaino. Tampere. 2. painos. 1. painos 2005, 22–56.
- Saastamoinen, Mikko 2009: Aikalaiskeskustelua yhteisöllisyydestä. Teoksessa Filander, Karin & Vanhalakka-Ruoho, Marjatta 2009: Yhteisöllisyys liikkeessä. Kansanvalistusseura. Helsinki.
- Sautkin, Aleksander 2017: Subculture's creativity as an identity formation mechanism. *Creativity Studies* 10 (1), 59–71.
- Savon Sanomat 18.7.2017: IL: Moottoripyöräjengi Cannonball on hajonnut. Viitattu 13.2.2019.
- Simpura, Jussi 2002: Sosiaalista pääomaa mittaamassa. Teoksessa Ruuskanen, Petri (toim.): Sosiaalinen pääoma ja hyvinvointi. Näkökulmia sosiaali- ja terveysaloille. PS-kustannus. Jyväskylä.

- Stodolska, Monika & Berdychevsky, Liza & J. Shinew, Kimberly 2017: Gangs and Deviant Leisure. *Leisure Sciences*. <https://doi.org/10.1080/01490400.2017.1329040> Viitattu 20.11.2018.
- Tapani, Annukka 2009: ”Onko yhteisöllisyydellä väliä?” – identiteettiprosessi ja sosiaalinen pääoma epävarmuuden sietämisen merkityksellisinä elementteinä. Tampereen Yliopistopaino Oy. Tampere.
- Tardy, Charles H. 1985: Social Support Measurement. *American Journal of Community Psychology* 13 (2), 187–202.
- Taruvuori, Karoliina 2010: Arvoja ja elämänhallintaa vankilassa. Teoksessa Kurki, Leena & Kurki-Suutarinen, Matleena & Taruvuori, Karoliina: Muurien sisällä: Sosiokulttuurinen innostaminen vankilassa. Tampereen Yliopistopaino Oy. Tampere, 59–132.
- Terpstra, Jan. 2006: Youth subculture and social exclusion. *Japan Journal of Sport Sociology* 15, 71–85.
- Thompson, William E. 2008. Pseudo-Deviance and The “New Biker” Subculture: Hogs, Bogs, Leathers, and Lattes. *Deviant Behaviour* 30 (1), 89–114.
- Tuomela, Raimo & Mäkelä, Pekka 2011: Sosiaalinen toiminta. Teoksessa Kotiranta, Tuija & Niemi, Petteri & Haaki, Raili (toim.): Sosiaalisen toiminnan perusta. Helsinki University Press. Helsinki, 87–112.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2002: Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki.
- Vale, Colin. 1996: Motorcycle Subcultures in Australia: Sketching the Big Picture. *Organisation and Society* 12 (1), 143–156.
- Vanhalakka-Ruoho, Marjatta & Filander, Karin 2009: Matkan opetukset. Teoksessa Filander, Karin & Vanhalakka-Ruoho, Marjatta 2009: Yhteisöllisyys liikkeessä. Kansanvalistusseura. Helsinki.
- Viialainen, Riitta 2001: Sosiaalinen pääoma rakentuu luottamuksesta. *Dialogi: Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskusten lehti* 11 (4), 20.
- Vilkka, Hanna 2018: Havainnot ja havainnointimenetelmät tutkimuksessa. Teoksessa Valli, Raine (toim.): Ikkunoita tutkimusmetodeihin I Metodien valinta ja aineistonkeruu: Virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. PS-Kustannus. Jyväskylä. 5. uudistettu ja täydennetty painos, 156–171.
- Watson, J. Mark. 1980: Outlaw Motorcyclists: An Outgrowth of Lower Class Cultural Concerns. *Deviant Behavior* 2 (1), 31–48.
- Watson, J. Mark. 1982: Righteousness on two wheels: Bikers as a secular sect. *Sociological Spectrum* 2 (3–4), 333–349.
- Williams, J. Patrick 2018: Subculture’s Not Dead! Checking the Pulse of Subculture Studies through a Review of ‘Subcultures, Popular Music and Political Change’ and ‘Youth Cultures and Subcultures: Australian Perspectives’ <https://doi.org/10.1177/1103308818761271> Viitattu 20.11.2018.
- Wolf, Daniel R. 1991: *The Rebels: A Brotherhood of Outlaw Bikers*. University of Toronto Press. Toronto.
- Woolcock, Michael 2000: Sosiaalinen pääoma: menneisyys, nykyisyys ja tulevaisuus. Teoksessa Kajanoja, Jouko & Simpura, Jussi (toim.): Sosiaalinen pääoma: globaaleja ja paikallisia näkökulmia. Gummerus Kirjapaino Oy. Saarijärvi, 25–56.
- Zhang, Hongwei & Zhao, Jihong Solomon & Ren, Ling & Zhao Ruohui 2017: Subculture, Gang Involvement, and Delinquency: A Study of Incarcerated Youth in China. *Justice Quarterly* 34 (6), 952–977.

Liitteet

Liite 1: Teemahaastattelurunko

1. Perustiedot

- Ikä, sukupuoli, perhetausta, parisuhde, ammatti, elämä ennen jengiä

2. Jengin toiminta

- Mikä on moottoripyöräjengi
- Kerhotilan tärkeys ja toiminta (yö-päivä-rytmi)
- Jengin säännöt, hierarkia ja päätöksenteko
- Jengin jäsenyys ja siitä eroaminen, minkälaisia jäseniä otetaan ja hakee jäseneksi
- Mikä on jengin tarkoitus?
- Jengin toiminnan ja sen jäsenten poikkeavuus ympäröivästä yhteiskunnasta

3. Yhteinen toiminta, ryhmänä toiminta

- Porukalla tehtävät asiat
- Yhteistyö ja tapaamiset muiden jengien kanssa, toimintaperiaatteiden yhteneväisyys
- Luottamus jengin apuun ja tukeen
- Valmius tehdä asioita jengin puolesta, eri tyyppiset asiat

4. Jengin jäsenten suhteet

- Jengin muiden jäsenten tunteminen ja tekemisissä olo (kuinka paljon)
- Luottamus jengin muihin jäseniin, minkälaisissa asioissa on luottoa minkälaisissa ei
- Avun saaminen jengin jäseniltä, minkälaisissa asioissa (esim. raha, työ, henkilökoh-
taiset ongelmat, korjaus)
- Jengin muilta jäseniltä saatava tieto (työ, korjaus)
- Valmius tehdä asioita muiden jäsenten vuoksi, mitä asioita, käytännön esimerkit
- Muiden jäsenten avun saaminen, esimerkkejä
- Keskustelut muiden jäsenten kanssa, minkälaiset asiat, kuinka syvälle

5. Jengiin kuulumisen vaikutus omaan elämään

- Jengissä olon syyt
- Jengin rooli omassa elämässä
- Jengissä olon vaikutus elämään, hyvinvointiin ja tavoitteisiin

- Jengin jäsenyyteen liittyvät negatiiviset vaikutukset
- Jengissä olon vaikutus jengin ulkopuolisiin sosiaalisiin suhteisiin

Liite 2: Lista havainnoitavista asioista

- Miten sosiaalinen tuki näkyy
- Värät ja logot
- Mitä tekee porukalla
- Veljeys
- Miten hierarkia ja säännöt toimivat
- Eronneet jäsenet
- Minkälaista apua ja tukea jäsenten välillä
- Käyttäytymistavat jne.
- Yhteinen arvomaailma, puhetyylit